

**ÖĞRETMEN VE AİLE GÖRÜŞLERİNE GÖRE OKUL ÖNCESİ
DÖNEMDE ÇOCUKLARIN SAHİP OLDUĞU DEĞERLER İLE
DEĞERLER EĞİTİMİNDE OKUL AİLE İŞBİRLİĞİNİN
İNCELENMESİ**

Ayşegül Yıldırım

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

NİSAN, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 24 (yirmi dört) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Ayşegül
Soyadı : Yıldırım
Bölümü : Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı
İmza :
Teslim Tarihi : 17/04/2019

TEZİN

Türkçe Adı: Öğretmen ve Aile Görüşlerine Göre Okul Öncesi Dönemde Çocukların Sahip Olduğu Değerler ile Değerler Eğitiminde Okul Aile İşbirliğinin İncelenmesi

İngilizce Adı: Examining The School-Family Cooperation In The Values Education In Preschool Children According To Teachers And Family Opinions

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Ayşegül Yıldırım

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Ayşegül Yıldırım tarafından hazırlanan “Öğretmen ve Aile Görüşlerine Göre Okul Öncesi Dönemde Çocukların Sahip Olduğu Değerler ile Değerler Eğitiminde Okul Aile İşbirliğinin İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi İlköğretim Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN

(Okul Öncesi Eğitimi, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Doç. Dr. Zeynep ÇETİN

(Çocuk Gelişimi, Hacettepe Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Zeynep KURTULMUŞ

(Okul Öncesi Eğitimi, Gazi Üniversitesi)

.....

.....

.....

Tez Savunma Tarihi: 17/04/2019

Bu tezin İlköğretim Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

.....

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Çok sevdiğim Annem ve Babama...

TEŞEKKÜR

Araştırmamın başından sonuna kadar her aşamasında akademik rehberliğini esirgemeyen, görüşleriyle beni cesaretlendiren, bana gösterdiği ilgi ve sabırla ayrıca benimle paylaştığı engin bilgi birikimi ile bana model olan değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN’e teşekkür ederim.

Çalışmanın veri toplama aracı olarak “ Okul Öncesi Değerler Ölçeği Aile ve Öğretmen Form”larını kullanmama izin veren Prof. Dr. Nadir ÇELİKÖZ’ e ve Yard. Doç. Dr. Seviye NESLİTÜRK’e, istatistiksel yorumlarımda benden yardımını esirgemeyen Sayın Ahmet GÜL’e, ölçeklerimi uygulamamda yardımcı olan okul yöneticilerine, öğretmenlere ve ailelere teşekkür ederim.

Hayatımın her döneminde maddi ve manevi desteklerini hissettiğim her zaman bana güç veren ve beni destekleyen canım annem Zeynep KOÇAK ve canım babam Necip KOÇAK’a, abim Zafer KOÇAK’a ve ablam Betül ANAR’a çok teşekkür ederim.

Araştırmamın uygulama sürecinde ve tez yazım sürecinde beni hayatın her döneminde her zaman destekleyen ve motive eden, bu zorlu süreçte yanımda olan çok değerli eşim Ferhat YILDIRIM’a teşekkür ederim.

Ayşegül YILDIRIM

ÖĞRETMEN VE AİLE GÖRÜŞLERİNE GÖRE OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ÇOCUKLARIN SAHİP OLDUĞU DEĞERLER İLE DEĞERLER EĞİTİMİNDE OKUL AİLE İŞBİRLİĞİNİN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Ayşegül YILDIRIM

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Nisan 2019

ÖZ

Bu araştırma öğretmen ve aile görüşlerine göre okul öncesi dönemde çocukların sahip olduğu değerler ile değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada tarama modellerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen Amasya ilinde anasınıflarında ve bağımsız anaokullarında çalışan 50 okul öncesi öğretmeni, her öğretmenin sınıfından 5 çocuk olmak üzere 250 çocuk ve ailesi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak geçerlik ve güvenirliği Neslitürk ve Çeliköz tarafından (2015) yapılan “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen ve Aile Formu”, araştırmacı tarafından hazırlanan “Değerler Eğitimi Öğretmen Anket Formu” ve “Değerler Eğitimi Aile Anket Formu” kullanılmıştır. Veriler SPSS 21 paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir. İki gruplu karşılaştırmalarda Mann Whitney U testi ve üç gruplu karşılaştırmalarda Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda

ailelerin ve öğretmenlerin görüşlerine göre çocukların sorumluluk, paylaşım/eşitlik, dostluk/arkadaşlık, işbirliği, saygı ve dürüstlük değerlerine sahip oldukları belirlenmiştir. Aile ve öğretmen görüşleri arasında çocukların sahip olduğu değerlerden sorumluluk, saygı, işbirliği, dostluk/arkadaşlık, paylaşım/eşitlik değerlerinin puanlarında anlamlı farklılık olduğu öğretmen puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Dürüstlük puanı açısından ise öğretmen ve aile görüşleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Öğretmen görüşlerine göre sorumluluk, saygı, dostluk/arkadaşlık değerlerinde kız çocukların erkek çocuklara göre anlamlı derecede yüksek puanlar aldığı belirlenmiştir. Aile görüşlerine göre ise cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Aile ve öğretmen görüşlerine göre çocukların doğum sırasının sahip oldukları değerler açısından anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmüştür. Aile ve öğretmenlerin değerler eğitiminde okul aile işbirliğine ilişkin görüşleri incelendiğinde; aile ve öğretmenlerin çocuklara verilmek istenen değerleri kazandırmak için okul aile işbirliğinin önemli olduğunu düşündükleri ve değerler eğitimi çalışmalarında aile, öğretmen ve yöneticilerin, işbirliği yaptığı belirlenmiştir. Aile ve öğretmenlerin çocuklara kazandırılmak istenen değerlerin okulda öğretmenler ve evde aileler tarafından desteklenmesinin gerekli olduğu; bu değerlerin evde desteklendiği takdirde çocuklara daha kolay kazandırılacağı, kazanılan değerlerin daha kalıcı olacağı, evde ve okuldaki eğitim farklılıklarının ortadan kaldırılarak çocuğun kafasında oluşabilecek çatışmaların giderileceği, çocukların kendilerini daha güvenli, desteklenmiş, çevrelerine uyumlu ve mutlu hissedeceğini düşündükleri sonuçları elde edilmiştir. Öğretmenler okulda yaptıkları etkinliklerde büyük oranda hoşgörü, sorumluluk, saygı, sevgi, sabır, yardımlaşma, dürüstlük, barış, paylaşma ve temizlik değerlerine yer verdiklerini, aileler de öğretmenlerin çalışmalarında genelde sorumluluk, saygı, yardımlaşma, paylaşma, sevgi, temizlik ve hoşgörü değerlerine yer verdiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin değerler eğitimi ile ilgili aile katılım çalışmaları yaptığı özellikle, bireysel görüşme, aileleri sınıf içi etkinliklere davet etme ve eğitim panosu çalışmalarına yer verdiği saptanmıştır. Ev ziyareti ve konferans düzenleme çalışmalarına daha az oranda yer verdikleri belirlenmiştir. Aileler de öğretmen görüşlerine benzer olarak değerler eğitimine yönelik aile katılım çalışmalarından bireysel görüşme, aileleri sınıf içi etkinliklere davet etme ve eğitim panosu çalışmalarına yer verildiğini ayrıca öğretmenlerin eve değerler eğitimine yönelik broşür, oyun örnekleri ve kitap gönderdiğini belirtmişlerdir.

.

Anahtar Kelimeler : Değerler eğitimi, Okul-aile işbirliği.

Sayfa Adedi : XV + 151

Danışman : Prof. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN

EXAMINING THE SCHOOL-FAMILY COOPERATION IN THE VALUES EDUCATION IN PRESCHOOL CHILDREN ACCORDING TO TEACHERS AND FAMILY OPINIONS

(M. S. Thesis)

Ayşegül YILDIRIM

GAZİ UNIVERSITY

INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

April, 2019

ABSTRACT

This research was carried out with the aim of examining the school-family cooperation in the values education in preschool children according to teachers and family opinions. A descriptive scanning model selected from scanning models was used in the study. The sample of the study was selected by simple random sampling method in the kindergarten of Amasya and 50 preschool teachers working in independent kindergartens, 250 children and their families, 5 children of each teacher class, constitute the sample of the study. The validity and reliability of the data were collected by “Preschool Values Scale Teacher and Family Form” prepared by Neslitürk and Çeliköz in 2015, “Values Education Teacher Questionnaire Form ” and “Values Education Family Survey Form” prepared by the researcher. Data were analyzed by SPSS 21 package program. Mann-Whitney U test was used for the two-group comparisons and Kruskal-Wallis H test was used for the three-group comparisons and in categorical data, chi-square analysis was used. As a result of the research, it was determined that children have responsibility, sharing / equality, friendship / friendship, cooperation, respect and honesty values according to the opinions of parents and teachers. It was found that there was a significant difference in the scores of the teacher values of responsibility, respect, cooperation, friendship / companionship, sharing / equality between the values of teacher and family and teacher’s points are higher. In terms of honesty scores, no significant difference was found between teacher and family opinions. According to the opinions of the teachers, it was determined that girls had significantly higher scores in terms of responsibility, respect, friendship / friendship than boys. According to family views, no significant difference was found

between genders. According to family and teacher views, it was seen that the birth order of children did not make a significant difference in terms of their values. When the opinions of the family and teachers are analyzed on the values of school- family cooperation in the values education ,they believe that school-family collaboration is important to gain the values that wanted to give for the family and teachers and It was determined that family, teachers and managers cooperated in values education studies. The values that wanted to gain should be supported by parents at home and teachers at school; if these values are supported at home, it will be easier for the children to gain value, the values gained will be more permanent, the education differences at home and school will be eliminated and the conflicts that may occur in the child's mind will be eliminated, the children feel that they will feel more secure, supported, harmonious and happy. Teachers stated that they included a great deal of tolerance, responsibility, respect, love, patience, cooperation, honesty, peace, sharing and cleanliness values in their activities at school, and families also stated teachers give place to values of responsibility, respect, cooperation, sharing, love, cleanliness and tolerance in their work. It was determined that the teachers included family participation studies about values education, especially teachers give place individual meetings, inviting families to classroom activities and training panel activities. It was determined that they gave less place to home visit and conference organization studies. Similar to the teachers' opinions, the parents also stated that family participation studies on values education included individual interviews, inviting families to class activities, and training panel activities, and also sent brochures, game examples and books to teachers for home values education.

Key Words : Values education, School family cooperation.

Page Number : XV + 151

Supervisor : Professor Doctor Fatma TEZEL ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR	v
ÖZ	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Varsayımlar	8
1.5. Sınırlılıklar	9
BÖLÜM II	10
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1. Değer Kavramı	10
2.2. Değer Teorileri	11
2.2.1. Rokeach'ın Değer Teorisi	11
2.2.2. Schwartz'ın Değer Teorisi	12
2.2.3. Hofstede'nin Değer Teorisi	14
2.2.4. Graves'in Değer Teorisi	15
2.2.5. Allport, Vernon, Lindzey'in Değer Teorisi	16

2.2.6. Spranger'in Değer Teorisi	16
2.3. Değerler Eğitimi Tanımı ve Önemi	17
2.4. Değerler Eğitiminde Uygulanan Yaklaşımlar	21
2.4.1. Telkin Yaklaşımı	22
2.4.2. Değerlerin Açıklanması Yaklaşımı.....	23
2.4.3. Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı	25
2.4.4. Değerler Analizi Yaklaşımı.....	26
2.5. Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi	27
2.5.1. Okul Öncesi Dönemde Verilmesi Gereken Değerler	31
2.6. Değerler Eğitimini Etkileyen Etmenler	38
2.6.1. Değerler Eğitiminde Okulun- Eğitimcinin Rolü	41
2.6.2. Değerler Eğitiminde Ailenin Rolü	49
2.6.3. Değerler Eğitiminde Okul – Aile İşbirliğinin Önemi.....	52
BÖLÜM III	57
YÖNTEM	57
3.1. Araştırma Modeli	57
3.2. Evren ve Örneklem.....	58
3.3. Veri Toplama Araçları	61
3.3.1. Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen ve Aile Formu	61
3.3.2. Değerler Eğitimi Öğretmen Anket Formu	62
3.3.3. Değerler Eğitimi Aile Anket Formu	63
3.4. Verilerin Toplanması.....	64
3.5. Verilerin Analizi	64
BÖLÜM IV	65
BULGULAR VE TARTIŞMA	65
4.1. Öğretmen ve Aile Değerlendirmelerine Göre Çocukların Sahip Olduğu Değerlere İlişkin Bulgular.....	66
4.2. Öğretmen ve Aile Görüşlerine Göre Çocukların Değerler Eğitiminde Okul- Aile İşbirliğine İlişkin Bulgular	83
BÖLÜM V	112
SONUÇ VE ÖNERİLER	112
5.1. Sonuçlar.....	113

5.2. Öneriler	115
KAYNAKLAR	117
EKLER.....	142
EK 1. Okul Öncesi Değerler Ölçeği Aile Formu	143
EK 2. Değerler Eğitimi Aile Anket Formu	144
EK 3. Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formu.....	146
EK 4. Değerler Eğitimi Öğretmen Anket Formu.....	147
EK 5. Araştırma İzni.....	149
EK 6. Etik Kurul İzni.....	150

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 Öğretmenlerin Demografik Bilgilerine İlişkin Dağılım	58
Tablo 2 Ailelerin Demografik Bilgilerine İlişkin Dağılım	60
Tablo 3 Öğretmen Değerlendirmelerine Göre Çocukların Değer Puanlarının Dağılımı...	66
Tablo 4 Öğretmen Değerlendirmelerine Göre Çocukların Değer Puanlarının Cinsiyetleri Açısından Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	68
Tablo 5 Öğretmen Değerlendirmelerine Göre Çocukların Değer Puanlarının Doğum Sırası Açısından Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	72
Tablo 6 Ailelerin Değerlendirmelerine Göre Çocukların Değer Puanlarının Dağılımı.	74
Tablo 7 Aile Değerlendirmelerine Göre Çocukların Değer Puanlarının Cinsiyetleri Açısından Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	76
Tablo 8 Aile Değerlendirmelerine Göre Çocukların Değer Puanlarının Doğum Sırası Açısından Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	78
Tablo 9 Öğretmen ve Ailelerin Çocukların Sahip Olduğu Değerlere İlişkin Görüşleri	80
Tablo 10 Öğretmenlerin Değerler Eğitiminde Okul Aile İşbirliğinin Gerekliliğine İlişkin Görüşleri.....	83
Tablo 11 Öğretmenlerin Ailelerle Yaptığı Çalışmalarda Ailelerin Sahip Olduğu Davranışlara İlişkin Görüşleri	85
Tablo 12 Öğretmenlerin Etkinliklerinde Yer Verdikleri Değerlere İlişkin Dağılım.....	87
Tablo 13 Değerler Eğitiminin Aileler tarafından Desteklenmesinin Gerekli Olma Durumu..	89
Tablo 14 Değerler Eğitimine Yönelik Öğretmenlerin Eve Gönderdiği Çalışmalar	91
Tablo 15 Öğretmenlerin Değerler Eğitimi İle İlgili Yaptığı Aile Katılımı Çalışmaları	94
Tablo 16 Öğretmenlere Göre Değerler Eğitimi Çalışmalarına Ailelerin Katılım Durumu....	95

Tablo 17 Ailelerin Değerler Eğitiminde Okul Aile İşbirliğinin Gerekliliğine İlişkin Görüşleri.....	97
Tablo 18 Ailelerin Öğretmenlerle Yaptığı Çalışmalarda Öğretmenlerin Sahip Olduğu Davranışlara İlişkin Görüşleri	99
Tablo 19 Ailelere Göre Öğretmenlerin Etkinliklerinde Yer Verdikleri Değerlere İlişkin Dağılımı.....	102
Tablo 20 Değerler Eğitiminin Öğretmenler Tarafından Desteklenmesinin Gerekli Olma Durumu.....	104
Tablo 21 Ailelere Göre Değerler Eğitime Yönelik Öğretmenlerin Eve Gönderdiği Çalışmalar	106
Tablo 22 Ailelere Göre Öğretmenlerin Değerler Eğitimi İle İlgili Yaptığı Aile Katılımı Çalışmaları	107
Tablo 23 Ailelere Göre Değerler Eğitimi Çalışmalarına Ailelerin Katılım Durumu.....	110

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

TDK	Türk Dil Kurumu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization/ Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü.
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences/ Sosyal bilimlerde veri analizinde kullanılan paket program
OBADER	Okul öncesi eğitim programı ile bütünleştirilmiş aile destek eğitim rehberi
Vd.	Ve diğerleri
Vb.	Ve benzeri

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Çocuğun hayata başlaması, bir aile içerisinde dünyaya gelmesi ve büyümesi ile olur. Bu sebeple çocuğun ilk sosyal yaşantıları ailede gerçekleşir. Toplumun temelini oluşturan ailede çocuklar yaşamlarının zeminini oluşturacak yılları geçirir. Bu yıllarda çocuklar bedensel, sosyal, ruhsal, zihinsel, ahlaki vb. anlamlarda ilk yaşantılarını kazanırlar, ilk bilgileri bu yıllarda edinirler ve çeşitli alanlarda tecrübelerine sahip olurlar. Kazandıkları bu deneyimler hayatlarının temel yapı taşlarını oluşturacağı için ailede geçirilen ilk yıllar çok önemlidir.

Çocuğun doğduğu andan başlayıp temel eğitime başladığı ana kadar geçen süreyi içeren ve çocukların ileriki hayatında önemli bir yere sahip olan; sosyal-duygusal, psikomotor, zihinsel, dil ve bedensel gelişimlerinin büyük oranda tamamlandığı, kişiliğinin biçimlendiği, eğitim kurumlarında ve ailelerde verilen eğitim süreci okul öncesi eğitim olarak adlandırılmaktadır (Aral, Kandır, Can Yaşar, 2002, s. 14).

Okul öncesi eğitim sürecindeki seneler hayatın diğer dönemleri ile karşılaştırıldığında gelişimin farklı taraflarının birbiri ile ilişkisinin en çok olduğu dönem olarak belirtilmektedir. İnsan hayatının temelini oluşturan okul öncesi dönemi sadece olgunluğa hazırlık ve gençlik dönemi olduğu için değil, kendi başına da önemlidir (Oktay, 1999 s. 111).

Okul öncesi eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar bu dönemdeki gelişmelerin, çocuğun ilerideki yaşamında büyük önem taşımakta, büyüme ve öğrenme yeteneklerini büyük ölçüde etkilemektedir. Bloom'un yaptığı araştırmaya göre, bireyin 17 yaşına gelene kadar

oluşan zihinsel gelişiminin % 50'si dört yaşına kadar meydana gelmektedir. Dört ile sekiz yaş aralığında % 30'u, sekiz ile on yedi yaş aralığında ise % 20'sinin olduğu öne sürülmektedir. 18 yaşına kadar ortaya çıkan okul başarısının % 33'ü okul öncesi dönemde ortaya çıkan başarı ile doğru orantılı olmaktadır. Bu bilgilere göre, çocuğun eğitiminde erken yaşlarda verilen eğitimin çok önemli olduğu anlaşılmaktadır (Poyraz ve Dere, 2006, s. 17).

Okul öncesi eğitim, gelecekteki kişiliğin temellerini oluşturması, çocukların sosyal yaşama uyumunu ve yeni davranışlar kazanmalarını sağlaması bakımından son derece önemlidir (Başal, 1998, s. 14). İnsan doğası gereği diğer insanlarla birlikte yaşamak zorundadır. Birlikte yaşamayı mümkün kılan bazı sosyal, ahlaki, siyasal, kültürel kural ve ilkelerin varlığı kaçınılmazdır. Bu kural ve ilkeler toplumdaki bireyler tarafından kabul görülerek yaşantıya geçirilir. Toplumdaki bireylerin çoğunluğu tarafından kabullenilerek hayata geçirilen bu genel yargı ve değerlerin büyük bir kısmı sosyal değerleri meydana getirmektedir. (Yalar ve Yanpar Yelken, 2011, s. 80). Toplumsal değerler çocukluk döneminden yetişkinliğe kadar her kesimde hayatımızı etkilemektedir.

Değerler insanların sahip olduğu duygu, düşünce ve davranış biçimleriyle çok yakın ilişki içerisinde. Toplum bilimciler insan davranışlarının açıklanmasında değerlerin büyük bir önem taşıdıklarını vurgulamaktadır (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000, s. 60). Değerler, insan davranışına yön veren tutum ve davranışlar için genel bir çerçeveyi biçimlendirmektedir. Ayrıca bu çerçevede kişinin toplumdaki diğer insanlara karşı davranışlarını yönlendirmektedir (Demirhan İşcan, 2007, s. 15).

Değerler içinde yaşanan toplumun kültürünün olması gereken yönünü meydana getirmektedir. Sosyal değerler soyut olmakla birlikte önce yargılar yoluyla dildeki ifadelerle yansımakta, zamanla sosyal kurumlara dönüşmekte ve sonra davranışlarla somutlaşmaktadır. Somutlaşan davranışlar da yaşantıya geçmekte, hayatı etkilemektedir (Yazıcı, 2014, s. 220). Yaşantılardaki davranışlarla somut hale gelen bu değerler, insanın toplumsallığına anlam yükleyen en önemli unsurların başında gelmektedir. Böylelikle değerler, toplumda nasıl yaşanacağını, nasıl davranılacağını belirlemektedir (Akın ve Aydemir, 2013, s. 2).

20. yüzyılda insanla ilgili pek çok alanda büyük gelişmeler yaşanmıştır. Bilimsel, teknolojik ve ekonomik alandaki önemli gelişmeler beraberinde büyük değişimlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Bu değişimler de tüm insanları ve dolayısıyla hayatı

etkilemiştir. Teknoloji sahasındaki gelişmeler beraberinde birtakım toplumsal sorunları da getirmiştir. Bu toplumsal sorunlardan biri olarak görülen “değer bunalımı” son zamanlarda dünyada ve ülkemizde büyük bir artış göstermiştir. Bu sebeple kişide istenen davranışları oluşturmayı hedefleyen eğitimciler de değerlerin kazandırılma sürecine ağırlık vermeye yönelmişlerdir (Stanley, 1983, s. 242). Değerler eğitimi sürekli değişen dünyada kişilerin kendi sosyal ve kültürel değer yargılarıyla beraber evrensel değerleri kazanması ve oluşması muhtemel sorunlara karşı hazırlıklı olmasını öngörmektedir (Doğan, 2007, s. 630). Bu sebeple küçük yaşlarda verilen eğitimin daha kalıcı ve uygulama anlamında daha başarılı olduğu düşünüldüğünde değerler eğitiminin de okul öncesi dönemden başlanarak verilmesi gerektiğinin ne kadar önemli olduğu görülmektedir.

Çocuklar erken çocukluk döneminden itibaren kendisinin bir birey olduğunu ve başkalarından farklı olduğunu anlamaya başlamaktadır. Çocuklar çevrelerindeki bireyleri izleyerek, gözlemleyerek, taklit ederek, onların davranışlarını içselleştirmekte ya da reddetmektedir. Böylece çocuklar bir yandan kendileri olma yolunda ilerlerken diğer yandan da dünyada tek, birincil bir kişilik geliştirmeye devam ederler (Uyanık Balat, 2012, s. 2). Kişilik geliştirme sürecinde de eğitim devreye girer. Eğitim bireylere içinde bulunduğu sosyal çevrenin sahip olduğu değerlerini sonraki nesillere aktarma ve kişilerin bu sosyal çevreye uyum sağlama süreçlerine yardım etme görevi yüklemektedir (Tay, Durmaz ve Şenol, 2013, s. 68).

Ahlaki gelişim; psikologlara göre bireyin kişilik gelişiminin önemli bir parçasıdır. Çocuk, ebeveynlerinin genel tutumlarını, davranışlarını ve cinsel kimliklerini benimsediği gibi onların ahlâki tutumlarını da benimsemektedir. Çocuğun, ebeveynlerinin ahlâki tutumlarını özümsemesinde, ebeveynlerinden ve diğer yetişkin bireylerden onaylanma arzusu ve cezalandırılma kaygısı etkilidir. Bu sebeple erken çocukluk yılları ve o yıllarda çocuğun yaşadığı çevre, ahlâki tutumunun gelişmesinde ve şekillenmesinde önemli yere sahiptir (Okman Fişek ve Maktav Yıldırım, 1993, s.78).

Ahlak gelişimi, çocuğun yaşamının ilk yıllarında başlayan ve yaşam boyunca süreklilik gösteren, içinde bulunduğu sosyal ortamın değer yargılarını benimseme sürecidir. Çocuk sosyalleşirken o sosyal çevrenin olumlu ve olumsuz yönlerini öğrenme süreci içinde öğrenerek büyümektedir. Ahlak gelişimi denildiğinde sosyal çevrenin tüm değer yargılarına sorgulamaksızın edilgin bir uyum değil, bu sosyal çevreye etkin bir uyumu oluşturmak için değerler sistemi oluşturma süreci akla gelmelidir (Aydın, 2005, s. 41-57).

Değerler sistemi oluşturma sürecinde yaşanan aksaklıklar beraberinde ahlaki problemleri getirecektir. Bireyin toplumsal ilişkilerinde problem yaşamaması için karşılaştığı ahlak sorunlarını ne şekilde çözeceği ile ilgili seçenekler bireye öğretilmelidir. Bu durumda, eğitim sisteminin değerler eğitime göstermesi gereken önemi artırmaktadır (Can, 2008, s. 46).

Değerler eğitiminin unutulmaması gereken önemli iki amacı bulunmaktadır. Birinci amacı; toplumda yer alan tüm bireylerin, özellikle genç bireylerin daha karakterli bir yaşam sürmesi ve yaşamından memnun kalmasını, mutlu olmasını sağlamaktır. İkinci amacı ise, toplumdaki bireylerin iyiliğine, huzuruna katkı sağlamaktır. Bunu sağlamak için yapılması gereken ise tüm canlılara, dolayısıyla insana, iyilik ve şefkatle davranmayı temel almaktır. Kısaca değerler eğitimi genç bireylerin, çocukların, insanların değer geliştirmesine yardım ederek, onların tatmin edici bir hayat yaşamasına hizmet etmektedir (Akbaş, 2008, s. 340).

Değerlerle ilgili ilk kazanımlar okul öncesi dönemde edinilmektedir. Değerlerin etkileri ise tüm hayat boyu devam etmektedir (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2009, s. 7). Olumlu erken etkiler, deneyimler hayatın sonraki süreçlerinde gerekli olan davranış ve düşünce süreçlerinin temelini sağlamaktadır (Gunnar ve Barr, 1998, s. 12). Değerler eğitimi bireylerin çocukluk çağlarındaki kişilik gelişimlerinin temelini oluşturduğundan ilk yıllardaki süreç daha büyük bir önem taşımaktadır. Okula başlamadan önceki dönemde çocukların tüm sorumluluğunu aile taşıdığı için, ailelerin bu değerleri çocuğa kazandırmasındaki rolü de çok büyüktür. Değerler eğitimi çocuğun bulunduğu evde, bahçede, markette, okulda, oyun parkında yani çocuğun içinde barındıran her ortamda oluşmaktadır. Bu eğitime anne baba, arkadaşlar, yakın akrabalar, basın yayın organları, okul, öğretmenler gibi pek çok ögenin olumlu ya da olumsuz etkisi olmaktadır (Doğanay, 2006, s. 264).

Okul öncesi eğitim kurumlarında değerler eğitime yönelik olarak uygulanacak değerler eğitim programı bu eğitim sürecini etkileyen en önemli etmenlerdendir. Okul öncesi eğitim veren kurumlarda değerler eğitim sürecinde program kadar önemli bir diğer öge de öğretmendir. Okul öncesi öğretmeni, hayatında ilk defa ailesinden ayrı kalan çocuğun karşısına çıkan ilk kişidir. Çocuk daha ilk günden, karşı karşıya geldiği tüm zorluklarda öğretmene başvurur. Çocuğun bakış açısıyla öğretmen; öğreten, bilgilendiren, eğitim veren, sevgi gösteren, dostluk kuran, kısacası günün büyük bir kısmında hem

arkadaşlarının hem de kendisinin isteklerini yerine getirmek için çabalayan ve kişilik gelişimin temellerini atan çocuk son derece önemli bir insandır (Oktay, 1999, s. 218).

Toplumsal değerler sürekli olarak değişim sürecindedirler. 1890 yılında anne ve babaların % 64'ü çocuğun sahip olduğu önemli değerlerinden birisinin itaatkârlık olduğunu düşünmektedir. 1978 yılına gelindiğinde anne babasının sadece % 17'si gözüyle bu itaatkârlık değeri önem gösteriyordu. Çocukların bağımsız olması ise farklı bir gelişim göstermiştir. Geçen yüzyılın başında çocukların bağımsız olması önemli bir değer olarak görülmezken, yüzyılın sonlarında çok daha önemli olarak görülmeye başlanmıştır (Abrams, 2000, s. 24).

Öğretmen okulda çocukla en çok zaman geçiren kişi olduğu gibi evde de anne, baba ve aile fertleri de çocukla zaman geçiren diğer kişilerdir. Bu nedenle değerler eğitiminde okulda verilen eğitimin devamlılığının ve kalıcılığının sağlanmasında evde de eğitimin devam etmesi çok önemli olmaktadır. Sadece okulda verilen ya da sadece evde verilen değerler eğitiminden bahsetmek mümkün olmamaktadır. Bu nedenle okul ile aile arasındaki işbirliği diğer eğitimlerde olduğu gibi değerler eğitiminde de önemli bir yere sahiptir.

Toplumda bulunan bireyler ve aileler yeni yetişen neslin topluma dair değerlerini, alışkanlıklarını, maddi ve manevi kültür özelliklerini bilerek yetişmesini istemektedir. Geleceği oluşturacak çocukların kendi değerlerini benimseyip uygulayacak düzeye gelebilmeleri içinde ailelere, eğitim kurumlarına ve toplumda yaşayan diğer bireylere önemli görevler düşmektedir. Erken çocukluk döneminde değerlerin kazandırılmasında ailenin ve okulun önemli rolleri olmasına rağmen bu konuda yapılan araştırmaların yeterli sayıda olmadığı söylenebilir. Bu noktadan hareketle çalışmanın problem cümlesini “Okul öncesi dönemde çocukların sahip olduğu değerler ile değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin gerekliliğine ilişkin öğretmen ve ailelerin görüşleri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı öğretmen ve aile görüşlerine göre okul öncesi dönemde çocukların sahip olduğu değerler ile değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin incelenmesidir.

Alt Amaçlar:

- Öğretmen değerlendirmelerine göre çocukların sahip olduğu değerler nelerdir?
- Aile değerlendirmelerine göre çocukların sahip olduğu değerler nelerdir?
- Öğretmen ve aile değerlendirmelerine göre çocukların sahip olduğu değerler anlamlı farklılık göstermekte midir?
- Çocukların değerler eğitiminde okul-aile işbirliğine ilişkin öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
- Çocukların değerler eğitiminde okul-aile işbirliğine ilişkin ailelerin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Erken çocukluk dönemi çocuğun gelecek hayatını yönlendirecek temel beceri ve davranışlarının temellerinin atıldığı bir dönem olduğu gibi değerlere ilişkin bilgilerin de temellerinin atıldığı dönemdir. Bu dönemde aile, okul ve bu iki kurumun işbirliği içinde olması oldukça önemlidir.

Eğitim ailede başlayan okulda devam eden bir süreçtir. Bu süreçte hayatlarının ilk yıllarını aileleri ile geçiren çocukların hayata dair temel bilgilerini burada edindikleri görülmektedir. Çocuklar eğitimin ikinci basamağı olan okul öncesi eğitime başladıklarında ise bir yandan okul ortamını, sınıfı, arkadaşları ile öğretmeni ile nasıl iletişim kurması gerektiğini, akademik bilgileri öğrenirken diğer yandan da paylaşma, yardımlaşma, sevmeye, sevilme, toplumda dikkat edilmesi gerekenler gibi birçok değeri de öğrenecektir.

Sosyal bir varlık olan insan, toplumun diğer bireyleriyle çeşitli sebeplerle aynı ortamı kullanmak durumundadır. Kullanılan bu ortak yaşam alanında toplumsal, siyasi, ahlaki ve kültürel ilke ve kurallar bulunmaktadır. Bu ilke ve kurallar toplumda yaşayan bireylerin birçoğu tarafından benimsenerek yaşatılır, uygulanır. Değerler de uygulanan bu ilke ve kurallardan büyük bir bölümünü oluşturur. Toplumsal değerlere sahip insanlar yetiştirmek çok önemlidir. Çünkü yaşanan dünyanın huzuru, refahı yaşanan toplumun sahip olduğu değerler ile bu değerleri uygulama düzeyi arasında doğru orantı yer almaktadır.

Değerler kişinin inanışlarını, duygularını, heyecanlarını, davranış ve tercihlerini etkileyerek kişinin yaşamında önemli bir yere sahip yol göstericilerdir. Toplum tarafından ve zamanla oluşan değerler, toplumların yapısını oluşturmakta, toplumdaki hızlı değişimle

beraber kesintisiz bir değişim sergilemektedir. Bu değişimin olumlu yönde devam etmesi ise çocuğun eğitimin başladığı aile ve sonrasında da eğitimin sürdürüldüğü eğitim kurumlarının müdahaleleri ile mümkündür. Unutulmamalıdır ki okul ve aile eğitimden davranış oluşturma sürecine kadar her anlamda birbiri içine kenetlenmiş zincir misali birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen iki kurumdur.

Toplumlar kendi varlıklarının, kendi kültürlerinin devamlılığını sağlayabilmek için değerlerine sahip çıkmalıdır. Toplumu oluşturan insanlar değerlerini yaşamalı ve başta kendi ailesi kendi çocukları olmak üzere çevresine de örnek olacak şekilde yaşatmalıdır.

Araştırmalarda görülmüştür ki yapılan yanlış bir değerin değiştirilmesi yeni bir değer kazandırılmasından daha zor olmaktadır. Bu nedenle başta ailelerin bu konuyu derinlemesine önemseyip sadece konuşmalarına değil aynı zamanda davranışlarına da dikkat etmeleri gerekmektedir. Aileler çocuklarının yapmalarını istedikleri durum ile kendi yaptıkları davranışın birbiri ile farklılık göstermemesine dikkat etmelidirler. Çünkü çocuklar kendilerine söylenilenden çok model aldıkları kişilerin –ki bu aile ortamında anne- babalardır- yaptıklarına bakmalarıdır.

Dünya genelinde bugün en tehlikeli değişken düşüncelerden biri herkesin farklı ahlaki ilkelere ve ahlak kurallarına sahip olmasıdır. Bu sebeple herkes kendi değerlerini ve standartlarını tanımlamaktadır. Bu durum da toplumsal çevrede insanlar arası birlikteliğin oluşmasına ve insanların birbirleri ile uyumlu bir şekilde yaşamasına engel olmaktadır (Ryan ve Bohlin, 1999, s. 48). Dünya'nın farklı ülkelerinde yapılan çalışmalar da bize eğitim programlarında bulunan değerler eğitiminin niçin gerekli olduğunu göstermektedir. Örneğin Lickona (1991, s. 5) yaptığı bir çalışmada ilköğretime devam eden bir öğrencinin haftada ortalama 30 saat televizyon seyrettiğini ve 16 yaşına kadar bu çocuğun ortalama 200.000 şiddet içeren sahneye ve 18 yaşına kadar da yaklaşık 40.000 cinselliği uyaran olaya tanık olduğunun tahmin edildiğini vurgulamaktadır. Bu olumsuzlukların çocuk üzerindeki etkilerinin giderilmesi için de öğretim programlarında doğrudan verilmesi gereken değerler belirlenmiştir.

Okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların ahlaki ve sosyal kurallar ile ilgili bilgilerini karşılaştırıldığında okul öncesi eğitimi alan çocukların sosyal ve ahlaki kurallara ilişkin farkındalık seviyelerinin okul öncesi eğitimi almayan çocuklara oranla daha yüksek olduğu bulgularına ulaşmışlardır. Aynı araştırma sonucuna göre okul öncesi çocuklar ahlaki ve sosyal kuralları içselleştirdikleri; otorite ve kuraldan bağımsız olarak algıladıkları

görülmüştür. Buna bağlı olarak araştırmalar okul öncesi eğitimde verilen değerler eğitiminin ne kadar önemli olduğunu bu eğitimi alan çocukların çevresine karşı daha duyarlı nesilden biri olarak yetişeceğini göstermektedir.

Bu nedenle araştırma anne-babaların ve öğretmenlerin değerler eğitimi konusundaki görüşlerini ortaya koyması nedeniyle önemlidir. Ayrıca bu araştırmanın anne-babalar ve öğretmenlerin görüşleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyması yönünden de önemli olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca ilgili literatür incelendiğinde de okul öncesinde verilen değerler eğitimi hakkında ailelerin beklentileri, verilen eğitimin niteliği, okul aile işbirliği konusunda yeterli araştırmanın olmadığı görülmektedir. Bu araştırma değerler eğitiminde okul- aile işbirliğinin gerekliliğini inceleyen sınırlı sayıda araştırma olması nedeniyle alana katkı sağlaması açısından önemlidir. Bu konuda yapılacak farklı çalışmalara da örnek olacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmanın varsayımları aşağıda sıralanmıştır.

- “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formu”na çocukların sahip oldukları değer puanlarının objektif olarak yansıdığı varsayılmaktadır.
- “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Aile Formu”na çocukların sahip oldukları değer puanlarının objektif olarak yansıdığı varsayılmaktadır.
- “Değerler Eğitimi Öğretmen Anket Formu”na çocukların değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin gerekliliği konusunda öğretmenlerin görüşlerinin objektif olarak yansıdığı varsayılmaktadır.
- “Değerler Eğitimi Aile Anket Formu”na çocukların değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin gerekliliği konusunda ailelerin görüşlerinin objektif olarak yansıdığı varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda sıralanmıştır.

- Araştırma Amasya ilinde Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı ilkokul/ortaokul bünyesinde bulunan anasınıfları ve bağımsız anaokullarına çocuğu devam eden aileler ile sınırlıdır.
- Araştırma Amasya ilinde MEB'e bağlı ilkokul/ortaokul bünyesinde bulunan anasınıfları ve bağımsız anaokullarında çalışan okul öncesi öğretmenleri ile sınırlıdır.
- Araştırmada kullanılan “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formu” ve “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Aile Formu” ölçeklerinin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.
- Araştırmada kullanılan “Değerler Eğitimi Öğretmen Anket Formu” ve “Değerler Eğitimi Aile Anket Formu”nun belirlediği nitelikler ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Değer Kavramı

İnsanın, hayatını yönlendiren sosyal değerleri öğrenilmeden, istek, duygu ve beklentilerini anlamadan davranışlarını tahmin etmek mümkün olmamaktadır (Aydın, 2005, s. 7). Değerler birçok bilim dalının üzerinde çalıştığı bir konudur. Değer kavramı ile ilgili literatürde pek çok tanım yer almaktadır.

Değer; sosyal grubun ya da içinde yaşanılan toplumun birlik, düzen, varlık ve sürekliliğini sağlayıp devam ettirmek amacıyla üyelerinin çoğunluğu tarafından gerekli ve doğru olduğu düşünülen; toplumda yer alan bireylerin ortak amaç, düşünce ve duygularını yansıtan genelleştirilmiş temel ahlaki inanç veya ilkeleridir (Kızılcıkel ve Erjem,1994, s. 99).

İnsanlar gelenek, görenek ve sosyal kurallarla “doğru-yanlış”ı ve “iyi-kötü”yü ayırt etmekte ve kendilerinin ahlâk ilkeleri ile bir ölçü edinmeyi öğrenmektedirler (Beill, 2003, s. 14). Öğrenilen bu ölçü ise değer olarak adlandırılmaktadır.

Türk Dil Kurumu (TDK) (2019) sözlüğünde ise değer; “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet”, “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2019).

Schwartz ve Bilsky (1987, s 551) değerleri evrensel insan ihtiyaçlarının zihinsel temsilleri şeklinde tanımlamaktadır. Tezcan (1974, s. 14) ise; değerlerin tüm toplum ve kültüre önem veren ve anlam kazandıran ölçütler olduğunu ileri sürmüştür.

Değer bireyin, arzu ettiği ve yararlı gördüğü, beğenilen durumlarını gösteren kıstaslardır (Tan, 1981, s. 123). Değerler kişinin devamlılık gösteren davranışlarına yön veren tutumlardır (Oğuzkan, 1981, s. 45). Değer kavramı bireylerin birbirleri ile, nesnelerle, canlı veya cansız varlıklarla bağlantısında, duygularında ve düşüncelerinde algılanan durum olmaktadır (Köknel, 2007, s.17) .

Değer, belirli olan bir durumu diğer bir duruma seçme eğilimi şeklinde ifade edilmektedir. Değerler, insan davranışlarına kaynaklık etmekte ve bu davranışları yargılamayı sağlayan anlayışlardır. Bununla beraber değerler, insanların neyi önemli algıladıklarını tanımlayarak tercihleri, istekleri, istenen ve istenmeyen durumları göstermektedir (Erdem, 2003, s. 56).

Bolay (2004, s. 14) değerleri; istenilen, gereksinim duyulan şeye karşı beslenen amaçlar olarak tanımlamaktadır. Kağıtçıbaşı ise değeri; genellikle hiyerarşik ve genel olarak daha çok önem taşıyan tutumlar şeklinde tanımlamaktadır. Bireylerin değer hiyerarşisi ve sahip olduğu değerleriyle belirli bir durum arasındaki işlevsel ilişki bilinirse tutumları tahmin edilebilmektedir (Kağıtçıbaşı, 1981, s. 21).

Bu tanımlar çerçevesinde değerler bazı özelliklere sahip olmaktadır. Bu özellikler; değerler toplum ve toplumda yer alan insanlar tarafından benimsenir ve toplumu bütünleştirici özellik gösterir. İçinde yaşanan toplumun ve insanların iyiliğine yönelik inanılan ölçütlerdir. Heyecan, bilinç ve duyguları içeren yargılardır. Bununla birlikte insanın bilincinde bulunan ve davranışını yönlendiren öğelerdir (MEB, 2005, s. 87).

2.2. Değer Teorileri

2.2.1. Rokeach'ın Değer Teorisi

Rokeach (1973) değerlerin birtakım özelliklere sahip olduğunu belirtmektedir. Bu özellikler süreklilik ve göreceliliktir. Değerlerin, sosyal davranış olarak isimlendirilen tüm davranış çeşitlerinin (tutumlar, değerlendirmeler, kendini diğerleriyle karşılaştırmalar, ideolojiler, diğerlerini etkileme ve kendini diğer insanlara ifade etme girişimleri, sosyal eylemler, ahlâki gerekçeler ve yargılar) belirleyici etkeni olduğunu söylemektedir (Rokeach'tan aktaran Öztürk Samur, 2011, s. 23).

Rokeach (1973, s. 5-10) değerlerin özellikleri; sürekli olması, inançlar ile ilgili olması, davranışlara veya son kararlara referans olması, tercih edilen durumlarla ilgili olması ve kişisel ya da sosyal anlayışla ilgili olmasıdır.

Rokeach (1973) değerleri araç ve amaç değerler olmak üzere iki grupta incelemiştir. Rokeach'ın değer sınıflamasına bakıldığında amaç ve araç değerlerde 18'er tane değer bulunduğu görülmektedir. Bu değerler;

Araç Değerler: Bağışlayıcılık, entelektüellik, cesaret, itaatkârlık, yardımseverlik, bağımsız olma, dürüstlük, geniş görüşlülük, kibarlık, hırslılık, kendini kontrol etme, kendine hâkim olma, neşeli olma, mantıklı olma, sevecenlik, temizlik, sorumluluk sahibi olma, yaratıcılık.

Amaç Değerler: Başarılı olma, gerçek dostluk, aile güvenliği, dini olgunluk, heyecan verici bir hayat, sosyal kabul, iç huzur, ulusal güvenlik ve zevk, özgürlük, barış içinde bir dünya, bilgelik, güzelliklerle dolu bir dünya, eşitlik, kendine saygı, mutluluk, rahat bir hayat. (Rokeach'tan aktaran Sapsağlam, 2015, s. 14).

Amaç değerler rahat bir yaşam, mutluluk, eşitlik, ulusal güvenlik gibi hayatın temel amaçlarını içerirken araç değerler bu amaçlara ulaşmak için kullanılabilecek hırslı, neşeli, bağımsız, sevecen gibi davranış tarzlarını ifade etmektedir (Bilgin, 1995, s. 84).

Değerlerin farkına varılması ve öğrenilmesi, sosyal bir öğrenme türüdür. Toplumu oluşturan bireylerin o toplum içerisinde bir rolü vardır ve kişi o rolün gerektirdiği şekillerde davranış göstermektedir. İnsan çevresini, toplumu etkileyen ve toplumdan etkilenen bir varlıktır. Toplumda karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Bu nedenle değerler toplumda yer alan insanların davranışlarını etkileyen ve davranışlara yön veren yapısal bir özelliğe sahiptir (Güngör, 2010, s. 70).

2.2.2. Schwartz'ın Değer Teorisi

Schwartz tarafından 1992 senesinde değer yöneliminin kapsam ve yapısı ile ilgili Türkiye Cumhuriyeti'nin de dahil olduğu 60'tan fazla ülkede uygulanan ve evrensel 10 değer tipi ile bunların kapsadığı 56 alt değeri barındıran sınıflandırmadır (Schwarz'tan aktaran Mehmedoğlu, 2007, s. 799). Schwartz değerleri; harekete geçme- dürtü, güç, uyma, hazcılık-zevk, başarı, kendi kendini yönetme geleneksellik, güvenlik, yardımseverlik, evrenselcilik olarak on başlık altında ve kültürel ve bireysel olmak üzere, iki düzeyde ifade etmiştir. Kültürel düzeydeki incelemelerde amaç; toplumun çoğunluğunda paylaşılan ve sosyal kurallara dayanan soyut düşüncelere göre bilgi üretmektir. Bireysel düzeydeki

incelemelerde ise değerler, bireylerin hayatlarına yön vermedeki önem derecelerine göre incelenir. Bu iki düzeyin arasındaki farkın sebebi ise, bireysel düzeyde bireyi yönlendiren değerler arasındaki güdüsel ilişkilerin kültürel düzeyde aynı özellikleri göstermemesi ihtimalinin olmasıdır (Schwartz'dan aktaran Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000, s. 60–61).

Schwartz(Schwartz, 2012, s. 4 - 7) on değer tipini şu şekilde açıklamıştır;

Güç

Bu değer temelinde saygınlık, toplumsal statü, kaynaklar ve insanlar üzerinde denetim, kontrol ve egemenlik sağlamadır. Bu değeri oluşturan değerler otoriteye sahip olmak, zenginlik, sosyal güce sahip olmak, toplumdaki imajını koruyabilmek, sosyal kabuldür.

Başarı

Başarı değerinin temelinde toplumsal standartlara göre yeterlilik göstererek kişisel anlamda başarıya ulaşmaktır. Bu değeri oluşturan değerler başarı sahibi, istekli, yetenekli, etkili, akıllı, öz saygılı olmak ve sosyal takdir edilmektir.

Hazcılık-Zevk

Hazcılık değerinin temelinde bireysel zevk ve duygusal doyum vardır. Bu değeri oluşturan değerler; zevk, hayattan tat almak ve rahatına düşkünlüktür.

Güvenlik

Bu değer temelinde içinde yaşanılan toplumun, insanlar arası ilişkilerin ve kişinin uyum ve kendi güvenliği önemlidir. Bu değeri oluşturan değerler; toplumsal düzen, ulusal güvenlik, temiz olmak, aile güvenliği, ılımlı olmak, karşılıklı iyilik, aidiyet, sağlık duygusudur.

Evrenselcilik

Bu değer temelinde tüm insanların ve içinde yaşanılan dünyanın iyiliği için anlayış, hoşgörü, takdir ve koruma önemlidir. Bu değeri oluşturan değerler; toplumsal adalet, dünyada barış, açık fikirli olmak, güzelliklerle dolu dünya, eşitlik, doğa ile bütün olmak, bilgelik, iç uyum, manevi hayat ve çevreyi korumaktır.

Yardımseverlik

Bu değer temelinde kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini arttırma ve koruma önemlidir. Bu değeri oluşturan değerler; yararlı, dürüst, bağışlayıcı, sorumlu, sadık olmak, gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, aidiyet duygusu, hayatın anlamı, dinsel yaşam yardımseverliktir.

Geleneksellik

Bu değerin temelinde kültürün veya dinin getirdiği fikir, gelenek ve göreneklerin kabul edilmesi, saygı ve sorumluluk vardır. Gruplar her zaman ve her yerde ortak uygulamalar, inançlar ve fikirler oluştururlar. Bunlar grubun ortak kabul görmüş değerleri halini alır. Geleneksellik değerini oluşturan değerler; alçakgönüllü, gelenekler için saygılı, ılımlı olmak, yaşamın verdiklerini kabullenmek ve dindar bir hayat sürmektir.

Uyma

Bu değerin temelinde içinde yaşanılan toplumun beklentilerini ve kurallarını çiğneyen, başkalarını üzen ve onlara zarar veren hareketlerin, dürtülerin ve eğilimlerin sınırlanması önemlidir. Uyma değerleri günlük etkileşimlerde kendine hakim olmayı vurgular. Bu değeri oluşturan değerler; kibar davranmak, itaatkar olmak, öz disiplin, anne baba ve yaşlılara önem vermek ve sorumluluktur.

Harekete Geçme- Dürtü

Harekete geçme değerinin temelinde heyecan ve yenilik arayışı vardır. Bu değeri oluşturan değerler; değişken bir hayat, heyecan verici bir hayat, cesur olmaktır.

Kendi kendini Yönetme

Bu değerin temelinde bağımsızlık bulunmaktadır. Bu değere sahip bireylerin hareketlerinde ve düşüncelerinde bağımsızlık önemlidir. Bu değeri oluşturan değerler özgür ve yaratıcı olmak, kendi amaçlarını seçmek, merak duymak, bağımsızlık, öz saygı, akıllı olmak ve gizliliklerdir.

2.2.3. Hofstede'nin Değer Teorisi

Hofstede, kültürün meydana gelmesinde ekolojik etmenlerin, toplumu oluşturan büyük kesimin sahip olduğu değerlerin ve diğer bütün özelliklerinin büyük önem taşıdığını vurgulamaktadır (Hofstede, 1981, s. 25).

Hofstede insanların belirli durumlarda, belli olaylara birbirine benzeyen tepkiler ortaya koyduklarını saptamıştır. Bu durumu, kişiyi veya bir grubu diğer gruplardan ayıran zihinsel özelliklerin bulunmasına bağlamıştır. Hofstede, zihinsel programı açıklamak için kültür ve değer kavramlarını kullanmıştır. Değeri, belirli bir durumu diğer durum yerine seçme olarak ifade etmekte, ayrıca toplumların, değerlerin ve insanların sahip olduğu nitelikler olduğunu ve bir topluluğun kültürünü ortaya çıkardığını ifade etmektedir. Bu durumda,

kişinin tercih ettiği durum, diğerini seçmemesinin nedeni, sahip olduğu zihinsel programlamasının bir sonucudur. Birbirinden ayrı düşünen, değişik hayat amaçları olan kişilerin, farklı tercihler yapması, dolayısıyla farklı değer yargılarına sahip olması kaçınılmazdır (Hofstede, 1980).

Hofstede, ulusal kültürler arasında bireycilik, erillik, güç mesafesi ve belirsizlikten kaçınma şeklinde anlaşılabilir dört boyut önermiştir. Bu boyutlardan özellikle erilliği ayrıntılı incelemiştir. Ayrıca Kanadalı Psikolog Michael Harris Bond'un yaptığı Uzak Doğu merkezli çalışmalar, beşinci boyut olan 'uzun vadeli/kısa vadeli yönelim'i de bu boyutlara dahil etmiştir (Hofstede, 2011, s. 13).

2.2.4. Graves'in Değer Teorisi

Graves (1970), kişinin yaşam biçimlerini ve sahip olduğu değerlerini varoluşçu bir yaklaşımla incelemekte ve hiyerarşik bir düzenlemeye indirgemektedir. Graves açısından, insanın doğası açık bir sistemden oluşmuştur. Bireyin yapısı sabit bir düzeyden diğer düzeye sıçrayarak gelişir ve bireyin bütün psikolojisi yeni bir sabit düzeye her geçişinde yeni bir şekil alır, bu sebeple değerler sistemlerde farklılık göstermektedir. Graves (1970) Hiyerarşik sistem her başarı durumunu, bir denge durumu olarak ifade etmekte ve denge durumuna erişen kişinin, hiyerarşinin bir üst seviyesine geleceğini ifade etmektedir. Denge durumlarına ait psikolojik özellikler vardır ve bu özellikler her denge durumunda başkadır. Bir denge durumuna ait güdü, düşünce, değer, tercih ve duygulanımlar vardır. Düzey değiştiğinde kişinin ulaştığı yeni seviyeye aidiyet aşaması, kişinin bu yeni aşamaya uyumunu sağlayacak yeni değerleri edinmesini olanaklı kılar (Graves'ten aktaran Turan ve Aktan, 2008, s. 228).

Graves (1965, 1970) varolma düzeylerini şu şekilde belirlemiştir;

- 1.Düzey: Tepkisel var olma, insanların temel fizyolojik ihtiyaçlarını gidermeye çalıştığı düzeydir. Değerlerin tepkilerle belirlendiği düzeydir.
2. Düzey: Geleneksel var olma, bu düzeyde insanlar sadece var olma ihtiyacı duyarlar. Kendilerinden öncekilerin yaşam şekillerine ayak uydurmak, nesillerini devam ettirmek isterler. Bu yaşam şeklinde göreceli bir güvenlik gereksinimi, değer olarak ortaya çıkmaktadır.
3. Düzey: Ben merkezli olma, insan olma olgusunun belirlediği düzeydir. Birey olma dürtüsü çok güçlüdür, kendi benliğinin farkına varır. Başkaları üzerinde baskı kurma ve birey olma güdüsü çok yüksek olduğundan, değerler de bu amaca hizmet edecek biçimde çevreyi kullanmaktır. Böylece bu düzeye ait değerler oluşmaktadır.
4. Düzey: Özverili var olma, acı ve ölümden sonraki yaşam için var olma ağırlıklı duygudur. Tanrının koyduğu değerlere yönelme söz konusudur.

5. Düzey: Materyalist var olma, dünyanın sınırlarını keşfetme ve dünyayı yönetme duygusu egemendir. Bu durum, materyalist bir yaşam ve değerlerin öne çıkmasına neden olur.

6. Düzey: Toplumsal var olma, bu düzeyde rasyonel değerlerden çok insani değerler öne çıkar. Diğer insanlar önemli hale gelmiştir ve toplum bir bütün olarak değerlidir. Bireyler için, katılık, varlık, güç, maddeler yerine esneklik, haz, saygınlık, kişilik önemsenen değerlerdir. Toplum bir bütün olarak bu düzeyde başlı başına bir değerdir.

7. Düzey: Varoluş, değer sisteminin temeli bilgiye ve evrenle ilgili gerçekliğe dayanır. İnsan, kendine güvenir; hayata, bağımsızlığa ve toplum çıkarlarına değer verir. Farklı değerlere hoşgörü vardır, esnek olmayan sistemlere ve gereksiz otorite kullanımına karşıdır (Graves'ten aktaran Öztürk Samur, 2011, s. 27).

2.2.5. Allport, Vernon, Lindzey'in Değer Teorisi

Allport, Vernon ve Lindzey (1960), değerler sisteminin altı boyutunun bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu boyutlar; ekonomik, sosyal, siyasi, estetik, dini ve teorik değerlerdir. Her değer boyutu özgün değerler içermektedir. Estetik değerlerde ahenk ve şekil önemliyken; teorik değerlerde gerçekliğe erişmek önemli olmaktadır. Bilginin düzenlenmesi ve bilgi edinimi amaçlı teorik değerlerde en önemli kavramlar; gözlem, eleştiri, rasyonel düşünce ve muhakemedir. Ana kavramı fayda olarak belirtilen değerler ekonomik değerler, ağırlıklı kavramın güç olduğu değerler siyasi değerlerdir. Bu değeri benimsemiş kişilerin en temel amacı gücün kazanılması ve kullanımıdır. Temeli sevgiye dayanan değer ise sosyal değerlerdir. Kişinin varlık alanının bu boyutlar olduğu kabul edilmiştir. bu görüşe göre her bireyin kendine göre kabul ettiği, önem verdiği birçok değer vardır ve bunlar kişinin hayatını belirlemektedir. Bir insan için önem arz eden değer başka bir insan açısından aynı ölçüde önemli olmayabilir (Allport'tan aktaran Turan ve Aktan, 2008, s. 229 - 230).

2.2.6. Spranger'in Değer Teorisi

Spranger değerler teorisinde detaylı bir sınıflandırma yaparak bireylerin değer yönelimlerini kişisel değerlerine göre “ekonomik”, “kuramsal”, “dinsel”, “politik”, “estetik”, “sosyal” değer olarak 6 gruba ayırmıştır. Bu gruplar aşağıdaki gibi açıklanabilir: (Spranger'den aktaran Özgüven, 2003, s. 368);

- Ekonomik: Yararlı ve pratik olanı önemser. Ekonomik değerlerin önemsenmesine dikkat eder.
- Kuramsal: Araştırmaya, gerçeğe, eleştirel düşünceye ve bilgiye önem verir. Kuramsal değeri olan insan akılcı, eleştirici ve deneyseldir.

- Dinsel: Evreni bütünlük içinde algılayarak kendisini de bu bütünlüğün içinde bir parça olarak düşünür. Yaşantılara ve mistik konulara ilgi duyarken kesinlikle en yüksek değer tecrübeleri arar.
- Politik: Kişisel olarak, güçlü ve etkili olma önemlidir. Her şeyin üstünde şöhret, kişisel güç ve etki arar.
- Estetik: Üst düzeyde düzen, kabul, simetri ve uyuma önem verir. Hayat tarzını olayların çeşitliliği olarak görür.
- Toplumsal: Toplumsal ilişkilere önem verir. Yardımseverlik, başkalarını sevme ve bencil olmama önemlidir. Estetik, kuramsal ve ekonomik değer ve tutumların soğuk olduğu ve insana yakışmadığı düşüncesini benimser.

2.3. Değerler Eğitimi Tanımı ve Önemi

Eğitim kişinin bulunduğu toplumsal çevrede değeri olan davranış, yönelim ve yeteneklerini edindiği süreçlerin toplamıdır. Başka bir deyişle bireyin optimum kişisel gelişiminin ve sosyal yeteneklerinin oluşturulması için kontrollü ve seçkin bir çevreyi ve okul faaliyetlerini kapsayan toplumsal bir süreçtir (Varış, 1978, s. 35). Bu süreç içerisinde okul etkinliklerinin meydana geldiği yer eğitim kurumlarıdır.

Demokratik toplumlarda eğitim veren kurumlar yalnızca bilişsel amaçlara hizmet etmek için değil bununla birlikte insani bütün değerlerin öğrencilere aktarıldığı bir yapı olmak için çalışmaktadır. Eğitim için değerlerden uzaklaşarak bütünüyle teknolojinin getirdiği ihtiyaçları gidermeye çalışmak veya sadece alışlagelmiş ve geleneksel değerlere tutunmak, değerler karmaşasına sebep olmaktadır. Eğitimin iyi bir birey, iyi bir hayat, iyi bir sosyal çevre ve iyi bir gelecek oluşturmak yolunda sarf edilen bir çaba olarak görülmesi gerekmektedir (Akbaş, 2004, s. 4).

Toplumun sahip olduğu değer yargıları bir sonraki kuşağa aktarmak eğitimin amaçlarından biridir (Akbaba Altun, 2003, s. 10). İyi bir insan yetiştirebilmek, iyi bir gelecek nesile sahip olmak ve iyi bir toplum oluşturabilmek değerler eğitimi ile mümkün olmaktadır. Bu nedenle değerler eğitimi çok önemli olmaktadır (Tozlu ve Topsakal, 2007, s. 177).

Değerler toplumun bir bireyi olarak kişilerce izlenen ve benimsenen genel amaçlar veya bir düşüncenin veya davranışın önemine veya değerine dikkat edilerek yapılan bireysel tercihler şeklinde düşünülmekle (Dede, 2007, s. 13) beraber değerler, hayatın amaçları (Güngör 1998, s. 84) olarak görülmektedir.

Eğitimin pozitif değerleri kapsamının ve amaçlarının kazanım olarak değerleri barındırmasının sebeplerinden biri de tüm insanlar için daha iyi bir dünya meydana getirme arayışı olmasıdır. Bu sebeple değerleri geliştirmek veya öğretmek adına verilen uğraşlara güncel literatürde daha çok değerler eğitimi isminin verildiği görülmektedir. Bu yönde değerler eğitimi çocukların ve gençlerin pozitif değerlerin farkına varıp onları geliştirmeleri ve sahip oldukları potansiyellere göre ilerlemeleri için yürütülen eğitimsel çabalar olarak ifade edilmektedir (UNESCO, 2010, s. 1).

Değerler eğitimi ile kişinin yeni değerler üretmesi, var olan değerlerinin farkında olması, bu değerleri benimsemesi ve kişiliğini bu değerler doğrultusunda şekillendirerek bunu davranışlarında ve yaşantılarında göstermesi durumu oluşur (Yeşil ve Aydın, 2007, s. 71).

Değerler eğitimi, en kısa tanımıyla değer kazandırma faaliyetidir. Daha detaylı bir şekilde incelendiğinde değerlerin açık bir biçimde öğretilmesine değerler eğitimi denir (Hökelekli ve Gündüz, 2007, s. 384).

Değerler eğitimi, eğitim sürecinin kalbi olan eğitimin amacı ve anlamı gibi konuların kavramsallaştırılmasıdır. Tanıma, değer verme, bütünleştirme gibi ifadeler özel hayatın ve okul hayatının önemli kavramlarıdır ve değer temelli eğitimin merkezindedir. Değer temelli eğitim toplumdaki olumlu ilişkileri beslemekte ve eğitimde kaliteyi desteklemektedir (Crick, 2010, s. 197).

Değerler eğitiminin doğasında diğer bireylere yardımcı olma davranışı vardır. Eğitim kurumları ise kazanılan değer, tutum, beceri ve bilgilerin aktarılması ile diğer bireylere yardım etme davranışı sergilenmektedir. Kirschenbaum'e göre değer eğitiminin iki hedefi vardır: Bunlardan birincisi toplumda yer alan bireylerin daha karakterli bir yaşam sürerek hayatlarından memnun kalmalarını sağlamaktır. Burada amaç insanların yaşadıkları deneyimler sonucunda başarı, tatmin gibi duygulara ulaşmasıdır. İkinci hedef ise, toplumun iyiliğine katkı sağlayarak insanların kendisi için istediği özgürlüğü, yaşamı, mutluluğu diğer insanlar için de istemesidir (Kirschenbaum, 1995, s. 14).

Bu hedeflerin yanı sıra günümüz dünyasında yaşanan kültürel, toplumsal, siyasal değişim ve gelişmeler neticesinde kişilerin etkili ve verimli iletişim kurup, oluşan problemlere ahlaki kuralları doğrultusunda çözüm oluşturabilmeleri için değerler eğitimi son derece gereklidir ve önem taşımaktadır (Kale, 2007, s. 316). Eğitim sistemi içinde değerler eğitimi oldukça önemlidir. Temel insani değerleri sahiplenmiş kişiler yetiştirmek okul, aile ve toplumun en önemli amacıdır (Ekşi, 2003, s. 79).

Değerler eğitiminin amacı çocuğun çevresine ve kendisine karşı sorumluluklarının bilincine ulaşmasını sağlamak, okulda, evde ve bununla birlikte uyumlu bir geleceğin meydana getirilmesinde kendilerine düşen sorumlulukların farkında olmalarını sağlamaktır. Değerler eğitiminde amaç başkalarının düşüncelerini önemsemesinin farkında olmak, ilişki içinde olduğu bireylerle işbirliği yapmayı öğrenmek, kanunlara, düzene, anne babaya, öğretmenlere, yaşlılara, diğer insanlara kısaca her şeye yönelik saygı geliştirmesidir (Yılmaz, 2010, s. 66).

Kirschenbaum değer eğitiminin insanların bulunduğu her ortamda yapıldığını ve her yetişkinin öğrenci için iyi, kötü veya belirsiz bir model olduğunu belirtmektedir. Okul, servis otobüsü, oyun bahçesi gibi çocuğun bulunduğu tüm alanlar değer eğitiminin birer parçasıdır (Kirschenbaum, 1995, s. 46). Okulda değerler bir bütün olarak bulunur. Toplumlar da özellikle okulları, belirli değerlerin öğrencilere verilmesi için kullanmak zorundadırlar. Öğrencilere değerlerin verilmesinin sebeplerini üç başlıkta toplamak mümkündür; (Bishop, 1993, s. 10).

1. Toplumda suç ile ilgili ve sosyal sorunların çoğalması iyi, güzel ve faydalı değerlerin yeterince kazanılmadığını ortaya çıkarmaktadır.
2. Tarihten gelen uygun değerlerin yıpranmasının nedeni toplumsal değerlerdeki belirsizliktir.
3. Medyanın olumsuz etkileri, boşanma oranlarındaki artışlar ve akranlar arasındaki olumsuz baskılar gibi nedenlerle aile yapısının giderek zayıfladığı düşünülmektedir.

Değerler eğitiminin kendine has özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Kale, 2007, s. 319):

1. Bireyleri kültürel ve evrensel değerlerle ilgili bilinçlendirmek ve bu değerlerin önemine ilişkin farkındalık sahibi olmalarını sağlamak,
2. Çok kültürlülüğü; hoşgörü ve demokratik tutumlarla ilişkilendirmek,
3. İnsanın varlık olanakları ve şartlarını geliştirme ölçütü ile tüm değerleri değerlendirmek,
4. Bilgiyi hayata ve/veya hayatı bilgiye etik değerlerle ilgili somut sorunlardan hareketle dönüştürmek.

Günümüz uygar toplumlarında sosyal yaşamı etkileyen değerler eğitiminin gerekliliği ile ilgili giderek artan bir farkındalık bulunmaktadır (Ashton ve Watson, 1998, s. 183).

Eğitimciler ve aileler eğitim sistemindeki evrensel değer farkındalığını arttıran programların uygulanmasını istemektedir. Bu programlar ile saygı ve sevgi eksikliği, eşitsizlik, şiddet ve bu durumlara ilişkin grupların ve kişilerin birbirlerini anlamaması gibi toplumsal problemlerin giderilmesinde etkili olacağı düşüncesine sahiptir (El Hassan ve Kahil, 2005, s. 81).

Sosyal yapının şekillenmesinde ve geniş halk kitlelerine ulaşmada çok büyük etkisi olan medya kuruluşları ve bu kuruluşların faaliyetleri sonucu oluşan popüler kültür değerler eğitiminde dikkat edilmesi gereken en önemli öğelerden biridir. Kitle iletişim araçlarının artması ile beraber değerlerin oluşması ve yaşaması zorlaşmıştır. Okulda verilmeye çalışılan değerler eğitiminde de zorluklar, sorunlar meydana gelmiştir (Sanchez, 1998, s. 2).

Değerler eğitimine ilişkin çalışmaların yürütülmesi esnasında eğitim-öğretim sürecinde rastlanan problemler iki ana başlık etrafında incelenebilmektedir. Bunlar:

1. Tüm eğitim kurumlarında takdir edilen değerlerin seçilmesi ve birbirleri ile tutarlı olan yaklaşımların sağlanması zordur. Çünkü bu eğitim kurumlarında öğretilen değerlerin çeşitliliği ve sayısı azımsanamayacak derecede fazladır. Öğretilecek değerler hakkında çok az uzlaşma sağlanmaktadır. Eğitim kurumlarında genellikle sosyal, ahlaki, dini, demokratik ve kişisel değerler öğretilmekte ayrıca akademik, ekonomik, estetik değerler gibi diğer değer grupları ihmal edilmektedir.
2. Çocuklar eğitim kurumları dışında öğrendikleri değerler ile bu kurumlarda edindikleri değerler arasında ayrılıklar ve uyuşmazlıklar yaşamaktadır (Halstead, 1996, s. 9–10).

Değerler eğitimi esnasında karşı karşıya gelinen problemleri azaltmak için ilk yapılması gereken, etkili bir değerler eğitimi programı hazırlamaktır. Program meydana getirme sürecine okullar kesinlikle dahil edilmelidir. Bunun için de okulların dolayısı ile öğretmenlerin; programın içeriğine, değerler eğitiminin aileleri nasıl içermesi gerektiğine, hangi değerlerin öğretilmesi gerektiğine, programın nasıl bir süreç izlemesi gerektiğine ve okullarda bu programın nasıl uygulanması gerektiğine karar verilmeli ve program bu doğrultuda hazırlanmalıdır (Bishop, 1993, s. 7).

Değerler eğitimi, ahlaki ortam ve eğitim programı aracılığıyla eğitimdeki değerlerin aktarımını güçlendirir. Ahlak gelişimi ve değer eğitimi arasında bazı farklı ve ortak özellikler bulunmaktadır. Ortak özellikler incelendiğinde hem ahlak gelişimi hem de değer

eğitimi öğrencilerdeki değer gelişimine yoğunlaşmaktadır. Fakat ahlaki gelişim kavramsal sürece yoğunlaşırken, değerler eğitimi öğrenciler açısından gerekli olan değerlerle ilgili çok açık fikirler ortaya koyar (Veugelers, 2000, s. 37-38).

Sosyal düzenin sağlanmasında değerler eğitimi önemli bir yer tutmaktadır. Toplumda yaşayan insanları yasalar ve değerler bir arada tutmaktadır. Sosyal yaşamın düzenli bir şekilde yürüyebilmesi için yalnızca yasalara uymak yetmeyecektir. Ortak değerlerin, insancıl değerlerin, gelenek ve göreneklerin bütünleştirici gücüne de ihtiyaç duyulmaktadır. Unutulmamalıdır ki sosyal ilişkiler, bireylerin hep beraber ve tek tek insani değerlere bağılılıkları oranında düzenli yürümektedir (Yörükoğlu, 2000, s. 167).

Yaşanılan yüzyılda teknolojik gelişmeler ile birlikte değerlerin giderek kaybolduğu, yaşanmadığı düşünöldüğünde değerler eğitimi görmezden gelinmemelidir. Değerler eğitimi konusunda öğretmenlerin, ailelerin, toplumun da işin içinde olarak öğrencilere, çocuklara değerler eğitimini nasıl verileceği değerlerin nasıl yaşama dahil edileceği düşünölmelidir.

2.4. Değerler Eğitiminde Uygulanan Yaklaşımlar

Geçmişten bugüne değerlerin ğretiminde birçok yaklaşım farklı kişiler tarafından benimsenerek uygulanma fırsatı bulunmuştur. Özellikle son yıllarda yapılan bazı çalışmalarla bu yaklaşımların içeriği de zenginleşmiştir. Değerler ğretimindeki yaklaşımlarla ulaşılmak istenen asıl amaç, bireylerde değerlere karşı farkındalık oluşturmaktır. Değerlerin bireylerde öncelikle bilişsel ardından duyuşsal düzeyde anlamlı kılınması son derece önemlidir. Son yıllarda değerler eğitiminin örtük program dışındaki tüm derslerin zeminine yerleştirilmesi, değerlerin bütöncöl bir anlayışla işlenmesini değerlendirilmesini kolaylaştırmıştır. Bu nedenle şu an okullarda uygulanan değer eğitimi yöntemi daha önceki senelerde yapılan değer eğitimi çalışmalarından daha etkili olmuştur (Balcı, 2008, s. 22).

Değerler eğitimi yaklaşımları ile ilgili ilk çalışmaları yapanlardan biri olan Suparka, yaklaşımların sınıflandırmasını değer telkini, ahlaki muhakeme, değer analizi, değer berraklaştırma ve davranış öğrenme biçiminde oluşturmaktadır (Suparka, ve Johnson, 1975, s 63).

Belirli amaç, davranış, inanç ve tecrübeler olarak kabul edilmiş olan değer kavramı toplumların ve kişilerin nasıl yaşayacaklarına ve neyi değerli bulacaklarına karar vermede bağımlı oldukları bir olgudur (Hill'den aktaran Yiğittir ve Öcal, 2011, s. 117). Bu kavram 20. yüzyılın başlarında farklı ülkelere ait eğitim programlarına alınmaya başlamıştır. Dış göçler sonucunda Amerika Birleşik Devletlerine gelen işçilerin ortak bir kültür ekseninde vatandaşlık bilincine sahip olması ve sosyalleşmesi amacı doğrultusunda karakter eğitim programı şeklinde uygulanmıştır. İleriki senelerde bilimsel, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeler doğrultusunda değerler eğitimindeki farklı yaklaşımlar eğitim alanında uygulanmıştır (Kirschenbaum, 1995, s. 4-6). Bu yaklaşımlar içerisinde en yaygın olanları değer telkini, değer açıklaması, değer analizi ve ahlaki muhakemedir (Veugelers, 2000, s. 37).

Değerler eğitiminde en yaygın olan dört temel yaklaşım şu şekilde açıklanmaktadır:

2.4.1. Telkin Yaklaşımı

Telkin yaklaşımı değerlerin öğretimi ile istenilen davranışlar için tutarlı desteklerin sağlanmasını içermektedir (Suh ve Traiger, 1999, s. 2). Telkin yaklaşımın temel çıkış noktası, kalıcı ve sürekli değerlerin öğrencilere aşılması yani telkin edilmesidir. Bu yaklaşımda öğrencilere; pekiştirme, buldurma, farkına varma, canlandırma ve modeller ile istenilen değerlerin telkinde bulunularak kazandırılması için çalışılır (Fernandes, 1999, s. 4). Bu yaklaşımda bireyin zihnine devamlı olarak tavsiye ve tekrarlarla etkide bulunulduğunda birey, o telkinleri kabullenecek ve ona göre davranış gösterecektir görüşü hâkimdir (Whitney, 1986, s. 66).

Telkin aracılığıyla değerler eğitimi yaklaşımı ile öğrencilerin zihinlerinde değerlere olan tutumları, değer durumları oluşması istenir. Ayrıca önceden belirlenen birtakım değerlerin, beyinde belli bir grubunun meydana gelmesi hedeflenir (Naylor ve Diem, 1987, s. 352).

Telkin yoluyla değer aşılama aşamasında birbirini takip eden ve uyulması gereken belirli işlem basamakları bulunmaktadır. Bunları Superka (Superkadan aktaran Dilmaç, 2007, s. 36) telkin yaklaşımı olabilecek değer belirlenmesi, değer seviyelerinin belirlenmesi, davranışsal amaçların belirlenmesi, uygun metotların seçilmesi, seçilen metotların uygulanması ve sonuçların değerlendirilmesi şeklinde sıralamıştır. Bu işlem basamaklarına

uyulması yaklaşımın etkili olabilmesi için gerekmektedir. Bu yaklaşımda, öğretmen, anne baba ya da çevrede bulunan diğer kişiler çocukların yalan söylememesi, ödevlerini zamanında yapması, büyüklerine karşı yüksek sesle konuşmaması gibi davranışları kazandırması gerekmektedir (Fernandes, 1999, s. 4).

Değer öğretimi telkin yaklaşımı ile ergenlik öncesi çocuklarda daha etkili olabilmektedir. Bunun sebebi; ergenlik dönemlerinde insan, yetişkin insanlar olmaksızın tek başına ayakta kalabileceğini kanıtlama eğilimindedir. Bunun yanı sıra ergenlik döneminde genç, bundan sonra yetişkin sosyal düzeni içinde yer almayı ve sorumluluklara sahip olmayı ister (Bacanlı, 2006, s.51). Bu nedenle telkin yaklaşımı uygulanacaksa ergenlik öncesi dönem tercih edilmelidir.

Öğrenciler telkin yöntemini temel alan eğitim sürecinde pasif bir biçimde anne babanın ya da öğretmenin yönlendirmelerini dikkate alan, onların sorularını yanıtlayan ve kendi davranışlarını bunlara göre şekillendiren kişiler olarak kabul edilmektedir. Öğretmen ise sınıf etkinliklerini oluşturan, öğrenme süreçlerinde liderlik yapan, öğrencilerin sahip olduğu değerleri açıklayan ve sorgulayan konumdadır (Kupchenko ve Parsons, 1987, s. 4).

Yapılan araştırmalarda öğrencinin pasif olarak rol aldığı telkin yaklaşımı yolu ile uygulanan değerler öğretiminin eğitim kurumlarında başarısız olduğu ortaya koyulmuştur. Çünkü eğitim kurumlarında öğretmenler, öğrencilerle sınırlı bir süre beraber zaman geçirmekte ve zaman yetersizliği nedeni ile değer davranışa dönüşmemektedir (Akbaş, 2004, s. 72).

2.4.2. Değerlerin Açıklanması Yaklaşımı

Raths'ın 1966 senesinde ileri sürdüğü bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda öğrencilere sahip oldukları duyguları gözden geçirmeleri ve rasyonel düşünceleri ile kendi değerlerinin farkında olmalarını, öğrencilerin kendi değerlerini karar verme yoluyla içselleştirmelerini sağlamaktadır (Raths'den aktaran Fernandes, 1999, s. 4). Ayrıca bu yaklaşımda kişisel değerleri belirleme ve açıklamada öğrencilerin tutumlarını, inançlarını, değerlerini incelemeyi, öğrencilere yardım etmeyi ve öğrencilerin değerler üzerine düşüncelerini amaçlamaktadır (Naylor ve Diem'den aktaran Suh ve Traiger, 1999, s. 2).

Telkin yaklaşımının aksine değer açıklaması yaklaşımında öğrencilere belirli değerleri aktarmadan öğrencilerin kendilerinde bulunan değerleri ortaya çıkarmaları ve kendi sahip

olduğu değerlerin farkında olmaları amaçlanmaktadır (Huitt, 2004 s. 6-7). Öğrencinin var olan değer seçeneklerini ayrı ayrı sonuçlarıyla beraber değerlendirerek bağımsız bir biçimde kendi savunmuş olduğu değeri saptaması gerekmektedir. Öğretmenin görevi ise öğrencinin değerler ile ilgili yaptığı seçimi eleştirmek ya da değiştirmek olmamalı, öğrenciye değerleri açıkça söyleyebilmesi için imkânlar sunmalı ve teşvik etmelidir. Değer açıklama yaklaşımının uygulanması için geliştirilen model;

- Öğrencinin diğer seçenekleri tanıma, inceleme ve alternatiflerden birini seçmesine yardımcı olmak,
- Her bir seçeneğin sonuçlarının öğrenci tarafından mantıklı bir biçimde tartışılmasına yardımcı olmak,
- Seçimin öğrenci tarafından etki altında kalınmadan yapılması için onun cesaretlendirilmesi,
- Öğrencinin kendi açısından değerli olan hakkında düşünmesine teşvik etmek,
- Öğrencinin değer seçimini içinde yaşanılan topluma sunarak onaylaması için imkan tanımak,
- Öğrenciyi sahip olduğu değere göre yaşaması ve davranması için cesaretlendirmek,
- Öğrenciye değerine göre uygun olan davranışı devamlı duruma getirmesi adına yardımcı olmak şeklinde yedi basamağı içermektedir (Raths, Harmin, ve Simon'dan aktaran Kupchenko ve Parsons, 1987, s. 13-14).

Öğretmenler, her yaştan öğrenciye bu yöntemi kolaylıkla uygulayabilmektedir. Öğretmenlerin dikkatli olması gereken, bu yedi basamağı etkili ve dikkatli bir biçimde kullanmaktır. Değerlerin açıklama yöntemi, Türkçe dersi, matematik dersi, kimya dersi, biyoloji dersi, fizik dersi gibi birçok derste uygulanabilir bir yöntem olmaktadır. Öğretmen, değer açıklama yöntemi yaklaşımını kullandığında etkin dinleme, grup tartışması ve görüşme gibi tekniklerden yararlanabileceği gibi otobiyografi, düşünce kâğıtları ve değer kâğıdı (Bacanlı, 2006, s. 26) gibi yazılı olan tekniklerden de faydalanabilmektedir. Bu şekilde ele aldığı eğitim ve öğretimde kullandığı yöntem ve tekniklerini artırarak daha fazla sayıdaki öğrenciye ulaşacaktır.

Değer edinme, değer edindirme etkinliklerinde çocukların kendi yaşamlarında karşı karşıya gelebileceği durum ya da olayların temel alınması ile karakter eğitimi uygulamalarının başarısı arttırılabilir. Bu nedenle temeli, insanların kendi hayatlarında neyin önemli olduğunu nasıl belirlediklerine dayanan değer açıklama yaklaşımı (Doğanay, 2009, s. 238)

öğrencileri/çocukları kendi hayatlarında karşılaşılabilecekleri durum ya da olaylarla yüz yüze gelmelerine olanak sağlaması açısından önemli olmaktadır.

2.4.3. Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı

Kohlberg'in ahlak gelişimini açıklamak için kullandığı ahlaki muhakeme yaklaşımı ahlaki değerlerin öğretilmesi ve örnek olayların tartışılması sürecine dayanmaktadır (Aydın ve Akyol Gürler, 2014, s. 73). Bu yaklaşımdaki amaç ahlaki ikilemlerin yaşandığı hikâyeleri kullanarak öğrencilerin ahlaki yargılarını ön plana çıkarmaktır. Kohlberg araştırmalarında aynı hikâyeyi farklı yaş gruplarındaki bireylere okutmuş ve bu kişilerin farklı yargılarda bulunduklarını ortaya koymuştur (Selçuk, 2003, s. 112).

Kohlbergin ahlâkî muhakeme yaklaşımında ahlaki bulmacayı çözüme kavuşturma süreci öğrenciden beklenirken öğretmenden ise ahlaki bulmacanın, ikilemin çözüm sürecinde öğrenciye yardımcı olması, bu sayede öğrencinin ahlaki gelişiminin üst basamaklara çıkmasına katkı sağlaması beklenmektedir (Leming, 1997, s. 14). Öğretmenin görevi olan bu işlevden dolayı bu yaklaşımda öğretmen, içinde ahlaki ikilemlerin yer aldığı örnekler sunarak öğrencilerin kendi çıkmazlarını çözüme kavuşturmalarına yardım ederken (Akbaş, 2004, s. 101) bir yandan da tartışmanın yöneticisi olarak sınıf ortamının özgür düşüncelerin rahat bir şekilde sunulmasına olanak yaratacak durumda olmasını sağlamaktadır. Öğretmen tartışmanın yaşandığı süreçte ise tarafsız olmalı ve öğrencilerin karşılıklı sorular ile etkileşimde bulunmalarını cesaretlendirmeli ve etkileşime girmelerine imkan tanıyan bir ortam oluşturmalıdır (Ekşi ve Katılmış, 2014, s. 87).

Ahlâkî yargı yeteneği gelişmiş olan kişiler aynı zamanda eleştirel rasyonel müzakere yeteneğine sahip olmaktadır. Bu kişiler benimsedikleri fikirlere uygun olmayan düşüncelere karşı çıkmak yerine bu fikirleri dinleyerek, eleştirerek değerlendirebilir ve ihtiyaç halinde kendi düşüncelerini değiştirebilir, yenileyebilir ve erteleyebilirler (Çiftçi, 2003, s. 44).

Öğretmenler de ahlaki muhakeme yaklaşımında başarısızlıklarla karşılaşmamak için kendi fikirlerine uymayan fikirleri de değerlendirmeye almalı, zıt fikirlere karşı hemen savunmaya geçmemeli, yeni ve değişik fikirlere açık olmalı, öğrencilere olumlu pekiştireçler vermeli ve olaylara farklı boyutları ile bakabilmelidir.

2.4.4. Değerler Analizi Yaklaşımı

Değerler Analizi, değerler eğitimi yaklaşımı olarak yeni bir yaklaşım değildir. Kullanılan yöntemler içerisinde önemli bir yere sahip olan değer analizi yöntemi, ilk kez ABD’de Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi’nin 1971 yıllığında tam anlamıyla belirlenmiş ve tanımlanmıştır (Whitney, 1986, s. 75). Bu yaklaşımında öğrenciler, araştırma yapmaya ya da değer konularının doğrulukları ile ilgili ispatlanabilir gerçekler bulmaya özendirilmektedir (Huitt, 2004, s. 6-7).

Değerler analizi yaklaşımının en temel amacı öğrencilere, karşı karşıya geldikleri değerlerle ilgili problemler hakkında karar verebilmek için mantıksal düşünme ve bilimsel araştırma sürecini doğru bir şekilde kullanabilmelerine yardımcı olmaktır. Bu yaklaşım değer içeren problem veya soruları, akıl yürütmeye dayalı bir biçimde inceleyerek ve duyguları bu sürece dahil etmeden karar vermez. Üst düzey bilişsel süreçler bu süreç içerisinde kullanılmaktadır (Doğanay, 2006, s. 272).

Değer analiz yönteminin değer öğretiminde bazı hedefleri bulunmaktadır. Bu hedefler; öğrencilerin bir değer nesnesi ile ilgili en akılcı yargıya ulaşmaları konusunda yardımcı olmak, öğrencilere bir değer nesnesini belirli bir biçimde değerlendirmeyi öğretmek, öğrencilere bazı değer nesnelerle ilgili genel bir değer yargısını paylaşan bir topluluğa dahil olunabileceğini öğretmek ve en akılcı yargıya ulaşmayı öğretmektir (Bacanlı, 2006, s. 22).

Değer analizi yaklaşımı öğrencileri mantıksal ve objektif araştırmalarla, tartışma ve çatışma durumlarını çözmeleri konusunda teşvik edilirler. Bu amaçla öğrencilere, çatışma çözümünde değişik birey ve grupların farklı fikirlerine saygı ile yaklaşmayı düşünmelerini teşvik eden bir çatışma durumu sunulur (Whitney, 1986, s. 76). Değer analizi yaklaşımı, kişisel ahlâkî ikilemlerden daha çok öncelikli olarak sosyal değerlerle ilgilenir (Huitt, 2004, s. 4). Wright’a göre özellikle yurttaşlık eğitimi başta olmak üzere değerler eğitiminde tercih edilmesi gereken bir yaklaşım olan değerler analizinde genellikle sınıf tartışmaları, kütüphane ve alan araştırmaları, sosyal ve toplumsal değer problemleri ile konularının çalışılmasında bireysel ve grupla yapılan öğretim metotları kullanılmıştır (Wright, 1993, s. 149).

2.5. Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi

Okul öncesi eğitim; bireyin dünyaya gelişinden temel eğitim başlangıcına kadarki çocukluk dönemini kapsayan; bu çocukların gelişim düzeylerine ve kişisel niteliklerine uygun, zengin uyaranlarla dolu bir çevre içinde; bu bireylerin tüm gelişimlerini içinde bulunduğu toplumun kültürel nitelikleri ve değerleri doğrultusunda en iyi şekilde yönlendiren bir eğitim sürecidir (Oğuzkan ve Oral, 1997, s. 2).

Okul öncesi eğitimin tanımı ve kapsamı XIV. Milli Eğitim Şurası'nda şu şekilde ifade edilmiştir: “Okul öncesi eğitimi, 0-72 ay grubundaki çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin uyarıcı ve çevre imkânları sağlayan, onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini destekleyen, kendilerini toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan, temel eğitimin bütünlüğü içerisinde yer alan bir eğitim sürecidir.” (MEB, 1993, s. 3).

Bu eğitim sürecinde çocuğa son derece önemli özellikler kazandırılmaktadır. Yine süreç içerisinde çocuğun zihinsel, sosyal, duygusal ve bedensel gelişimini sağlamak; uyumlu bir hayat sürdürebilmesi için lazım olan temeli oluşturabilmek, okul öncesi eğitim sürecinin en önemli amaçlarındandır. Çocuğun yaşamında kalıcı etkiler oluşturması bakımından da çok büyük öneme sahip olan okul öncesi dönem; çocuğun her anlamda öğrenmeye açık olduğu, kişiliğinin ve karakterinin oluşmaya başladığı ve çocuğun en çok yakın çevresinin etkisinde olduğu, ayrıca gelişimin en hızlı olduğu bir dönemdir (Günindi, 2008, s. 2).

Oktay (1999, s. 134)'ın bu dönemi; kişilerin bazı yetenek ve davranışları edinmeleri için hayatlarında önemli dönemler bulunmaktadır. Çocuğun tüm gelişim alanlarında desteklenmesi, kişinin hayatının diğer evrelerinin temelini oluşturan, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinin ilk basamağı şeklinde ifade edilen okul öncesi eğitimin esas amacıdır. Bu amaca ulaşmak için hazırlanan programlar, çocuğun aktif katılımını; ayrıca araştırma, inceleme, gözlemlleme, düşünme, ifade etme gibi becerilerinin gelişmesini de içermelidir (Zembat ve Zülfikar, 2006, s. 589). Bununla birlikte okul öncesi eğitiminin amaçları şu üç başlık altında incelenmiştir: toplumsal amaçlar, eğitsel amaçlar ve gelişimsel amaçlar. Toplumsal amaçlar, her çocuğa eğitim imkanı sunmak, çalışan kadınlara destek olmak, çocukların kişisel gelişimlerini destek olmak, onların sosyalleşmelerine ve birbirleri ile etkileşimde olmalarına katkıda bulunmaktır. Eğitici amaçlar, çocukların çevreye olan duyarlılığını arttırmayı ve onların duyu organlarını eğitmeyi içerir. Gelişimsel amaçlar çocuğun gelişimi ile ilgili yaşantılarını önemseyerek öz

denetimini bağımsız olarak yapma, bedenini kontrol etme, öğrenme, konuşma, dil gibi becerilerinin gelişimini sağlarken çocuğun doğal gelişimini temel alır (Poyraz ve Dere, 2006, s. 19).

Okul öncesi dönem çocuklar açısından yaşamın en temel dönemidir aynı zamanda çocuğun uyarıcılara karşı en açık olduğu dönemdir. Bu dönemde çocuklara hayatı boyunca gerekli olan yaşam becerileri kazandırılırken bir yandan da eğitim kurumlarında gerekli olan temel bilgi ve beceriler kazandırılmaktadır. Çocuklara sadece temel bilgi ve beceriler değil, içinde yaşadığı toplumun sahip olduğu değerler de kazandırılmalıdır. Okul öncesi eğitim programında dönemin temel ilkeleri arasında da sayılan okul öncesi dönemde verilen eğitim ile çocukların sevgi, saygı, hoşgörü, işbirliği, sorumluluk, paylaşma, dayanışma gibi davranış ve duygularının da geliştirilmesi gerekmektedir (MEB, 2013, s. 11).

Eğitimciler de bu dönemde yer alan küçük çocukların kişilik eğitimini desteklemek ve geliştirmek için, çocukların değerlerin ne olduğunu bilmelerine, onlar için önemini anlamalarına, bunları uygulamayı istemelerine ve uygulamalarına yardımcı olmak zorundadır. Böylece günden güne çocukta uygun davranışlar geliştirilebilmektedir (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2009, s. 24).

Dünya genelinde hızla artan şiddet, hoşgörüsüzlük ve toplumsal sorunlardan en çok çocuklar etkilenmektedir. Birçok ülkede eğitimciler ve anne babalar sosyal düzeni tehdit eden bu problemlerden kurtulmanın ve korunmanın yönteminin etkili bir değerler eğitimi ile mümkün olacağı düşüncesindedir (Tillman, 2000, s. 4).

Genç bireyler değer, tutum ve kendi inançlarını oluşturma aşamasında bunları; önemsedikleri kişiler, aile bireyleri, akranları ve medyada gördükleri modellerin hareketleri ve görüşleri ile kıyaslamaktadır (Taylor, 1996, s. 131). Bu bağlamdan hareketle değerler eğitimi yapılırken ailenin, toplumun, akranların, medyanın ve okuldaki örtük programın etkisinin göz ardı edilmemesi ve değerler eğitiminde yer alan tüm bileşenlere dikkat etmek gerekmektedir. Değerlerle ilgili bilgilenme süreci yaşam boyu sürer ama ilk bilgiler küçük yaşlarda edinilmeye başlanır ve kişiliğin olduğu dönemlere kadar sürer. Bu süreçten sonra da değerlerle ilgili değişimler mümkündür ama temel değerler oluşmuş olur (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2009, s. 9).

Küresel dünyada; çeşitli etnik kökenlere sahip, farklı dünya görüşlerini barındıran insanlardan oluşan toplumlarda bir başkasının özgürlüğünü ve haklarını zedelemekten bir arada insancıl bir şekilde yaşamlarını sürdürmek için lazım olan sorumlulukları paylaşmak

durumunda olduklarını algılamaları adına çocukların değerlere ihtiyaçları vardır (Beil, 2003, s. 271). Sosyal alan yaklaşımçılarına göre, çocuklar üç yaşından itibaren sosyal ve ahlaki kuralları birbirinden ayırt edebilmektedir. Değerlerin ve kişilik özelliklerinin gelişmesinde, özellikle küçük yaştaki çocuklarda olumlu davranışlara ilişkin tecrübelerin çeşitliliği önemlidir (Uyanık Balat, 2006, s. 12).

Değerler öğretilir ve öğrenilebilir olgulardır. Günümüz şartlarında değerleri aktarma işlemi geçmiş dönemlere göre daha zor olduğu bilinmektedir. Çünkü eski dönemlerde insanlar tarafından desteklenen ve kabul edilen birçok değer, deneyimler yoluyla sonraki nesillere aktarılabilirken, günümüzde sadece deneyim yeterli olmamaktadır. Ailelerin ve okulun eski yıllara göre daha fazla çabalamaları gerekmektedir. Çünkü çocukların değer sistemini şekillendiren, olumlu veya olumsuz yönde etkileyen birçok faktör vardır. Çocuklarda değerlerin oluşumunu ve gelişimini rastlantılara bırakmamak gerekmektedir (Gömlüksiz, 2007, s.728-729). Bu sebeple özellikle okul öncesi dönemde verilen değerler eğitimi son derece önemlidir.

Çocukların diğer insanların duygularının ve sahip olduğu hakların farkına varmaya başladıkları okul öncesi eğitimi dönemi ahlaki gelişim açısından önemli bir başlangıçtır. Çocukların sosyal deneyimleri arttıkça ve dil gelişimleri ile birlikte bilişsel olarak da gelişimleri ilerledikçe ahlaki düşüncelerini de artan bir biçimde özgürce ortaya koyarlar (Berk, 2013, s. 567).

Çocuklar, kendi aralarında ve yetişkinlerle olan ilişkilerinde uğradıkları haksızlıklarla ilgili bazı duygular edinirler. Edindikleri duygular zamanla çocuklarda ahlak yargısının gelişmesini sağlar. Bu duygular zaman içerisinde davranış boyutuna dönüşeceği için yetişkin bireylerin çocuklarla olan ilişkilerin boyutları çocuklar için fayda sağlamalıdır (Heimsoeth, 1997, s. 39).

Çocuğun sahip olduğu düşünceleri davranışa dönüştürmesine yardım etmek bireylerin görevidir. Ahlaki eğitimde başarı yakalanmak isteniyorsa bu düşüncelerin davranışlara dönüştürülmesi gerekmektedir. Çocukları, bulundukları sosyal çevrenin bir bireyi olduğu düşünülmesi ve onların düşündüklerini hayata geçirebilen bir birey haline gelmelerine yardım edilmelidir. Çocuklar, nasıl ki bedensel olarak bir bütündür; düşünsel, ahlaki ve ruhsal bakımdan da bir bütündür. Bu nedenle çocuğa verilecek eğitim de bu doğrultuda olmalıdır (Dewey, 2004, s. 57).

Çocuklar çevrelerinde meydana gelen ve artarak devam eden toplumsal sorunlar, şiddet, insanların birbirlerine saygısız davranmaları gibi durumlardan etkilenmektedir. Bu durumun sonucunda çözümün parçası olarak birçok eğitimci ve anne baba değer öğretimi üzerinde durmaktadır. Bu bilgilerden hareketle gençlere ve çocuklara yalnızca öğrenmeleri gereken bilgiler hakkında eğitim verilmemeli, sosyal çevre ile uyum ve insani özellikler hakkında da eğitim verilmelidir. Nitelikli eğitim, bireyi hem bilişse hem de duyuşsal alanı içeren bir eğitimi destekleyerek insanı bir bütün olarak algılar (Demirhan İşcan, 2007, s. 30).

Çocuklar değerler eğitimi sayesinde doğruyu yanlıştan, iyiyi kötünden ayırt edebilme yeteneği kazanırlar. Bu yetenek çocuğun bağımsız biçimde özgür iradesiyle karar verebilme ve bu kararların sorumluluğunu alabilme açısından son derece önemlidir. Borke (1971), okul öncesi eğitim programının çocuklar açısından birçok yeterliği ve beceriyi geliştirecek özelliği taşıması gerektiğini söylemektedir. Ayrıca çocuk bu yeterliklerin farkında olmalı hem kendi kültürünü hem de diğer kültürleri ayırt etme, sosyal beceri, devinimsel ve algısal beceriler, iletişim becerileri, problem çözme ve analitik düşünme becerileri, yaratıcılık ve estetik beceriler olduğunu söylemektedir (Borke'den aktaran Senemoğlu, 1994, s. 21-30).

Değerler eğitiminin amacı, çocuğun dünyaya geldiğinde sahip olduğu en iyi yönü ortaya çıkarmak; sahip olduğu kişiliğinin her yönü ile gelişimini sağlamak; insanın mükemmelliğe ulaşmasına yardımcı olmak, insanı ve içinde yaşadığı sosyal çevreyi kötü ahlaktan korumak, bunların yanı sıra iyi ve güzel ahlakla donatmak ve bu ahlakın devamlılığını sağlamaktır. Bu sebeple çocuklara ahlaka uygun olan ve olmayan özelliklerle ilgili doğru bilgiler verilmelidir (Aydın ve Akyol Gürler, 2014, s. 15).

Okul öncesi dönemdeki çocukların zihinsel yapıları, ahlak gelişiminin soyut kavramlarını anlayabilecek düzeyde değildir. Bu sebeple anne babaların, öğretmenlerin ve toplumda bulunan diğer yetişkin bireylerin çocuğa iyi bir rol model olmaları gerekir. Morgan'ın 1984'te yaptığı çalışmada, başkalarının yararına özveride bulunma ve yardımseverlik davranışını sergileyen modelin, o sırada çocuğa yaptığını açıkladığında, yaptığı olumlu davranışın çocuk tarafınca model alınacağını belirtmiştir (Morgan'dan aktaran Çağdaş ve Seçer, 2002, s. 134). Çocuklardan uymaları beklenen kurallar sade ve açık bir dille ifade edilmelidir. Ahlak gelişiminde önemli bir yere sahip olan empatinin çocukta oluşabilmesi ve gelişebilmesi için çocuğa empati ile yaklaşılmalıdır. Sınıfta ve evde ahlak konuları ile

alakalı çeşitli tartışmalar yapıp, çocukların bu alandaki düşünceleri geliştirilmelidir (Güngör, 2003, s. 90).

Okul öncesi dönemde değerler eğitimi üç şekilde dikkatlice ele alınarak uygulanmalıdır. Bunlar; çocuğun bireysel gelişimini destekleyen kişisel değerlere, ahlak gelişimini destekleyen ahlak değerlerine, sosyal gelişimini destekleyen toplumsal değerlere yönelik kapsamlı bir eğitim anlayışı içerisinde olmalıdır. Okul öncesi dönemindeki değerler eğitiminin içeriği, bireysel, ahlaki ve toplumsal değerleri çocuğun gelişim dönemine uygun bir şekilde bütünüyle hazırlanmalı ve hiç bir alan bir diğerinden bağımsız olarak ele alınmamalıdır. Bu şekilde ele alınan eğitimde çocuk yetişkinliğe doğru kendisini ve içinde bulunduğu toplumu anlama yeterliliği geliştirecek ve evrensel değerleri benimseyecektir (Arıkan, 2011, s. 1-26).

Görüldüğü gibi okul öncesi dönem çocukların geleceklerini şekillendirecek en önemli yaşantılar sunar. Bu dönemde verilen değerler eğitimi çocuğun yaşadığı topluma dahil olmasını, kültüre sahip çıkmasını, refah içinde yeni neslin oluşturulmasının temelini oluşturur. Geleceği emanet alacak bugünün çocuklarına verilen değerler eğitimi bir toplumun sürekliliği açısından önemlidir.

2.5.1. Okul Öncesi Dönemde Verilmesi Gereken Değerler

Çocuklar toplumların geleceğini oluşturan en önemli varlıklardır. Çocukların sağlıklı bir şekilde kişilik kazanmaları toplumların geleceklerini sağlama alması açısından önemlidir. Bundan dolayı çocukların kişilik gelişiminde elde ettikleri ilk birikimler çok önemli bir yere sahiptir (Erdal, 2009, s. 1). Kişilik gelişimini etkileyen en önemli unsurun değerler olduğu düşünüldüğünde okul öncesi dönemde değerler eğitimi verilmesini zorunlu kılmaktadır. Okul öncesi eğitimde verilmesi gereken değerler her araştırmada bazen ortak bazen farklı çıksa da değerler arasına kesin çizgi çekmek mümkün olmamaktadır. Değerler, birbirinden bağımsız düşünülememektedir (Şen, 2007, 9).

Bulach ve Butler'ın (2002) araştırmasında değer eğitim programlarına ihtiyaç duyulduğu; ilköğretimde en çok dürüstlük, nezaket ve paylaşma değerinin kazandırılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır (Bulach ve Butler, 2002, s. 210). Brynildsen (2002), 2000-2001 yılları arasındaki araştırmasında temel değerleri işbirliği, dürüstlük, medeni olma, diğer bireylere yardımcı olma/hizmet etme, sorumluluk ve özgürlük şeklinde sıralamıştır (Brynildsen, 2002, s. 1).

Gökçek (2007)'in yaptığı araştırmadaki 5-6 yaş çocukları için hazırladığı karakter eğitim programında yardımseverlik, sorumluluk, sabır, özgüven, saygı, liderlik ve nezaket değerlerini kullanmıştır (Gökçek, 2007, s. 56-57). Uyanık Balat ve Özdemir Beceren (2010) okul öncesi dönem çocuklarına verilebilecek değerleri; saygı, sorumluluk, mutluluk, işbirliği, sabır ve dürüstlük olarak sıralamıştır (Uyanık Balat ve Özdemir Beceren, 2010, s. 61).

Yiğittir (2010)'in yaptığı çalışmada; ailelerin okulda en çok aile birliğine önem verme, çalışkanlık, saygı, doğruluk, yardımseverlik ve cesaret değerlerine öncelik verdikleri sonucuna ulaşmıştır (Yiğittir, 2010, s. 207).

Öztürk Samur (2011) değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisini incelediği araştırmasında; barış, hepimiz farklıyız, grup kuralları, kendimizi tanıyalım, özgüven, sorumluluk, duygular, işbirliği ve paylaşım değerlerini ele almıştır (Öztürk Samur, 2011, s. 76-77). Dinç (2011) okul öncesi dönemde değerler eğitiminin yeri ve önemi isimli çalışmasında özsaygı, sorumluluk, özdenetim, işbirliği, dürüstlük, sevgi, sabır ve saygı değerleri okul öncesi dönemde kazandırılacak değerler olarak belirtmiştir (Dinç, 2011, s. 149-164).

Erkuş (2012) okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerini incelediği araştırmada; okul öncesi öğretmenlerine sorduğu okul öncesi eğitimde öncelikli olarak hangi değerler verileceğine ait soruya azdan çoğa doğru sabır, barış, adil olma, inanç, paylaşım, arkadaşlık, dürüstlük, sorumluluk, yardımlaşma, temizlik, hoşgörü, sevgi, saygı değerlerinin sıralandığı görülmektedir (Erkuş, 2012, s. 55).

Neslitürk (2013) anne değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyine etkisini incelemiştir. Annelere verilen Anne Değerler Eğitimi Programı sosyal beceri gelişimini yani iletişim, empati, işbirliği, sorumluluk, kendini ifade etme, kendini kontrol etme, grupla birlikte hareket etme becerilerini etkileyip etkilemediğini sorgulamıştır (Neslitürk, 2013, s. 83- 106).

Tarkoçin, Berktaş ve Uyanık Balat (2013) okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içi etkinliklerde çocuklarla olan iletişimlerinde kullandıkları değerlerin incelenmesi amacıyla yaptıkları çalışmada öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerde çocuklarla olan iletişimlerinde doğruluk/dürüstlük, hoşgörü, merhamet, sevgi/şefkat, adalet, paylaşma, işbirliği, sabır, saygı, sorumluluk, yardımlaşma, nezaket gibi farklı değerleri kullandıklarını belirlemiştir.

Bu değerlerden en sık tercih ettikleri değerler ise; nezaket, sorumluluk, yardımlaşma, sabır ve saygı olduğu görülmüştür (Tarkoçin, Berktaş ve Uyanık Balat, 2013, s. 37-49).

Dereli İman (2014) değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocukların sosyal gelişimine etkisini incelediği çalışmasında çocuklara seçim yapma, sorumluluk, dürüstlük, barışçıl olma, işbirliği yapma, saygı, adalet, yardımlaşma, arkadaşlık ve sevgi değerlerinin yer aldığı değerler eğitim programı hazırlayarak uygulamıştır (Dereli İman, 2014, s. 251-254).

Yaka, Yalçın ve Denizli (2014) okul öncesi eğitimde verilecek öncelikli değerlerle ilgili veli görüşlerini inceledikleri çalışmada velilerin çoktan aza doğru tercih ettikleri değerler; özgüven sahibi olma, dürüst olma, sorumluluk sahibi olma, saygılı olma, çalışkan olma, kararlı azimli olma, kendini ifade edebilme, inançlı olma, vatansever olma, ailesine bağlı olma, temiz olma, paylaşımcı olma, adaletli olma, kendine saygılı olma, dostluk kurabilme, başkalarının haklarına saygılı olma, sevgi, sabırlı olma, bağımsız düşünebilme, bağımsız hareket edebilme, tutumlu olma, merhametli olma, barışçıl olma, yardımsever olma, çevreye duyarlı olma, gelenek göreneklerine bağlı olma, duyarlı olma, başkalarının duygularını anlayabilme, cömert olma, kibar olma şeklinde olduğu görülmektedir (Yaka, Yalçın ve Denizli 2014, s. 169-192).

Okullarda değerlerle ilgili hangi değer diğerlerine göre daha önemli olduğunu belirlemek için bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda değerler çok önemliden daha az önemliye doğru sıralanması sorumluluk, dürüstlük, iyi vatandaş, saygı, işbirliği, hoşgörü, şeref, faydalı olma, iç disiplin, şefkat, adalet, doğruluk, hedef koyabilme, diğer insanlara hizmet, azim, seçme özgürlüğü, inançlı, cömert, bireysel haklar ve cesaret şeklinde yapılmıştır (Wood ve Roach, 1999, s. 214).

Yapılan alan yazı ve yapılan araştırmalar incelendiğinde genel olarak okul öncesi dönemde alınması gereken değerlerin ortak olduğu görülmektedir. Değerler eğitimi kapsamında literatürde ortak olarak yer alan bazı değerlerin; dürüstlük, sorumluluk, açık görüşlülük, yardımseverlik, seven, bağımsızlık-kendine güven, akıllı-düşünen, mantıklı-tutarlı, işbirlikçilik, azimlilik, affedicilik, cesaretlilik, iç kontrol-iç disiplin, neşelilik, nezaket, sadık-vefalı, yaratıcılık olarak sıralandığı görülmektedir (Uyanık Balat 2014, s. 1).

Sorumluluk

Bazı kaynaklar sorumluluğu değer olarak nitelendirirken, bazı kaynaklar da sosyal norm, karakter, kişilik özelliği ve tutum olarak nitelendirmektedirler. Bu gibi farklı

nitelendirmelerin yapılmasının yanında genelde sorumluluğun tanımında farklı bir görüş ayrılığının olduğu görülmemektedir (Sezer, 2008, s. 44).

Sorumluluk insanların kendilerinden beklenen görevleri yapması ve bu doğrultuda kendilerinin gerekli alt yapıya sahip olmasıdır (Tuzcuoğlu, 2003, s. 54- 55). Küçük çocuklarda sorumluluk duygusu içgüdüsel bir durumda değildir. Bu duygu çocuklara öğretilmesi gereken bir duygudur (Lott, Nelsen ve Glenn, 2000, s.369).

Sorumluluğun kazandırılması kadar kazanılan bu sorumluluğun türü de çok önemli olmaktadır. Çarpık değerler ve yanlış temeller üzerine kurulan sorumluluklar, yanlış ve çarpık kişiliklerin oluşmasına sebep olmaktadır (Özen, 2001, s.25). Kişiliğin yanlış oluşmaması için sorumluluk bilinci çocuklara küçük yaşlardan başlanarak aşama aşama kazandırılması gerekmektedir. Anne babaların iyi ve güzel davranışlarda bulunarak çocuğa rol model olması gerekmektedir. Ailenin çocuk yetiştirmedeki tutumu da çocuğun değer kazanım sürecini etkilemektedir. Yalnızca demokratik aile tutumu sergilenen ortamlarda çocuklar sorumluluk kazanabilirken tutarsız, korumacı, otoriter aile tutumlarının bulunduğu ortamlar çocuğa sorumluluk kazandırmada etkili değildir (Tuzcuoğlu, 2003, s. 54- 55).

Çocuğun yaşı büyüdükçe hakları ile birlikte sorumluluklarının da artırılması gerekmektedir. Çocuğun hem kendisi ile, hem de yaşadığı evle ilgili bazı sorumlulukları olmalıdır. Çocuklar doğru tespit edilmiş olmak şartıyla, sorumluluklardan hoşlanır. Hiçbir sorumluluğu olmadan büyüyen çocuklarda sorumluluk duygusunun geliştirilmesine önem verilmesi gerekmektedir. Çünkü; sorumluluk çocuğun ahlak ve karakter eğitiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Tecrübeli öğretmenler, okul hayatına uyum engelleri bulunan bazı öğrencilerin, yalnızca sorumluluklarının artırılması ve bu çocuklara bazı özel ve ek görevlerin verilmesi yoluyla nasıl kazanıldıklarını bilirler. Çünkü sorumluluk vermek bir insana kendi gücü ile kendisi arasında yeni bağlar kurabilmesi imkanı vermek demektir. Sorumluluk verilen çocuk, kapasitesine bir gönderme yapıldığını, kendisine inanıldığını ve güvenildiğini görerek gücünü harekete geçirir. Çocuktan kendi gücünün çok üstünde bir şeyler beklemek gibi, hiçbir şey beklememek de zararlıdır. Çocuk iki durumda da gücünü harekete geçirmez. Ancak unutulmamalıdır ki sorumluluğu artan bir çocuğun kendine güveni de artar (Apuhan, 2003, s. 115-116).

Saygı

Saygı kelimesi TDK Genel Türkçe Sözlüğü'nde; “Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu” şeklinde ifade dılmıştır (TDK, 2019).

Saygı bireyin başkalarına ve kendine saygı göstermesidir (Öztürk, 2009, s. 503). Saygı; amaç belirlemek, etkili dinlemek, oyun esnasında uygun davranmak, eğlence için uygun zamanı beklemek, isteklerini ertelemek, duygularını kontrol etmek ve hata yapmanın doğal olduğunu kabul etmek demektir (MEB, 2005, s. 33).

Kirschenbaum'a (1995) göre, saygı vasıtasıyla insan diğer kişilerin de kendi gibi belirli haklara sahip olduğunu anlar ve diğer insanlara düşünceli, nazik ve dürüst davranır. Saygılı kişi sadece insanlara değil, hayvanlara, bitkilere ve çevresindeki doğal hayata da saygı gösterir (Kirschenbaum, 1995, s. 21).

Çevresindeki diğer insanları dikkate alarak davranış sergileyen kişiye saygılı insan denir. Eğer çocukların etrafındaki yetişkin bireyler çocuklara saygı duyarsa ve bu saygıyı çevrelerine de yansıtırlarsa çocukların saygılı davranışlar geliştirmeleri mümkün olur. Eğer çocuklarda saygı duygusunun gelişmesi isteniyorsa öncelikle çocukların görüşleri önemsenmeli, iletişim çabaları yanıtız kalmamalı, istekleri dinlenmeli ve en önemlisi kişilik olarak çocuklara saygı duyulmalıdır (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2009, s. 13).

Çocuk hiçbir zaman küçük düşürülmemelidir. Onu küçük düşürmeme dikkati, başkalarının yanında daha da önem kazanmaktadır. Başkalarının, özellikle arkadaşlarının yanında söz ve davranışla küçük düşürülen, şiddet gösterilen çocuklar yalnız özgüvenlerini değil, kendilerine karşı saygılarını da yitirirler. Kendisine saygı duyulmayan bir çocuk olumsuz davranışlar içine girebilir, kendisi de diğer insanlara saygı göstermeyebilir. Kişiliği sürekli ezildiği için kişiliğini korunmaya değer bulmayan bir çocuk, her tehlikenin muhtemel avıdır. Ancak kişiliğini korunmaya değer bulan bir birey bir çocuk kötülük ve tehlikelerden uzak durabilir (Apuhan 2003, s. 107).

Dürüstlük/Doğruluk

TDK Güncel Türkçe Sözlüğünde (2019) dürüstlük; “Doğruluk” olarak tanımlanmıştır. Doğruluk TDK Türkçe Sözlük'te (2019); “Doğru ve dürüst olma durumu, doğru olana yakışır davranış, dürüstlük, adalet, düşüncenin gerçeğe uyuşması, yargı ve önermelerin gerçeğe uygun olması, verilmiş bir olguyla uyuşması ” şeklinde ifade edilmiştir. Dürüst

kelimesi ise TDK Sözlüğünde (2019) “sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan, doğru kimse” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2019).

Dürüstlük, altı etik değerden en karmaşık olanı olarak söylenebilmektedir. Dürüstlük, doğruluk, güvenilirlik ve vefa gibi çeşitli özellikleri içinde barındırmaktadır. Dürüstlük, insanın onuru ile eşlenir ve insanların dürüst olduğu düşünülerek onlara saygı gösterilir. Oysaki dürüstlük, farkında olunduğundan daha genel bir ifadedir. İletişim davranışlarda görülen dürüstlük, en iyi bilineni sergilemektir ve yanlış olanı nakletmemektir. Davranışlarda dürüst olmak ise kurallara göre davranmayı, hırsızlık yapmamayı, kopya çekmemeyi ve hile yapmamayı içerir. Kopya çekmek, dürüst olmamanın en kötü şeklidir. Bu eylemde kopya çekmeyen bir başkasının da hakkı çalınmaktadır, güven ve adalet ihlal edilmektedir (Çağatay, 2009, s. 7).

Ebeveynlerinin çocuklarına verdikleri sözleri yerine getirmesi ve çocuk üzerinde ebeveynlerinin güven duygusunu oluşturması dürüstlük değerinin kazanılması için önemlidir. Çocuk, ebeveynlerinin kendisine gösterdikleri davranışlar üzerinden değerleri öğrenmektedir. Anne babalar çocuklarına verdikleri sözleri yerine getirmediklerinde ve onlara yalan söylediklerinde çocukta güvensizlik duygusu oluşur ve çocuk zor durumda kaldığı takdirde yalanı bir kaçış olarak görür. Bunun için yalan söylemekten kaçınmak, hatalara karşı aşırı tepkiler vermemek, gereksiz ve anlamsız cezalar vermemek dürüst çocuk yetiştirme konusunda kilit adımlardır (Sapsağlam, 2016, s. 57).

Özgüven

TDK Büyük Türkçe Sözlük (2019)’te “Bir görüşmede görüşmecinin araştırmayı sunarken ve sürdürürken kendine duyması gereken güven” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2019).

Bir bireyin kendine yönelik olumlu duygulara sahip olması neticesinde kendini iyi hissetmesine özgüven denir. Bir başka ifade ile özgüven kişinin kendisi olmaktan memnuniyet hissetmesi ve bunun neticesinde çevresi ve özellikle kendisi ile barışık bir birey olması anlamına gelir. Özgüven duygusu ilk çocukluk yıllarında oluşmaya başlamakta ileriki yıllarda da gelişme göstermektedir (Eldeleklioğlu, 2004, s.111-112).

Özgüven, bireyin kendinin zayıf ve güçlü taraflarını bilme, ailesini tanıma ve ailesiyle işbirliği içinde olma, kuralların niçin konulduğunun farkında olma, yapılan hatalardan ders alma, gerektiği takdirde yetişkinlerden yardım isteme, aile bireyleri tarafından alınan kararlara katılma, ahlaki davranışların güven artırıcı olduğunun farkında olma, gerektiğinde hayır diyebilme, süreç içerisinde duygu ve düşünce değişimleriyle ilgili

çıkarımlarda bulunma, hem kendisiyle hem de ailesiyle ilgili kararlarda görüş bildirme ve haksızlığa maruz kaldığında bu durumu sorgulama ve doğadaki karşılıklı bağımlılığı kavramadır (MEB, 2005, s. 43).

Dostluk/Arkadaşlık

TDK (2019), dost kelimesini “İyi geçinen, aralarında iyi ilişki bulunan” şeklinde tanımlamaktadır (TDK, 2019). Dostluk, kişiler arasında birbirlerine gönüllülük esasına bağlı olarak yardım etme isteğiyle gelişen ve yardım ederken de haz duyulan ve hoşnut olunan ayrıca bunların karşılıklılık esasına bağlı olduğu inancıyla oluşan ilişkidir (Alberoni, 2006, s. 5). Dostluk karşılıklılık ilişkisiyle kurulur ve tek taraflı duygu ile oluşmaz. Dostlar bu ilişkinin devamı için çabalamalıdır ve karşılıklı sevgi ve ilgi göstermelidir (Lynch, 2013, s. 12).

TDK arkadaş kelimesini ise “Birbirlerine karşı sevgi ve anlayış gösteren kimselerden her biri, yâren, bir ortamda birlikte bulunanlardan her biri” olarak tanımlamaktadır (TDK, 2019). Çocuk için ilk arkadaşları annesi, babası ve kardeşleridir. Anne, baba ve kardeşleri ile kurduğu bu ilk arkadaşlık deneyimi çocuğun sonraki arkadaşlık deneyimlerinin de temelini atacak ve yol gösterici olacaktır. Çoğunlukla oyun yoluyla kurulan bu ilk arkadaşlık deneyimi çocuk için hayata dair pek çok kural, beceri ve rutini öğrenme fırsatı sağlayacaktır (Sapsağlam, 2016, s. 55).

İşbirliği/Yardımseverlik

İşbirliği TDK sözlüğünde “Bir işin çeşitli kişilerce yapılması” olarak tanımlanmaktadır. Yardımseverlik ise TDK sözlüğünde “hayırseverlik” olarak tanımlanmaktadır. (TDK, 2019). Yardımseverlik etiğin ve etik karar vermenin merkezidir. İnsanlığı sevmek, insanları sevmekten daha kolaydır. Kendilerini etik olarak adlandıran ve iyilik tutumundan yoksun olan kişiler, istediklerini yapmak konusunda başkalarını aracı olarak kullanmaktadırlar (Çağatay, 2009, s. 7).

Kişilerin aynı amaç için başkalarıyla çalışarak enerjilerini birleştirmelerine işbirliği denir. İşbirliği sayesinde kişiler sonuca daha kolay ve daha hızlı bir biçimde ulaşabilir. İşbirliği yapan kişilerin hem paylaşımları hem de paylaşımlarının sonucu olarak sosyal hoşlanma düzeyleri yükselmektedir (Schiller ve Bryant’dan aktaran Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2009, s. 14).

İhtiyacı olan bir kişiye herhangi bir karşılık beklemeden gönüllü olarak destekte bulunmaya yardımseverlik denir. Çocuklar üzerinde en etkili öğrenme biçimi model almadır. Bu nedenle yardımseverlik davranışının çocukta oluşabilmesi için çevredeki bireyler tarafından bu davranışın sergilenmesi ve çocuğun da bu davranışı gözlemlemesi gerekir (Halsey, 2008, s. 2).

Yardımseverlik duygusu toplumda insanlar arasındaki ilişkileri kuvvetlendirir, artırır ve eksiklerin meydana gelmesini önleyip bireyler arasındaki birliktelik boşluğunu doldurur. Bu duygu kişiler arasındaki insani özelliklerin öne çıkmasına yardım eder. Yardımseverlik kişiler arasındaki hoşgörü, sevgi, ve saygıyı pekiştirerek toplumda hem huzurlu bir ortamın oluşmasını hem de var olan huzurun devam etmesini destekler (Aktepe, 2010, s. 3).

Sabır

Sabır kelimesi TDK Genel Türkçe Sözlüğü'nde (2019); “üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2019). MEB (2005) ise sabrı çocukların oyun esnasında uygun davranışlar sergileme, etkili dinleme, uygun zamanı bekleme, hata yapmanın doğal olduğunu kabul etme, duygularını kontrol etme, eğlenmek için isteklerini erteleme ve amaç belirleme şeklinde tanımlamıştır (MEB, 2005, s. 44).

Sabır, insanlarda var olması gereken en önemli değerlerdendir. Bu değerın erken yaşlarda oluşmaya başlaması gerekir. İsteklerine, istediği zamanda ulaşabilen çocuk hayatının ilerleyen dönemlerinde zorluk çekmekte ve sahip olduklarının değerini bilmemektedir (Tuzcuoğlu, 2003, s. 106).

2.6. Değerler Eğitimi Etkileyen Etmenler

Değerler, toplumsal denetim mekanizmalarının en önemlisidir ve sosyal bütünlüğün ayrılmaz parçalarındandır. Kişilerin hayatlarındaki neredeyse her şey bu değerlere göre yorumlanır ve algılanır. Hayatın anlamı da bu sayede öğrenilir (Güven, 1999, s. 163–164).

Sosyal yapıyı oluşturan hukuk, siyaset, ekonomi, eğitim, din ve aile gibi temel kurumların her biri kendine ait değerleri bünyesinde bulundurduğu gibi değerler eğitimi de etkilemektedir. Fakat bu kurumların işleyişlerinin birbirlerinden bağımsız olarak düşünülemediği gibi değerleri de birbirlerinden bağımsız biçimde düşünmek olanaksızdır (Özensel, 2003, s. 228).

Değerler her bireyin deneyimleriyle ve yaşadığı çevreyle yakından ilgilidir. Tüm bireylerde bu temel değerler bireyin kişilik özellikleri olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitimciler ve ebeveynler çocuklara, temel değerlerle ilgili eğitim vermektedir. Ancak verilen bu eğitim sistemli ve düzenli bir program içerisinde olmadığı takdirde, çocukta hangi temel değer ne şekilde geliştiğini anlamak güçleşmektedir. Çocukta yeni bir davranışı geliştirmeye çalışmak yanlış gelişen bir davranışı değiştirmekten daha kolaydır. Çocuğun kişilik özelliklerini meydana getiren temel değerlerin, yanlış bir şekilde gelişmemesi için eğitimcilerin, ailelerin ve toplumun buna ortam oluşturmaması gerekir (Uyanık Balat ve Özdemir Beceren, 2010, s. 61).

Aileler değer öğretme sürecinde en önemli öğelerdendir. Çünkü çocuk, dünyaya geldikten sonra karşılaştığı ilk sosyal çevre olan aile ortamında anne babasından ve diğer yetişkinlerden bazı değerleri öğrenmektedir. Değerleri öğrenme süreci planlı olmayan bir şekilde ve genellikle aile bireylerinde var olan değerlerin öğrenilmesi ile gerçekleşmektedir. Zamanla büyüyen ve sosyalleşen çocuk akran grupları ve diğer yetişkinler gibi farklı kaynaklardan da değer öğrenmeyi sürdürmektedir (Demirtaş, 2009, s. 7). Bu nedenle değerler eğitimi etkileyen unsurların başında aile, eğitimciler ve içinde yaşanılan çevre gelmektedir.

Eğitim tarihindeki en önemli pedagoglar “Eğitimin amacı ne olmalıdır?” sorusuna “Ahlaki karakter” cevabını vermişlerdir (Kerschenstainer, 1977, s. 8). Okullar yeni neslin alışkanlıklarını, sosyal davranışlarını ve değerlerini eğitimin en üst amacına ulaşabilmesi için etkileyebilmektedirler. Okullar öğrencilerine iyi seçimler yapabilmek için alternatifler gösterebilmeli ve çağın getirdiği olumsuzluklar karşısında bu tercihleri ortaya koyabilme stratejilerini sunabilmelidirler (Ekşi, 2003 s. 79-96). Anlaşıldığı gibi değerler eğitimi etkileyen unsurlardan bir diğeri eğitimidir.

Günümüzde içinde bulunulan toplumda çocuk ve gençler giderek artan toplumsal sorunlar, şiddet ve saygı eksikliğinden etkilenmektedir. Öğretmenler ve ebeveynler de çocukların yeni meydan okumaları ve zorlamalarıyla karşı karşıya gelmektedir (UNESCO, 2010, s. 1). Değerler eğitimi toplumda meydana gelen olay, durum ve problemlerden de etkilenmektedir.

Kötüleşen gençlik yönelimleri değerler eğitimine neden ihtiyaç duyulduğunu, ailelerin ve okulların neden değerler eğitimine sıkı sıkıya bağlı kalmaları gerektiğini gözler önüne sermektedir. Bu yönelimler; ben merkezlilikteki artış, saldırganlık ve şiddet, aile

yapısındaki bozulmalar, kötü dil kullanımı, hırsızlık, erken cinsel gelişim, kopya çekme, otoriteye karşı gelme, akran zorbalığı, önyargı, cinselliğin kötüye kullanılması, alkol ve uyuşturucu kullanımı, toplumsal sorumluluktaki düşüş ve kitle iletişim araçlarının aşındırıcı fonksiyonlarıdır (Meydan, 2014, s. 95).

Çocuğun içinde yer aldığı ailesinden sonra karşılaştığı ve kuralları olan ilk yer okul öncesi eğitim kurumudur. Bu kurumlar çocuklara kendilerini ifade etmeyi, paylaşmayı, başkalarına saygı duymayı, yardımlaşmayı ve yaptığı etkinliklerle kendine güvenmeyi öğretmektedir. Çocuk sorumluluk duygusunu okul öncesi eğitimde kazanır ve yine öz bakım becerileri kazanmak da bu eğitimin bir parçasıdır. Bununla birlikte bu kurumlar farklı kültürel ve sosyoekonomik özellikleri taşıyan çocuklar için iyi bir kaynaşma ortamı sağlamaktadır (Sapsağlam, 2009, s. 4).

Planlanarak ya da planlanmadan kendiliğinden gelişerek yapılan değerler eğitiminde bu süreci etkileyen değişik öğeler bulunmaktadır. Bu öğelerin en önemlilerinden biri de öğretmendir. Öğretmen hem model olarak öğrencileri etkilerken hem de öğretim programında belirlenen davranışları öğrencilere kazandırmakla görevlidir. Deveci (2008), değerler eğitim sürecinde, öğretmen büyük bir sorumluluğa sahiptir ve öğrencilere rol model olması gerekir. Değer öğretimi tek bir yaklaşımla değil, doğrudan ve dolaylı öğretim ve yaklaşımları ile yapılmalıdır (Deveci, 2008, s. 199). Kısaca değerler eğitiminde okul, öğretmenler, anne, babalar ve toplumda yaşayan tüm insanlar bu eğitimi etkilemektedirler.

Değer eğitiminde anne babaların, evde yaşayan diğer bireylerin, dini kurumların ve okulların etkisi fazladır. Eğitim kurumlarının resmi ve takip edilmesinin zorunlu olması nedeni ile kişinin istenen özellikleri kazanma ihtimali bu kurumlarda daha yüksektir. Okullarda değer öğretiminin etkili ve önemli kılan durum bu planlılıktır ve bu durum okullara diğer kurumlara kıyasla büyük bir ayrıcalık sağlamaktadır (Demirtaş, 2009, s. 8).

Her toplumun kendine ait değerleri vardır. Okullarda değerler eğitimi yapılması ile toplumun değerleri bilen ve nitelikli yurttaş yetiştirmesi gerçekleşir. Çünkü okullar değerler eğitiminin verilmesinde ve öğretilmesinde vazgeçilmez öncü durumundadır (Aspin, 1997, s. 197). Okullar değerler eğitiminin içselleştirilmesinde ciddi görevler üstlenmektedir. Okullarda verilen eğitimde toplumdaki insanların düşüncelerinin ve duygularının gelişmesine, manevi ve ahlaki değer ve kavramların kazanılmasına en az fiziksel, zihinsel ve sağlık gelişimi kadar özen gösterilmelidir (Oktay, 1999, s. 134-135).

Toplumsal mutlu ve huzurlu olması bireylerin yalnızca zekâ düzeyleri ile ilgili değildir. Aynı anda toplumu oluşturan insanların kişilik yapıları ve ahlaki değerleri ile de çok yakından ilgilidir. Eğitimde özellikle değerler eğitimi ciddi bir role sahiptir. Nitelikli, değerlere sahip bir toplum yetiştirmek için küçük yaşlardan itibaren değerlerle ilgili çalışmalar yapmak gerekmektedir. Değerlerin kazandırılması sürecinde aileler, öğretmenler ve iki kurum arasındaki işbirliği büyük bir öneme sahiptir. Bu sebeple okul öncesi eğitim döneminde değerler eğitimi etkileyen etmeler okulun-eğitimcinin rolü, ailelerin rolü ve okul-aile işbirliğinin rolü olmak üzere 3 başlık altında açıklanacaktır.

2.6.1. Değerler Eğitiminde Okulun- Eğitimcinin Rolü

Her toplumda kendine has değerler bulunmaktadır. Toplumlar varlıklarını sürdürebilmek ve kendilerini korumak için bu değerleri korumak durumundadır. Bu koruma görevini eğitim üstlenmiş durumdadır (Binbaşıoğlu, 1968, s. 79). Eğitim ise belirli amaçlar doğrultusunda bireyi yetiştirme süreci şeklinde ifade dileyebilir. Bu süreçte edinilen beceri, bilgi, değer ve davranışlar bireyin karakterini değiştirir ve geliştirir. Karakteri değişen, gelişen, beceri ve bilgilerle donatılan birey de sosyal yapı üzerinde olumlu değişiklikler oluşturur (Akbaş, 2004, s. 1-3).

Eğitimin en temel işlevlerinden bir diğeri, kültür değerlerini sonradan gelen kuşaklara aktarmaktır. Eğitim, toplumun kendini daha iyi şekilde ve daha yüksek seviyede ispatlaması amacıyla kullandığı, temel amacı kültür nakli olan, toplumu istenen bir geleceğe götürmek olan yaşantılar bütünüdür (Büyükdüvenci, 1987, s. 2).

Aile, toplum ve okulun başlıca görevleri arasında temel insani değerleri benimsemiş kişiler yetiştirmek sayılabilir. Okulların temel değerleri benimseyen insanlar yetiştirmek ve akademik olarak başarı sergileyen insanlar yetiştirmek olmak üzere temelde iki amacı vardır (Ekşi, 2003, 79).

Değerler deneme ve gözlemlene yoluyla aileden, insanlar arası etkileşimden ve diğer sosyal etkilerden öğrenilir. Bu sebeple değerlerin kasıtlı ve metodolojik bir şekilde ve açıkça öğretilmesi gerekir (Bishop, 1993, s. 13). Bu durumda okulda kasıtlı bir şekilde değerler eğitimi verilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Okullar; eğitim ve öğretim faaliyetlerinin sistematik ve planlı bir biçimde uygulandığı kurumlardır. Bu sebeple bu kurumlar değerler eğitiminin en etkin uygulama ve öğretme

alanlarından biri konumundadır (Şen, 2007, s. 15). 20. yüzyılın ilk yarısında okullardaki ahlaki eğitimin nasıl uygulanması gerektiği ile ilgili iki görüş öne çıkmaktadır. Bu görüşlerden ilkinde göre, eğitim kurumlarında toplumsal değerler ile ilgili, doğrudan eğitim faaliyetleri yürütülmesi şeklindedir. İkinci görüş açısından çocuk büyüyüp gelişirken, akranları ve çevresindeki diğer bireylerle olan ilişkilerinin verimli olması tercih edilmektedir (Baysal, 1990, s. 121-133). İkinci bakış açısına göre çocuklara ahlaki ders vermek yerine yaşantılarla çocuklara deneyim kazandırılarak dolaylı bir şekilde ahlaki eğitim yapılmalıdır. Bu görüşe göre, eğitim kurumlarında özellikle beraber çalışma alışkanlık haline getirilmelidir. Çocukların yaşadıkları sorunları birlikte değerlendirerek, hep beraber sorunu çözmek ve karara varmak ayrıca bunları hayata geçirme yetisi kazanmak eğitim kurumunun başlıca hedefleri arasında yer almalıdır (Aydın ve Akyol Gürler, 2014, s. 47).

Bireylere iyi ve doğru davranışları kazandırmak eğitim öğretim faaliyetlerinin asıl amaçlarından biridir. Bir başka ifade ile eğitim öğretim faaliyetlerinin temel amaçlarından biri de davranışlarının sorumluluğunu alabilen, başkalarının haklarını ihlal etmeyen, sınırlarının farkında olan, davranışlarıyla diğer insanlara örnek olabilecek bireyler yetiştirmektir. Bu eğitim ile çocukların düşünceleri ve duyguları gelişecek; insanlar arası ilişkiler verimli hale gelecek, dilin iyi kullanılması mümkün olacak ve huzur içinde yaşayan bir toplum meydana gelecektir (Coşkun ve Sargın, 2007, s. 335).

Okulların çocukların sahip olduğu değerleri pekiştireceği ve bu değerlerin üzerine farklı yeni değerlerin ekleyeceği ortamlar olduğu unutulmamalıdır. Okul hayatında da ailedeki gibi değerler öğretilirken değerler çocukların yaşantılarının içinde yer almalıdır. Bireye kazandırılacak değerlerin okulda toplum tarafından onaylanan ve yaşatılan değerler olması, bunların doğal bir süreçle ve sosyal öğrenme yoluyla edinilmesi öğrenmeyi kolaylaştıracaktır. Değerlerin gelişimde ve öğretiminde öğrenciler üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu bilinen okulların, düzenli bir eğitim kurumu görüntüsü veren, dürüst ve doğru bir biçimde uygulanan net kurallara sahip, sorumlu bir biçimde davranmayı teşvik eden okullar olduğu görülmüştür (Hökelekli ve Gündüz, 2007, s. 389).

Okul içerisinde değer öğretimi ile ilgili dersler olmasa da gizil program aracılığıyla değerler öğretilmektedir. Çünkü eğitimcilerin disiplin anlayışları, eğitim kurumunun atmosferi ve uygulanan etkinlikler/programlar öğrencilerin değer gelişimlerini olumlu etkilemektedir. Birey bir toplumun üyesi olarak planlı veya plansız deneyimler neticesinde

çeşitli duygu, beceri ve bilgiler edinmektedir. Birey toplumda sahip olduğu iyiliği yalnızca kendi için değil toplumun diğer bireyleri için de istemeye başlar. Böylelikle kendisi ve başkaları için yaşamın anlamına ulaşmıştır ve değerlerle yaşamını ve yaşadığı toplumu mutluluğa ulaştıracağına inanmıştır (Akbaş, 2004, s. 679).

Değerler, çocukluktan itibaren sosyal davranışlar biçiminde algılanmaktadır. Kişi de farkında olarak veya bilinçsiz bir şekilde değer yargılarının şekillenmesine sebep olan durum sosyal kurallarda yaşanan çatışmalardır. Bu durum üzerinde eğitimin de payı bulunur. Sosyallik çocuğun bakış açısında ve kendi iç dünyasında ilk sırada bulunur. Çocuk ikisi arasında bağ kurabilmek amacıyla iç hesaplaşmaya girer ve bunların üzerinde düşünür. Bunu gerçekleştirebilmesi için ailelerin, öğretmenlerin, eğitimci bakışıyla düşünebilen yetişkinlerin yardımına ihtiyaç duymaktadır. Eğitim kurumlarında değerler eğitiminin bu manada yeni ya da özel bir alan olmadığını vurgulayan Giesecke'ye göre değerler eğitimi, eğitim kurumlarında yapılması beklenen veya zaten yapılan bir şeyin daha vurgulu biçimde ifade edilmesi anlamını taşımaktadır (Giesecke, 2004, s. 238).

Eğitim öğretim etkinliklerinin vazgeçilmez unsurlarından birisi de ders kitaplarıdır. Sanchez'e (1998, s. 5) göre; ders kitaplarında rastgele seçilmiş, geleneksel, tek boyutlu okuma metinlerinin var olması, kahramanların ortaya çıkarılması ve niteliklerinin seçilmesinde hikâyelerin kullanılmasını gündeme taşımaktadır. Okulların ilk ve orta dereceli kısımlarında kullanılan ders kitapları, kültürel ve kişisel yansımaları bakımından nadiren kahramanların tüm niteliklerini ifade etmesinden ötürü, hedeflenen değerlerin öğrencilere kazandırılmasını sağlayamamaktadır.

Bir toplumda geleceğin karakter sahibi ve iyi yetiştirilmiş bireylere bağlı olduğu unutulmamalıdır. Fakat bireyler herkes tarafından kabul edilmiş ahlaki kişilik özelliklerine kendi kendine sahip olamaz. Bu sebeple okulların temel amaçları arasında öğrenim çağına gelmiş insanların ahlaka uygun davranmalarına yardım edecek beceri ve değerlerle donatılması gerekir. Doğal olarak karakter eğitimi farklı bir program gibi değil, aksine eğitim kurumlarının ders programlarına eklenmiş bir program olarak varsayılmalıdır (Tepecik, 2008, s.13).

Berkowitz (2002); çocuğun karakter gelişimine yönelik eğitimde yapılan çalışmalardan yola çıkarak okullarda dikkat edilmesi gereken yedi temel noktayı şöyle belirtmektedir;

1. Çocuğun kişilik gelişimine en önemli katkı, sosyal çevrede yer alan insanların çocuğa nasıl davranışlar sergilediğidir. Ayrıca çocuklara karşı insanlar davranışlarıyla sevecen, destekleyici, dürüst, açık saygılı, tutarlı olmalıdır.
2. Çocuğun önünde bir kişinin diğer bir kişiye nasıl davrandığı önemlidir. Anne ve babalar çocuklarının okulda yapılanlar, öğretmenler ve diğer yetişkinleri izlediğinin ve taklit ettiğinin çok iyi farkında olmalıdırlar. Çocuklar çevresinde bulunan herkesi model alabilirler ve taklit edebilirler.
3. Okul her üyesinin iyi karakterli bireyler olmasını istemelidir. Yani iyi karakter bir öncelik ve beklenti konusu olmalıdır.
4. Okul ortamında olumlu karakterlerin benimsenmesi gerekmektedir. Çocuklar olumlu olan davranışlardan etkilenirler ve onları izleyerek öğrenmeye ve kendilerinde geliştirmeye çalışırlar.
5. Çocuğun iyi karakter özelliklerini uygulama fırsatlarına sahip olması gerekir.
6. Çocukların ahlaki konular hakkında konuşma, tartışma ve tepki verme fırsatları olmalıdır.
7. Aileler, okulun karakter eğitimi amacıyla verdiği emeklere ortak olmalıdırlar (Berkowitz'den aktaran Uyanık Balat, 2012, s. 32).

Günümüzde çocukları etkileyen çok fazla rol model ve olumsuz örnek çocukların hayatlarına girmiştir. Bu değişimler ve gelişmeler sonucunda okullardaki değerler eğitiminin önemi artmıştır. Okullarda verilen değerler eğitiminden birinci derecede sorumlu kişi öğretmendir. Öğretmen sosyal öğrenme yolu ile öğrencilere model olarak, davranışları ile örnek olarak ve çeşitli eğitim faaliyetleriyle programlarda bulunan değerleri öğrencilere kazandırmakla görevlidirler. Bu alanda yaşanan en temel sorunlardan biri öğretmenin mesleki yeterliliğinin değerler eğitiminin sınıf içerisinde uygulanmasına yeterli olmamasıdır (Akbaş, 2004, s. 65).

Öğretmenler değerler öğretiminde örtük programın uygulanmasından yararlanmaktadır. Bir öğretmenin öğrencileriyle yaşam konusunda etkileşim kurmaya isteksiz olması sebebiyle, iyi bir öğretim faaliyeti gerçekleşse bile iyi bir eğitimin gerçekleşebileceğini söylemek imkansızdır. Ders içi faaliyetleri konu içeriğini, öğretim tekniklerini iyi bilen bir öğretmen sosyal yaşamla ilgili deneyim ve görüşlerini öğrencilerle paylaşmazsa o öğretmen başarılı sayılamaz (Gleen, 1998, s. 43). Çocuklar kendileriyle etkili iletişim kurabilen ve kendi duygularını paylaşabilen bir öğretmene güven duyabilirler. Bu sebeple öğretmen her zaman çocuklarla birlikte olabilen kişidir. Öğretmen çocukların ilgi ve yeteneklerini

tanımayı amaçlamalı, sadece görevinin çocukları oyalamak ve programı takip etmekten ibaret olmadığını, daha önemli görevler üstlendiğinin farkında olmalıdır (Poyraz ve Dere, 2006, s. 45).

Öğretmenler öğretim programlarının uygulayıcısıdır, değer öğretiminde ve öğrenciler üzerinde etkisi en fazla olan kişidir. Bu sebeple onlara büyük görevler düşmektedir (Şen, 2007, s. 15). Öğretmenler; kişilerin sosyalleşmesinde, toplumsal barışın ve huzurn sağlanmasında, kişilerin sosyal yaşama hazırlanmasında, toplumun değer ve kültürlerinin genç nesillere aktarılmasında başrolü oynamaktadır (Özden, 2002, s. 9).

Değerler eğitimi hususunda ebeveynlerden sonra ilk rol model öğretmenlerdir. Çocuğun okula başlamasıyla birlikte artık ebeveyn modeli yerine öğretmenini model alır ve öğretmenle özdeşim kurmaya başlar (Yavuzer, 2011, s. 160). Bu nedenle öğretmenin çok dikkatli davranması gerekmektedir. Aksi takdirde öğretmen, değerlerin öğrencilere nasıl kazandırılması gerektiğini bilmiyorsa, kendisinde istenilen değerler yoksa, öğrenciler karşısında iyi bir rol model değilse, tam tersine öğrencilerde var olan değerlerin körelmesine ve tamamen ortadan kalkmasına neden olabilecek rol model de olabilir (Yazıcı, 2006, s. 7).

Öğretmenler eğitim kurumlarında öğrencilere yalnızca eğitim öğretim programında yer alan bilgileri değil, aynı zamanda iyiyi, güzeli, doğruyu da öğretmektedirler. Öğretmen sınıf ortamında yalnızca herhangi bir konuyu öğretmez aynı zamanda öğrencilerin karşısına benliği ve karakteriyle çıkar. Ayrıca öğretmenlerin bilgi ve beceri öğretiminin yanı sıra belirli değerleri de özendirdikleri gözlemlenmiştir. Öğretmenler genellikle ders esnasında farklı değerlere değinmekte, bunlardan hangisinin önemli olduğunu söylemektedirler (Veugelers, 2000, s. 37-45).

Öğretmenler konuları itibarıyla, öğrencilerinin değer eğitimleri hakkında olumlu karar verebilmeleri için öğrencilerine yardım etme konusunda ayrıcalıklı bir yere sahiptirler (Suh ve Traiger, 1999, s. 1). Kirschenbaum (1995) öğretmenin, öğrenciyle sınıf kurallarının geliştirilmesi, sınıf toplantılarında öğrencilere saygı gösterme, iyi bir dinleyici olma, öğrencilere sorumluluk verme, problem çözme, ahlaki konuları ve değer konularını içeren tartışmalar düzenleme, kendine güven ve demokrasi gibi temel değerleri öğretme gücüne sahip olduğunu belirtmiştir. Öğretmen, değer açıklama, önemli gördüğü kavramları tekrar, ahlak ve değer kuralları koyma, derste seçme metinler okuma gibi etkinlikleri açık olarak

kullanır. Ayrıca öğretmenler ödüllendirme yöntemi, poster kullanımı, sloganları ve farklı etkinlikleri de değer öğretiminde kullanabilirler (Kirschenbaum, 1995, s. 50).

Ryan'a göre; öğrenme ortamı kötü ya da iyi ahlâk atmosferi oluşturmaktadır. Öğretmen bu atmosferde kültürlenme sürecinde ve ahlâkın uygulanmasında rol model olur. Bu kapsamda; öğretmenin; sınıftaki kurallar hususunda beklentisi nedir? Bu kurallar hızlı bir biçimde uygulanıyor mu? Öğrenciler diğer arkadaşlarına saygılı davranıyor mu? Öğretmen öğrencilerine saygılı davranıyor mu? Öğretmenin sınıf içerisinde gözde öğrencileri var mı? gibi soruların yanıtı öğretmenin değer öğretimindeki rolünü belirtmektedir (Ryan'dan aktaran Akbaş, 2004, s. 67–68).

Bütün öğretmenler, sorumlu oldukları öğrencilerin davranışlarının takibi için ahlaki sorumluluğu taşımaktadır. Öğretmen sınıf içerisinde iyi ve kötüyü öğrenciye göstermelidir. Öğretmenin bunu yaparken öğrencilerin davranışlarına dönüt vererek, örnekler vererek açıklaması sorumluluğunun ve işinin gereğidir. Yetişkin insanların % 78'i öğretmenlerin öğrenciler açısından iyi bir rol model olduğunu düşünmektedirler (Halstead ve Taylor, 2000, s. 169-175).

Çocuğun ailesinden sonra karşılaştığı ilk kişi okul öncesi öğretmenidir. Bu sebeple bu dönemde çocuğun aldığı eğitimden en üst düzeyde yaralanması okul öncesi öğretmenin nitelikleriyle yakından ilgilidir. Çocuğun gününün büyük bir kısmı öğretmenle geçer ve öğretmen çocuk açısından otorite ve model konumundadır. Bu sebeple okul öncesi öğretmeni çocuklara duyarlı, onları seven, tutarlı davranışlar sergileyen, sakin, anlayışlı, sabırlı ve aynı zamanda enerji dolu bir yapıya sahip olmalıdır. Bu nedenle öğretmen rol model olurken yeterli seviyede pedagojik formasyona sahip olmalı ve işini severek yapmalıdır (Yavuzer, 2011, s. 160). Okul öncesi eğitim sürecinde öğretmen okul öncesi eğitimin amaçlarına ulaşmasında rol oynayan kişidir (Koçyiğit, 2010, s. 192).

Halstead ve Taylor'a (2000, s. 177) göre; öğretmenler değerler eğitiminin temelini oluşturmaktadırlar. Öğretmenler değerleri kendi görevlerinin bir parçası olarak göstermek istemeseler de; öğrenciler, öğretmenlerin değerlerinden etkilenirler. Okul öncesi dönem çocuklarda ise bu durum daha fazla olmaktadır. Bu nedenle bir okul öncesi öğretmeni birtakım özelliklere sahip olarak değerlerin öğretimini sağlar. Bu özellikler şu şekilde sıralanmaktadır: (Dirim, 2004, s. 28; Hill, 2004, s. 12; Hökelekli ve Gündüz, 2007, s. 390; Oğuzkan ve Oral, 2001, s. 92-93; Titus, 1994, s. 15; Veugelers, 2000, s. 40-44).

- Öğretmen benimseteceği değerleri kendi benimsemiş bir model olmalı,

- Sahip olduğu olumlu veya olumsuz görülen değeri sonuçlarıyla birlikte karşısındaki çocuklara, kişilere aktarmalı,
- Tartışmak ve paylaşmak için gerekli ortamları oluşturabilmeli,
- Diğer insanlara yapılan herhangi bir kötü davranışın kendilerine yapıldığında ne duygular hissedeceklerini düşündürebilmeli,
- İçinde ahlaki ikilemler barındıran hikayeler üzerinde tartışarak güçlendirmeli,
- Öğretimin kapsamını erdem, onur, şeref ve haysiyet ile ilgili örneklerden seçmeli ve bu değerlerin davranış olarak ortaya çıkmasını cesaretlendirmeli,
- Adalet, saygı, iyilik, merhamet, sadakat, kibarlık, dürüstlük, azim ve sorumluluk gibi temel değerlerin öğretiminde yaratıcı yollar bulmalı ve tarafsız bir şekilde sınıf kurallarını uygulamalı,
- Öğretirken öğüt vermemeli,
- Öğrencilere sahip olacakları değerleri kazanırken, hangi değerlerin oluşturulacağı konusunda rehber olunmalı,
- Algılama ve düşünme yetilerini değerlere göre geliştirmeli,
- Şefkatli, sorumluluk sahibi, sabırlı, güler yüzlü, güvenilir, sevecen, hoşgörülü ve esnek olmalı,
- Çocuklarda ufak bir kısıntı bile olsa ilerlediklerinin farkında olmalı ve onların ihtiyaçlarına karşı duyarlı olmalı,
- İyi bir meslek etiği bilincinde olmalı,
- Sosyal bir kişiliğe sahip olmalı ve çocuk psikolojisinden anlamalı,
- Çocukta güven duygusu oluşmasını sağlayabilmeli,
- Çocuğu güdüleyerek ve cesaretlendirerek başarıya yönlendirmeli, davranışlarını sabırlı bir şekilde karşılayıp, çocuğu doğruya, iyiye, güzele yönlendirip her seferinde mutlu bir biçimde okula tekrar gelme duygusuyla evine gönderebilmeli,
- Sakin, barış dolu ve huzurlu bir sınıf atmosferinin oluşmasını sağlayabilmeli,
- Davranışlarıyla örnek olmalı,
- Çocukların, iyi ve olumlu ilişkilerle faaliyetlere katılmasını sağlamalı,

- Çocukların değerlere ve sosyal kurallara uygun davranışları için çalışmalı,
- Çocukların sorumluluk sahibi olmalarına imkan vermeli ve bu sorumlulukların devamlılığını takip ederek ödüllendirmelidir.

Eğitim sistemine, değerler eğitimi ve ahlaki eğitim anlamında bakıldığında Türk Milli Eğitiminin genel amacı kapsamında ahlaki niteliklere sahip, bu değerleri benimseyip gelecek kuşaklara aktaran gençler yetiştirilmesinin öneminin vurgulandığı görülmektedir. Bu çerçevede 2013 yılında uygulanmaya başlanan Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı içerisinde konu ile ilgili aşağıda bulunan net ifadeler yer verilmiştir;

- Atatürk İnkılap ve ilkelerine ve Anayasa’da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa’nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek,
- Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren ve topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek,
- İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak,
- Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (MEB, 2013, s. 9).

Şeklinde ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Bu amaçlar çerçevesinde eğitimin küçük yaşlarda başladığı görüşünün temel alındığı görülmektedir. Bu nedenle okul öncesi eğitime büyük görev düşmektedir.

Değerler eğitimi kullanılarak kazandırılması düşünülen değerler, hem eğitim kurumlarının hem de bu kurumlarda yer alan diğer etkinliklerin merkezinde bulunmalıdır. Çünkü eğitim kurumları, öğretmenler, medya, aile ve arkadaş grubu ile beraber bireyin değerlerinin oluşumunu birlikte etkilemektedirler. Eğitim kurumları dolaylı olarak toplumun değerlerinin oluşumunu etkilemektedir. Okullar toplumun değerlerini biçimlendiren ayrıca bu değerleri yansıtan unsurlardır (Halstead, 1996, s. 11). Bu nedenle okullarda verilen değer eğitimi gerek öğretmenin model oluşuyla gerek eğitim etkinlikleri ile toplumun değer oluşumuna katkı sağlamaktadır.

2.6.2. Değerler Eğitiminde Ailenin Rolü

Aile en genel anlamda insanın hayata gözlerini açtığı ilk andan itibaren hayatının her karesinde yanında olan bir birimdir. Anne ve babaların sahip oldukları tutum ve davranışlar çocukların yetiştirilmesinde etkili olmaktadır Anne ve babaların tutum ve davranışları ise içinde bulundukları toplumun kültüründen etkilenmektedir.

Çocuğun da bireylerinden biri olduğu en küçük sosyal kurum ailedir. Çocuğun okul öncesi dönemdeki yaşamında sosyalleşmesinde en önemli kurum yine ailedir. Çocuğun aile içindeki konumunu ebeveynlerin ve diğer bireylerin çocukla etkileşimi belirler. Çocuk ilk sosyal deneyimlerini ve sosyal yaşantılarını aile içerisindeki yaşantılarla kavrar. Bu nedenle çocuğa karşı gösterilen tutumlar, tavırlar ve davranışlar onun hem sosyal gelişimini hem de kişiliğini biçimlendirmektedir. Aile, çocuğun öğrenmesini istedikleri davranışları belirleyerek bunları çocuğa kazandırmakta ve sonucunu değerlendirmektedir. Bu belirleyici ve ayırt edici aşama, çocuğun sosyal ve bireysel davranışları ile ilgili değer duygusunun gelişmesini sağlamaktadır (Başal, 2003, s. 145; Çağdaş ve Seçer, 2002, s. 59).

Anne ve babalar, yaşamın tüm alanlarında çocuğun gelişiminde etkili olmaktadır. Okul çağına gelindiğinde de bu etki, okul başarısına yönelik boyutuyla daha da önem kazanmaktadır. Okul başarısı kavramı yetenek, öğrenme isteği, uygun eğitim ortamı ve zeka gibi unsurları kapsamaktadır (Oğan, 2000, s. 3).

Aile bireyin doğumundan ölümüne kadarki sürede en çok etkileyen çevredir (Yağbasan ve İmİK, 2006, s. 228). Bu nedenle aile tarihsel süreç boyunca, sosyal ve kültürel yapının temelini oluşturmaktadır (Güler ve Ulutak, 1992, s. 51). İnsanoğlu bilerek ya da bilmeyerek birçok davranış, alışkanlıkları ve kavramı özellikle yakın çevresinden öğrenmektedir.

Ailenin çocuğuna karşı gösterdiği davranışlar ve takındığı tavırlar çocuğun üzerinde, onun sonraki yaşamını etkileyecek olumlu veya olumsuz birçok iz bırakır. Aile ile çocuk arasında gerçekleşen bu durum çocuğun diğer insanlarla ilişkilerinin ve bütün hayatına ilişkin tutumlarının biçimlenmesinde önemli rol oynar. Çocuk yaşama ait bilmesi ve öğrenmesi gerekli her şeyde aile fertlerinin davranış biçimlerini model alarak davranış biçimleri geliştirir. Başka bir deyişle onların sergiledikleri davranışları sahiplenerek kendi davranış biçimlerini sergiler. Bu nedenle tüm bu dönemlerde anne baba tutumları oldukça önemlidir (Bilgin, 2010, s. 211). Bundan dolayı okul öncesi dönemde çocuğun eğitimi ile ilgili en büyük sorumluluk ve görev anne babaya aittir (Oktay, 1999, s. 155).

Anne-babalar çocuklarına sürekli olarak dünyayı ve yaşamı öğreterek onun ilk öğretmenleri olmaktadır (Gordon, 1996, s. 266). Çocuğun eğitim kurumuna başlaması ile birlikte, anne babaların bu görevinin bir bölümünü okullar üstlenmektedir. Fakat ebeveynler asla çocuğun eğitiminden tümüyle soyutlanamaz (Şişman, 2000, s. 54). Unutulmamalıdır ki eğitim yalnızca okulda gerçekleşmez ve eğitim açısından okulun dışındaki en etkili çevre çocuğun ailesidir (Erdoğan, 2000, s. 142).

Çocukluk dönemlerinden itibaren öğrenme için lazım olan rol model görevini aile üstlenmektedir. Çocuk ebeveynlerinin kişilik özelliklerini taklit ederek onların kültürel ve ahlak değerlerini de benimser (Morgan, 1998, s. 323). Kişinin doğumu ile beraber aile içinde başlayan temel eğitim, okullarda verilen eğitimle artarak devam eder. 0-6 yaş aralığındaki çocukların hayata hazırlanması okul öncesi eğitimin en genel amacıdır (Güler, 2011, s. 292). Ahlak değerlerinin öğrenilmesi çocuğun ileriki hayatında kişiliğinin oluşumunda temel etkindir.

Değerler eğitiminin yalnızca okullarda değil, yaşamın her alanında verilmesi gerekir. Aileler çocuklarına her davranış için örnek olmakta ve onlara değerleri anlatarak öğretmektedirler. Fakat günümüzde annenin iş hayatına girmesi ve parçalanmış ailelerin sayısındaki artış değerler aktarımını zorlaştırmaktadır. Çocuk ve aile arasındaki iletişimin azaldığı son yıllarda birçok aile çocuklarına değerleri aktaramamaktadır (Alpöge, 2011, s. 11). Aile çocuğun değerler eğitiminde önemli bir yere sahiptir ve eğitimde kesinlikle rol almalıdır. Çünkü çocuğun yaşadığı kültürü sahiplenmesi, sosyal değerleri kavraması ve sosyalleşmesi öncelikle ailede gerçekleşir. Okul ise, aileye bu konuda yardım edecek temel sosyal kurumların başında gelmektedir (Güler, 2011, s. 297). Diğer sosyal kurumların ve okulun etkileri, anne babaların bu konudaki sorumluluğunu bitirmemektedir (Oktay, 1999, s. 147).

Çocuğun bulunduğu koşulların uygunluğu sağlıklı bir gelişim göstermesini doğrudan etkilemektedir. Özellikle evdeki koşullar, aile bireylerinin okumaya karşı tutumu, evde kitap bulunup bulunmaması, çocuğun kişilik gelişimi ve güvenini etkileyen aile içi ilişkiler çocuğun öğrenme hayatında yaşadığı deneyimin özelliklerini belirlemektedir (Yıldız, 1999, s. 17).

Anne babalar çocuğun erdemli bir birey olarak toplum içinde bir yere sahip olmasını, başarılı bir yetişkin olması kadar önemsemektedir. Sosyal yaşamın düzeni için insani değerlerin gücüne ihtiyaç duyulmaktadır (Yörükoğlu, 2000, s. 221). Ayrıca anne babalar

toplumda kişilerin birbirlerine şiddet uygulamasından, birbirlerine saygısız davranışlarından, insanların iletişim sınırlarını zorlamasından ve insani değerlerin giderek bozulmasından rahatsız olmaktadır. Anne babalara göre tüm bu sorunların nitelikli bir değerler eğitimi ile çözüleceğine inanmaktadır (Fichter, 2006, s. 171).

Okul öncesi eğitim dönemindeki çocuklar iyi birer gözlemcidir. Çocuklar ebeveynlerinin birbirleriyle, kendileriyle ve çevredeki bireylerle olan ilişkilerini de gözlemlemektedirler. Çocuk anlaşıma, uzlaşma ve diğer işbirliği ile ilgili davranışları hem anne babaları ile etkileşimleri hem de ebeveynlerinin diğer insanlarla etkileşimleri sonucu edinmektedir (Çağdaş ve Seçer, 2002, s. 59-60).

Aile hem çocuğun kişilik oluşumunu etkilerken hem de duygusal ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bunun yanında ailenin çocuklarını yetiştirme şekilleri ve tutumlarıyla çocuğun kişilik oluşumunu büyük ölçüde etkilemektedir. Bu sayede toplumda değerler sistemi çocuğa aktarılarak çocuğun sosyalleşme sürecine katkı sağlanmış olunur (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2009, s. 27). Okul öncesi dönemde çocukların sorumluluğunun büyük bir bölümü ailede olduğu için, ailenin değerleri çocuğa kazandırmasındaki etkisi fazladır (Doğanay, 2009, s. 264). Kişilik gelişimi hayat boyu devam etse de kişilik gelişimi ve yapılanmasında temel çocukluk döneminde atılır (Aydın, 2005, s. 23).

Değerler, nesilden nesle toplumsal roller aracılığıyla öğrenilerek aktarılır. Değerler aile ortamında, görsel veya yazılı materyallerle taklit yoluyla öğrenilirler (Şen, 2007, s. 9). Değerlerin zamanla davranış ölçütü haline gelmesinde sosyal onay son derece önemlidir. Onaylanan davranışlar zamanla değerleri oluşturmaktadır (Sarı, 2005, s. 75).

Mobaçoğlu'na (1998) göre aileler çocuklarına kendi sahip olduğu değerleri kendi yapıları içerisinde birer değer olarak görerek, çocuklarına baskı uygulamadan ve onları zorlamadan öğretmelidir. Çocuklar, saygı ve sevgi çerçevesinde kendilerine ait bir değer sistemi oluşturmaları için güdülendirilmelidir (Mobaçoğlu'ndan aktaran Keskinoglu, 2008, s. 33). Çocuklar evde iyi disiplin anlayışı ile eğitilerek okul öncesi kurumuna gelmeli ve bu yeni ortamın kurallarına ve düzenine uymak konusunda zorlanmamaktadır. Anne babaların eğitim sürecine dahil olmasıyla, çocukların okul ve okul sonrası yaşamlarında hem sosyal hem de akademik olarak daha mutlu bireyler olacaklardır (Oktay, 1999, s. 173-150).

Okul öncesi eğitim programları iyi hazırlanmış olsalar da, anne babalar tarafından desteklenmediği takdirde etkili olamamaktadır. Çocuklarda okul öncesi eğitim kurumları tarafından kalıcı davranış değişimlerinin olması için programda planlanmış olan öğrenme

yaşantılarının ailede de devamlılığının sağlanması gerekmektedir (Aral ve diğerleri, 2002, s. 170). Okullarda yapılan değerler eğitimi de aileler tarafından desteklendiği sürece daha kalıcı olacaktır.

2.6.3. Değerler Eğitiminde Okul – Aile İşbirliğinin Önemi

Okulun işbirliği yapması gereken temel kurumların başında aile gelmektedir. Anne babaların okul yaşamının etkili bir unsuru haline gelmesi, eğitim sürecinin temel hedefleri arasındadır. Okul aile işbirliği çalışmalarında eğitim programına ilişkin amaçların, planların, ailelerden beklentilerin konuşulması gerekmektedir (Akkök, 1999, s. 257-260).

Bireyin doğumu ile birlikte içinde bulunduğu ilk çevre olan ailede değerlerin kazanılmasına yönelik temeller atılır. Ailedeki bireyler çocuğun model aldığı, güzel davranışları öğrendiği ve taklit ettiği kişilerdir. Ailedeki ve yakın çevrede bulunan kişilerle iletişim arttıkça değerlerle ilgili yaşantılar da artacaktır. Çocuğun okula başlamasıyla birlikte örnek aldığı modeller artacaktır. Çocuk toplumda, evde ve okulda farklı kişileri taklit ederek ve model alarak pek çok deneyim kazandığı gibi değerleri de öğrenecektir. (Neslitürk, 2013, s. 1).

Çocukların okula hazırlanması ve gelişimlerini sağlıklı sürdürebilmesi için düzenlenen eğitim faaliyetlerini gerçekleştirmek amacıyla aile bireylerinin ve okul personelinin beraber hareket etmesi ve sürekli iletişim halinde olması sürecine okul- aile işbirliği denir (Cavkaytar, 2004, s. 136). Bu süreçte hem okul öncesi eğitim kurumları hem de anne baba ve çocukla beraber aynı evi paylaşan diğer aile bireylerine büyük görevler düşmektedir.

Bireyin doğuştan getirdiği yeteneklerin ortaya çıkarılmasında, toplumun beklentilerine cevap verecek niteliklerle donanmasında; bu ortak hedefe yönelmiş olan okul ve ailenin karşılıklı çaba sarf etmesi büyük önem taşımaktadır (Atayeter, 2004, s. 4). Bu çaba gösterme sürecinde okul-aile işbirliği yoluyla aileleri etkilerken okul öncesi eğitim kurumları da hizmet vermektedir. Aileler hem kurum hakkında bilgi edinmekte hem de çocuklarının eğitimine katkıda bulunmaktadır. Okul-aile işbirliği sayesinde öğretmen de aileyi yakından tanıma fırsatına sahip olmaktadır. Öğretmenin aileyi tanınması ile birlikte çocuğu tanınması da kolaylaşacaktır. Ailenin çocuğa uyguladığı disiplin yaklaşımı, çocuğa karşı tutum ve davranışları, aile bireyleri arasındaki ilişkiler, ailenin ve çocuğun yaşadığı çevre şartları gibi niteliklerin öğretmen tarafından bilinmesi, onun çocuğun davranışlarını

anlamasına ve değerlendirmesine, bu sayede çocukla ilgili doğru bilgi sahibi olmasına olanak sağlamaktadır (Kandır, 2001, s. 103).

Okul-aile işbirliği anne babaları, öğrenci ve öğretmenleri bir araya getirerek eğitim gereksinmelerinin uygun şekilde kararlaştırılması ve beklentilerin paylaştırılmasında önemli rol oynamaktadır (Ergin, 2007, s. 34). Bununla birlikte okul-aile işbirliğinin gerekli olduğunu gösteren çok sayıda sebep vardır. Bu sebepler; ailenin okula desteğini sağlamak, okuldaki eğitim programını geliştirmek, okulda ve çevredeki diğer ailelerle iletişim halinde olmak, anne-babanın becerilerini üst düzeye çıkarmak ve liderliğini arttırmak, öğretmene çalışmalarında yardımcı olmak, çocukların okulda ve ileriki hayatlarında başarılı bir insan olmalarını sağlamak şeklinde sıralanabilir (Epstein, 2001, s. 411).

Günümüzde hem anne babalar hem de öğretmenler değişmektedir. Anne babalar kendilerinde eksik olan bilgi ve deneyimlere öğretmenin sahip olduğunu kabul etmekte ve öğretmenin tavsiyelerini dikkate almaktadır. Öğretmenler de anne babalardan çocukların eğitimi sürecinde çok yönlü faydalanabileceklerinin artık farkındadırlar. Öğretmen ve anne babaların karşılıklı çatışmaları veya yarışmaları lüzumsuzdur. Her iki tarafın da çocuğa daha iyi eğitilebileceği bir ortam hazırlamak birinci hedefleri arasında olmaktadır (Oğuzkan ve Oral, 2001, s. 98).

Öğretmen ve anne babaların sürekli iletişim içerisinde olmasıyla öğrencilerin eğitim etkinlikleri daha etkili ve nitelikli olmaktadır. Davranış kazandırılacak kişi okul ve ailede aynı davranışlarla karşı karşıya gelirse, davranışın kalıcılığının artacağı düşünülmektedir (Karşlı, 2003, s. 75). Okul aile işbirliği düzeyi, aile katılım durumları ve öğrencilerin başarı durumları arasında önemli ilişkilerin olduğu 1980’li yıllardan sonra eğitim bilimleri ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunda ortaya konulmaktadır (Gümüşeli, 2004, s. 14-17).

Okul ve ailenin; çocuğu, öğretmeni, aileyi ve toplumu ilgilendiren tüm konuda işbirliği içinde olmaları gerekmektedir. Bu konulardan bir tanesi de değerlerin kazandırılması sürecidir. Süreçte değerler sadece davranışları belirleyen ölçütler değil, aynı zamanda duygu ve düşüncelere de kaynaklık etmektedir. Değerlerin kazanılmasına küçük yaşlarda başlanmakta ve bu değerler zamanla alışkanlık haline gelerek kişiliğin bir parçası olmaktadır (Aydın, 2003, s. 121-144).

Çocuğun kişiliğinin oluşmasında, ileriki eğitim yaşamında ve hayata hazırlanmasında etkili olan birbirlerini tamamlayan etkileri ile anaokulu, aile gibi önemli birimler bulunmaktadır.

Eğitim kurumlarının kazandırdığı değerler eğitimi bakımından aile ile işbirliği büyük ölçüde önemlidir (Oktay, 2010, s. 2).

Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, kültürel durumu, okul ve aile tarafından benimsenen değerlerin, kullanılan dilin uyumlu olması, ailedeki yaşantılar sonucu kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerlerin çocuğun başarısını etkilediği görülmektedir (Başar, 2001, s. 122). Aileyi dışlamak yerine, okulda çocuğa kazandırılmaya çalışılan alışkanlıkların ancak evde aile tarafından devam ettirilirse yerleşebileceğini kabul etmelidir. Bundan dolayı çocuk okul öncesi eğitim kurumuna başladığı zamandan itibaren anne babayla rekabet etmek yerine, her bakımdan işbirliği yapmak ve hatta onlardan yardım istemek gereklidir (Kağıtçıbaşı, 1996, s. 25).

Bir toplumun yaşamında, her şey değerlere göre algılanmaktadır. İnsanlar, yaşadıkları toplumun kültürel özelliklerini genellikle benimser, bu değerleri değerlendirmelerinde ve tercihlerinde birer ölçüt olarak kullanır. Bu sayede daha güzel, doğru, iyi, uygun, adil ve önemli gibi genel tutum ve yargılara ulaşma olacağına sahip olurlar. Değerlerden yoksun olan bir millet boşluk, ahlaksızlık, umutsuzluk, köksüzlük, uğruna feda olunacak ve inanılacak şeylerin yokluğu gibi farklı şekillerde belirtilmiştir (Dilmaç, 2007, s. 2-4).

Öğretmenler ve anne-babalar, çocuklar için uygun öğrenme ortamı oluşturabilmek için çabalamalıdır. Çocuğun evdeki ilk öğrenme yaşantıları, okuldaki öğrenme girişimlerine zemin hazırlayarak, öğretmenin sınıf içi etkinliklerdeki başarısını yükseltmektedir. Öğrencilerle ilgili kişisel raporlar, veli öğretmen toplantıları, çocuklarla ilgili özel görüşmeler, çocuğun ailesi ile ilgili öğretmenlerin bilgi edinebileceği ev ziyaretleri, çocukların sınıf içi faaliyetlerini görme imkanı tanınan anne-babanın izleyebileceği sınıf içi etkinlikleri, okul aile işbirliği kullanılacak yöntemlerin başında gelmektedir (Çelenk, 2003, s. 30-31).

Değerlerin bilindiği ve uygulandığı bir toplum oluşturabilmek için okullar ve öğretmenler değerler eğitimi okul içi ile sınırlandırmak yerine toplum içinde de devam ettirmelidir. Sağlam bir temelin oluşabilmesi; ailelerin, okulların ve diğer araçların değerler eğitimi üzerinde birlikte çalışmalarıyla mümkün olabilir (Anderson, 2000, s. 139-142).

Yalnızca aile ve öğretmenin işbirliği ile sağlıklı ve iyi bir eğitim ortamı oluşturulabilir (Ataç, 2003, s. 176). Çocukların eğitim yaşamları boyunca ahlaki gelişiminin desteklenebilmesi için de okul aile işbirliği önemlidir. Eğer okul ve aile birbirini desteklerse, çocuk ailesinden öğrendiği değerleri içselleştirerek öğretmeniyle tartışarak

dünya içinde önemli olan evrensel değerler olduğu sonucuna ulaşır (Akman, 2012, s. 159). Okul ve ailenin birbirini destekleyici ve tamamlayıcı nitelikte olmaları, ailenin eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik durumu ne olursa olsun, çocuk için faydalı ve gereklidir. Okul öncesi eğitim, yoksul çevrelerden gelen çocuklar ve aileleri için eğitici ve tamamlayıcı; orta ve üst çevrelerden gelen çocuklar ve aileleri için de destekleyici niteliktedir (Yıldırım, 1983, s. 85).

Hollingsworth ve Hoover (1999), çocuklar anne babalarını evdeki öğretmenleri olarak kabul ettikleri, dolayısıyla anne babalar çocuklarını doğrudan ve dolaylı olarak eğittikleri için okulda öğretmenler tarafından kazandırılacak olan tüm davranışlar evde anne babalar tarafından rahatlıkla bozulabileceğini ifade etmektedirler (Hollingsworth ve Hoover'den aktaran Çelenk, 2003, s. 29). Okulda yapılan olumlu davranışların evde aileler tarafından desteklenmediğinde okul eğitiminde başarı düşünülemez. Aile ve okul birbirinden farklı iki toplumsal kurumdur ve farklı beklentiler çerçevesinde oluşmuşlardır. Bu farklı iki kurumun çocukların eğitimleri konusunda işbirliği yapmaları gereklidir (Şimşek ve Tanaydın, 2002, s. 12).

Tezel Şahin ve Özbey'e (2007) göre, anne babalar toplumsal değerlerin hızlı bir şekilde değişmesi ve gelişmesi ile birlikte bunlar karşısında çocuklarına nasıl davranacaklarını ve onları nasıl eğiteceklerini çözememektedir. Bunun çözülebilmesi için ebeveynlerin çocuk sahibi olmadan önce ve çocuk dünyaya geldikten sonra ihtiyaç hissettikleri zamanlarda çocukların bakımı ve eğitimi konularında eğitilmeleri gerekmektedir (Tezel Şahin ve Özbey, 2007, s. 9). Çocuk okula başladığında ise bu eğitimler okul aile işbirliği şeklinde devam edecektir. Çocuğun tüm alanlardaki sağlıklı gelişimi çocuğa verilen aile ve öğretmenlerin rehberliği, motivasyonlar, fırsatlar ve işbirliği ile sağlanabilir. Toplumsal amaçlara ulaşmada aile ve okul olarak iki eğitim sürecinin bütünleşmesi ve tutarlı olması önemlidir. Bu sebeple aile ile okul arasında işbirliği ve etkili bir iletişim olması önemlidir (Tezel Şahin ve Atabey, 2011, s. 794).

Eğitimi zenginleştiren bir olgu olan okul-aile işbirliği, etkili bir iletişim ile sunulan eğitim ve öğretim etkinliklerini çoğaltacak ve karşılıklı fikir alışverişiyle eğitimin kalıcı nitelikte olmasını sağlayacaktır (Argon ve Kıyıcı, 2012, s. 82). Okul-aile işbirliği yoluyla ise anne babaların eğitim programlarının yürütülmesini, amaçlarını tanımları eğitim sürecinin işleyişini okula karşı olumlu tutum geliştirmeleri sağlanabilmektedir (Gürşimşek, Kefi ve Girgin, 2007, s. 182).

Öğrencilerin başarısını artırmak, onların sağlıklı birer birey olarak yetişmesini sağlamak hem okulun hem de ailelerin ortak amacıdır (Kolay, 2004, s. 94). Tüm eğitim kurumları çocukların eğitimine anne babaların yani ailelerin de katılması gerektiğini düşünmektedir. Bu da bu iki bileşenin sürekli iletişim ve işbirliği içinde olması ile mümkün olabilmektedir. Ailelerin okula destek olmasını, öğretmene güven duymasını, çocukların okula karşı olumlu tutumlar geliştirmesini sağlamak öğretmenin aileyle kuracağı ilişki ve işbirliği ile mümkün olacaktır. Bu işbirliğinin hem çocuk ve aile açısından hem de öğretmen ve kurum açısından sağladığı yararlar şu şekilde sıralanabilir (Oktay, 1999, s. 204 – 205).

1. Çocuk Açısından Yararları: Çocuğun geleceğe mutlu olarak hazırlanmasını sağlar. Okul -ev arasındaki farklı eğitim tutumlarını ortadan kaldırır. Çocukların daha iyi öğrenmeler için imkan tanır.
2. Aile Açısından Yararları: Çocukların gelişimine ailenin katkıda bulunmasını sağlar. Çocuklarını ayrı bir birey olarak görmelerini sağlar. Ailenin çocuğu ile sağlıklı bir iletişim kurabilmek için gerekli olan ortamı oluşturur.
3. Öğretmen Açısından Yararları: Programın daha kolay uygulanmasını sağlar. Aile ile iyi iletişim kurulduğundan çocuğun daha kolay tanınmasını ve problemlerine çözüm üretebilmesini sağlar. Üzerindeki sorumlulukları aile ile paylaşabilmesine imkan tanır.
4. Kurum Açısından Yararları: Eğitimin devamlılığını sağlar. Amaçlarını daha kolay gerçekleştirmesini sağlar. Eğitimin kalitesini yükseltir.

Öğrencinin okuldaki başarısını artırmanın ve iyi bir vatandaş olabilmenin aile-okul-çevre işbirliği ile mümkün olmaktadır (Çalık, 2007, s. 126). İlgili alan yazın incelendiğinde eğitim öğretimin devamlılığının sağlanması açısından, yapılan çalışmaların sürekliliğinin olması açısından, çocuğun kafasında oluşabilecek karışıklıkların giderilmesi açısından, öğretilen kavramların daha doğru bir şekilde öğrenilebilmesi açısından ve daha huzurlu ve uyum içinde yaşayan bir toplum elde edebilmek amacıyla diğer çalışmalarda olduğu gibi değerler eğitiminde de okul aile işbirliği içinde çalışması gerekmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu araştırma öğretmen ve aile görüşlerine göre okul öncesi dönemde çocukların sahip olduğu değerler ile değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Bu bölümünde, araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve toplanan verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Öğretmen ve aile görüşlerine göre okul öncesi dönemde çocukların sahip olduğu değerler ile değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin incelenmesi amacı ile yapılan bu araştırmada tarama modellerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

Bir grubun belirli özelliklerini ortaya çıkarmak için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalara tarama araştırması denir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2012, s. 14). Tarama modeli, çok sayıda bireyden oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü veya evrenden alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2004, s. 77-79). Tarama modeli, davranış bilimi ve disiplinlerine daha uygun düşmektedir (Kaptan, 1999, s. 60).

Betimsel tarama modelinde, belli bir zaman kesiti içinde çok sayıda denek ve objeden elde edilen verilerin analizi ile araştırma problemine veya problemlerine cevap aranır (Arseven, 2001, s. 104).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim öğretim yılında, Amasya ilinde anasınıflarında ve bağımsız anaokullarında görevine devam eden okul öncesi öğretmenleri ve bu öğretmenlerin sınıflarına devam eden çocuklar ve aileleri oluşturmaktadır. Evrenden basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle ulaşılan ve evreni temsil edecek sayıdaki 50 öğretmen, her öğretmenin sınıfından 5 çocuk olmak üzere 250 çocuk ve ailesi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Okullar belirlendikten ve gerekli izinler alındıktan sonra ilgili okullara gidilmiş yapılacak çalışmanın amacı ile ilgili öğretmenlere bilgi verilmiştir. Öğretmenlerin yardımı ile her öğretmenin sınıfından rastgele 5 çocuk seçilmiştir. Her öğretmen kendi sınıfında bulunan çocuklardan tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 5 çocuk için ayrı ayrı “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formu” ve “Değerler Eğitimi Öğretmen Anket Formu” nu doldurmuştur. Seçilen her çocuğun ailesi “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Aile Formu” ve “ Değerler Eğitimi Aile Anket Formu ”nu doldurmuştur. Böylece 250 çocuk ve ailesi araştırmaya katılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunda bulunan öğretmenlerin demografik verileri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Öğretmenlerin Demografik Bilgilerine İlişkin Dağılım

Öğretmenlerin Demografik Bilgileri		n	%
Yaş	27-30	11	22
	31-39	34	68
	40 ve üzeri	5	10
	Toplam	50	100
Mesleki deneyim	1-10 yıl	25	50
	11 yıl ve üzeri	25	50
	Toplam	50	100
Çalışılan kurum türü	MEB'e bağlı bağımsız anaokulu	30	60
	MEB'e bağlı ilkokul/ortaokul bünyesindeki anasınıfı	20	40
	Toplam	50	100
Çalışılan gruptaki çocuk sayısı	1-20 çocuk	36	72
	21 ve üzeri çocuk	14	28
	Toplam	50	100

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin % 22’si 27-30 yaş, % 68’i 31-39 yaş ve % 10’u 40 ve üzeri yaş grubundadır. Öğretmenlerin mesleki deneyimlerine bakıldığında öğretmenlerin % 50’sinin 1-10 yıl, % 50’sinin 11 yıl ve üzeri mesleki

deneyime sahip olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 60'ı MEB'e bağlı bağımsız anaokulu bünyesinde çalışırken, % 40'ı MEB'e bağlı ilkokul/ortaokul bünyesindeki anasınıflarında çalışmaktadır. Öğretmenlerin % 72'si 1-20 çocukla, % 28'i 21 ve üzeri çocukla çalışmaktadır.

Araştırmanın  alışma grubunda bulunan ailelerin demografik verileri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

Ailelerin Demografik Bilgilerine İlişkin Dağılım

Ailelerin Demografik Bilgileri		n	%
Anne yaş	20-35	159	63,6
	36 ve üzeri	91	36,4
	Toplam	250	100
Baba yaş	20-35	107	42,8
	36 ve üzeri	143	57,2
	Toplam	250	100
Anne eğitim durumu	Okur-Yazar	4	1,6
	İlkokul	18	7,2
	Ortaokul	26	10,4
	Lise	81	32,4
	Yüksekokul	23	9,2
	Üniversite	92	36,8
	Yüksek Lisans	4	1,6
	Doktora	2	0,8
	Toplam	250	100
Baba eğitim durumu	Okur-Yazar Değil	2	0,8
	Okur-Yazar	2	0,8
	İlkokul	6	2,4
	Ortaokul	14	5,6
	Lise	82	32,8
	Yüksekokul	23	9,2
	Üniversite	106	42,4
	Yüksek Lisans	12	4,8
	Doktora	3	1,2
	Toplam	250	100
Anne çalışma durumu	Çalışıyor	110	44
	Çalışmıyor	140	56
	Toplam	250	100
Baba çalışma durumu	Çalışıyor	249	99,6
	Çalışmıyor	1	0,4
	Toplam	250	100
Ailedeki çocuk sayısı	1	62	24,8
	2	144	57,6
	3 ve üstü	44	17,6
	Toplam	250	100
Çocuğun baştan kaçınıcı çocuk olduğu	Birinci Çocuk	126	50,4
	Ortanca Çocuk	22	8,8
	Son Çocuk	102	40,8
	Toplam	250	100
Çocuğun cinsiyeti	Kız	137	54,8
	Erkek	113	45,2
	Toplam	250	100

Tablo 2 incelendiğinde, annelerin % 63,6'sı 20-35 yaş ve % 36,4'ü 36 ve üzeri yaş grubundadır. Çalışmaya katılan babaların % 42,8'i 20-35 yaş ve % 57,2'si 36 ve üzeri yaş grubundadır.

Annelerin eğitim durumlarına bakıldığında % 1,6'sı okur yazar, % 7,2'si ilkokul mezunu, % 10,4'ü ortaokul mezunu, % 32,4'ü lise mezunu, % 9,2'si yüksekokul mezunu, % 36,8'i üniversite mezunu, % 1,6'sı yüksek lisans mezunu ve % 0,8'inin doktora mezunu olduğu görülmektedir. Babaların eğitim durumlarına bakıldığında % 0,8'inin okur yazar olmadığı, % 0,8'i okur yazar, % 2,4'ü ilkokul mezunu, % 5,6'sı ortaokul mezunu, % 32,8'i lise mezunu, % 9,2'si yüksekokul mezunu, % 42,4'ü üniversite mezunu, % 4,8'i yüksek lisans mezunu ve % 1,2'sinin doktora mezunu olduğu görülmektedir.

Anne ve babaların çalışma durumlarına bakıldığında ise annelerin % 44'ü çalışırken %56'sının çalışmadığı, babaların % 99,6'sı çalışırken % 0,4'ünün çalışmadığı tespit edilmiştir.

Ailelerdeki çocuk sayısı incelendiğinde ailelerin % 24,8'inin 1 çocuğu, % 57,6'sının 2 çocuğu ve % 17,6'sının 3 ve üzeri çocuğa sahip olduğu görülmektedir.

Çocuğun baştan kaçınıcı çocuk olduğuna bakıldığında % 50,4'ünün birinci çocuk, %8,8'inin ortanca çocuk ve % 40,8'inin son çocuk olduğu görülmektedir. Çocukların %54,8'inin kız ve % 45,2'sinin erkek çocuk olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak geçerlik ve güvenilirliği Neslitürk ve Çeliköz (2015) tarafından yapılan “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen ve Aile Formu”, araştırmacı tarafından hazırlanan “Değerler Eğitimi Öğretmen Anket Formu” ve “Değerler Eğitimi Aile Anket Formu” kullanılmıştır.

3.3.1. Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen ve Aile Formu

Neslitürk ve Çeliköz (2015) tarafından 5-6 yaş çocuklarının değer düzeylerini öğretmen ve aileden alınan bilgiler çerçevesinde belirlemek amacıyla geliştirilen “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formu” ve “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Aile Formu” toplam 30 maddeden ve 6 alt boyuttan oluşan likert tarzı ölçeklerdir. İki form da saygı, sorumluluk, dürüstlük, işbirliği, paylaşım, dostluk/arkadaşlık değerlerini ölçebilecek şekilde

hazırlanmıştır. Formlarda sorumluluk değerine ilişkin maddeler 1-5, saygı değerine ilişkin maddeler 6-10, işbirliği değerine ilişkin maddeler 11-15, dürüstlük değerine ilişkin maddeler 16-20, dostluk/arkadaşlık değerine ilişkin maddeler 21-25 ve paylaşım/eşitlik değerine ilişkin maddeler 26-30'dur. Formlarda olumlu ve olumsuz maddeler bulunmaktadır. Oluşturulan maddelerde davranışı gösterme sıklık oranlarına göre 3 (evet, bazen, hayır) seçenek bulunmaktadır. Analiz yapılırken öğretmen ve ailelerin maddelere verdiği cevaplardan evet seçeneğine 2, bazen seçeneğine 1, hayır seçeneğine 0 puan verilmiştir. Olumsuz maddelerde ise ters puanlama yapılmıştır. Formların yapı geçerliği açımlayıcı faktör analizi yapılarak sağlanmış ve öğretmen formunun Kaiser-Meyer-Olkin değeri 0.79; aile formunun ise 0.77 bulunmuştur. Öğretmen formunun Bartlett's Sphericity testi X^2 değeri 1.587, $p < 0.001$; aile formunun ise X^2 değeri 1.564, $p < 0.001$ olarak hesaplanmıştır. Testi yarılama yöntemine göre öğretmen formunun güvenirlik katsayısı 0.86; aile formunun 0.84'dür. Cronbach Alpha Güvenirlik katsayısı öğretmen formu için 0.91; aile formunun 0.89 olarak bulunmuştur (Neslitürk ve Çeliköz, 2015).

3.3.2. Değerler Eğitimi Öğretmen Anket Formu

Hazırlanan “Değerler Eğitimi Öğretmen Anket Formu” araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Veri toplama aracı geliştirilmeden önce konu hakkında ayrıntılı literatür taraması yapılmıştır. Hazırlanan anket formları çocuk gelişimi ve eğitimi bölümünden 2, okul öncesi bölümünden 2 ve eğitim bilimleri bölümünden 1 uzman olmak üzere toplam 5 uzmanın incelemesine sunulmuştur.

Alınan geri bildirimler doğrultusunda aynı soruda birden fazla yargı içeren cümleler ayrılarak karışıklık giderilmiştir. Ayrılan sorular tek bir yargı içerecek şekilde hazırlanmıştır. Genel ifade içeren kimi sorular kişinin şahsına hitap edecek şekilde (hangi değerlere yönelik etkinlik planlıyorsunuz?...) düzenlenmiştir. Uzun olan sorular daha sadeleştirilerek ankete dahil edilmiştir. Ankette toplam soru sayısı 35 iken uzmanlardan gelen görüşler ile soru sayısı azaltılmıştır. Son düzenlemeler yapıldıktan sonra “Değerler Eğitimi Öğretmen Anket Formu” 2 bölüm ve toplam 26 sorudan oluşmuştur.

Öğretmen anket formunun birinci bölümü öğretmenlerin demografik bilgileri, ikinci bölümü değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin gerekliliği ile ilgili soruları içermektedir. Öğretmen demografik bilgi bölümünde öğretmenin yaş, mesleki deneyim, çalışılan kurum türü ve çalışılan gruptaki çocuk sayısı gibi sorular yer almaktadır. Değerler eğitiminde okul

aile işbirliğinin gerekliliği ile ilgili bölümde “Okuldaki eğitim etkinliklerinde aile ile işbirliğinin gerekli olduğuna inanıyor musunuz?”, “Çocuklara kazandırmak istediğiniz değerlerin aileler tarafından desteklenmesi sizce gerekli midir?”, “Sınıfta uyguladığınız değerler eğitime yönelik etkinlikleri ailelerinde evde uygulayarak desteklemesi için eve gönderiyor musunuz?” gibi sorular yer almaktadır.

3.3.3. Değerler Eğitimi Aile Anket Formu

Hazırlanan “Değerler Eğitimi Aile Anket Formu” araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Veri toplama aracı geliştirilmeden önce konu hakkında ayrıntılı literatür taraması yapılmıştır. Hazırlanan anket formları çocuk gelişimi ve eğitimi bölümünden 2, okul öncesi bölümünden 2 ve eğitim bilimleri bölümünden 1 uzman olmak üzere toplam 5 uzmanın incelemesine sunulmuştur.

Alınan geri bildirimler doğrultusunda aynı soruda birden fazla yargı içeren cümleler ayrılarak karışıklık giderilmiştir. Ayrılan sorular tek yargı içerecek şekilde hazırlanmıştır. Genel ifade içeren kimi sorular kişinin şahsına hitap edecek şekilde (çocuğunuz ile ilgili yaşadığınız herhangi bir problem durumunda...) düzenlenmiştir. Uzun olan sorular daha sadeleştirilerek ankete dahil edilmiştir. Ankette toplam soru sayısı 35 iken uzmanlardan gelen görüşler ile soru sayısı azaltılmıştır. Son düzenlemeler yapıldıktan sonra “Değerler Eğitimi Aile Anket Formu” 2 bölüm ve toplam 28 sorudan oluşmuştur.

Aile anket formunun birinci bölümü ailelerin demografik bilgileri, ikinci bölümü değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin gerekliliği ile ilgili soruları içermektedir. Aile demografik bilgi bölümünde ailenin yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, ailedeki toplam çocuk sayısı, çocuğun baştan kaçınıcı çocuk olduğu ve cinsiyeti gibi sorular yer almaktadır. Değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin gerekliliği ile ilgili bölümde “Okuldaki eğitim etkinliklerinde aile ile işbirliğinin gerekli olduğuna inanıyor musunuz?”, “Çocuklara kazandırmak istenilen değerlerin okulda öğretmenler tarafından desteklenmesi sizce gerekli midir?”, “Sınıfta uygulanan değerler eğitime yönelik etkinlikleri ailelerinde evde uygulayarak desteklemesi için öğretmenler eve gönderiyor mu?” gibi sorular yer almaktadır.

Geliştirilen “Değerler Eğitimi Öğretmen Anket Formu” ile “Değerler Eğitimi Aile Anket Formu” birbirinin paraleli olarak hazırlanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmacı tarafından, Amasya İl Milli Eğitim Müdürlüğünden araştırmanın yapılması için gerekli olan izin alınmıştır. 2017–2018 eğitim öğretim yılında okullara gidilerek okul idaresi ve öğretmenlerle araştırmanın amacı, içeriği ile ilgili gerekli görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada 60 öğretmenle görüşme yapılmış olup her öğretmenden sınıfından belirlediği 7 çocuk için “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formu” ve “Değerler Eğitimi Öğretmen Anket Formu” doldurması istenmiştir.

Öğretmenler kanalıyla öğretmenlerin belirlediği 7 çocuğun ailelerine “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Aile Formu” ve “Değerler Eğitimi Aile Anket Formu” gönderilerek doldurmaları istenmiştir. Araştırmacı tarafından formların bırakıldığı okullara 4 gün sonra gidilerek doldurulan formlar toplanmıştır. Araştırmacı tarafından ölçek ve anketler kontrol edilerek öğretmen ve aile formlarında eksik bilgilerin bulunduğu formlar araştırmaya dahil edilmemiştir.

Kontroller yapıldıktan sonra her öğretmenin sınıfından 5 çocuk için öğretmen ve aile ölçeklerinin ve formların tespiti yapılarak eksiksiz doldurulmuş ölçekler ve formlar araştırmaya dahil edilmiştir. Böylece 50 öğretmen, her öğretmenin sınıfından 5 çocuk için doldurduğu 250 adet “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formu”, “Değerler Eğitimi Öğretmen Anket Formu” ve bu çocukların ailelerinin doldurdukları 250 adet “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Aile Formu” ve “Değerler Eğitimi Aile Anket Formu” araştırmada kullanılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 21 paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir. İki gruplu karşılaştırmalarda Mann Whitney U testi, üç gruplu karşılaştırmalarda ise Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Kategorik verilerde ise ki-kare analizi kullanılmıştır. Anlamlılık seviyesi olarak 0,05 kullanılmış olup, $p < 0,05$ olması durumunda anlamlı farklılığın olduğu, $p > 0,05$ olması durumunda ise anlamlı farklılığın olmadığı belirtilmiştir.

Araştırmada yer alan öğretmen ve ailelerin demografik bilgileri tablolarda frekans ve yüzde dağılımlar olarak verilmiştir. Öğretmen ve ailelerin değerler eğitiminde okul aile işbirliği ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgular tablolarda frekans ve yüzde dağılımı olarak verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE TARTIŞMA

Öğretmen ve aile görüşlerine göre okul öncesi dönemde çocukların sahip olduğu değerler ile değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin incelenmesi amacıyla yapılan araştırmada elde edilen bulgular;

- Öğretmen ve aile değerlendirmelerine göre çocukların sahip olduğu değerlere ilişkin bulgular Tablo 3-9’da
- Öğretmen ve aile görüşlerine göre çocukların değerler eğitiminde okul-aile işbirliğine ilişkin bulgular Tablo 10-23’te verilmiştir.

4.1. Öğretmen ve Aile Değerlendirmelerine Göre Çocukların Sahip Olduğu Değerlere İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmen değerlendirmelerine göre çocukların değer puanlarının dağılımı Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Öğretmen Değerlendirmelerine Göre Çocukların Değer Puanlarının Dağılımı

Çocukların sahip olduğu değerler	n	$\bar{x}$	Median	Minimum	Maximum	ss
Sorumluluk	250	8,92	10	2	10	1,46
Saygı	250	7,96	8	1	10	2,03
İşbirliği	250	8,02	8	2	10	1,94
Dürüstlük	250	7,12	7	2	10	1,95
Dostluk/Arkadaşlık	250	8,40	9	4	10	1,71
Paylaşım/Eşitlik	250	8,58	9,5	3	10	1,82
Toplam	250	49,01	51	18	60	8,67

Tablo 3'de Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formu puanları incelendiğinde, sorumluluk değerinin puanı ($\bar{x}$:8,92), saygı değerinin puanı ($\bar{x}$:7,96), işbirliği değerinin puanı ($\bar{x}$:8,02), dürüstlük değerinin puanı ($\bar{x}$:7,12), dostluk/arkadaşlık değerinin puanı ($\bar{x}$:8,40), paylaşım/eşitlik değerinin puanı ($\bar{x}$:8,58), ve toplam puanı ($\bar{x}$:49,01) olduğu görülmektedir.

Öğretmenlere göre anaokullarında çocukların etkinlikler sırasında malzemelerini kendilerinin alıp kendilerinin bırakmaları, yönergelerle uymaları, beslenme saatinde gerekli hazırlıkları yapmaları ve yemekleri kendileri yemeleri ve sınıfta verilen görevleri yerine getirmeleri ile sorumluluk değerlerini kazandıklarını düşündüğü söylenebilir. Öğretmenlere göre çocukların grup çalışmalarında ortak kullanılan malzemeleri arkadaşları ile kullanmaları, sınıftaki oyuncakları arkadaşları ile paylaşmaları, evden getirdiği herhangi bir yiyeceği arkadaşlarına eşit dağıtmaya çalışmaları ile paylaşım/eşitlik değerini; çocukların arkadaşları tarafından sevlmeleri, beraber oyun oynamaları ve arkadaşlarını korumaları ile dostluk/arkadaşlık değerini; çocukların arkadaşları ile birlikte etkinlik yaparken mutlu olmaları, arkadaşının yardıma ihtiyacı olduğunda yardım etmeleri ve grupta aldığı sorumluluğu yerine getirmeleri ile işbirliği değerini kazandıklarını düşündükleri şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca öğretmenlerin çocukların etkinlikler sırasında arkadaşlarının sözlerini kesmemeleri, herhangi bir tartışma sırasında başkalarının da haklı olabileceğini kabul etmeleri, sınıfta nezaket sözcüklerini kullanmaları ile saygı değerini; çocukların verdiği sözleri tutmaları, hata yaptıklarında gizlememeleri ve rahatsız

olduğu durumları ifade etmeleri ile dürüstlük değerini kazandıklarını düşündüğü söylenebilir. Genel olarak öğretmenlerin görüşlerine göre okul öncesi dönemde çocukların sorumluluk, saygı, işbirliği, dürüstlük, dostluk/arkadaşlık, paylaşım/eşitlik değerlerine sahip oldukları ve öğretmenlerin bu değerleri kazandırmak için gerekli etkinliklere eğitim programlarında yer verdikleri söylenebilir. Bunun sonucunda çocukların sahip olması beklenen değerler konusunda okul öncesi öğretmenlerinin gerekli farkındalığa sahip oldukları düşünülebilir.

Araştırma bulgularına benzer şekilde Yazar ve Erkuş (2013) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi öğretmenleri öncelikle saygı değerlerinin çocuklara verilmesi gerektiğini, Thornberg ve Oğuz (2013)'un yapmış olduğu araştırmaya katılan İsveçli ve Türk öğretmenler, çocuklara öğretilecek değerleri; sevgi, saygı, hoşgörü, nezaket, empati, merhamet, sorumluluk, adil olma şeklinde ifade ettikleri, Sapsağlam (2017) tarafından yapılan araştırmaya göre üç, dört ve beş yaşındaki çocukların “sorumluluk” değerini olumlu algılayabildikleri, Alpöge (2011) ve Dinç (2011), okul öncesi dönemde çocuklara öz saygı, öz denetim, sorumluluk, işbirliği, sevgi, saygı, dürüstlük ve sabır gibi değerlerin kazandırılabilceğini, Sapsağlam ve Ömeroğlu (2015) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi etkinliklerinde saygı, dürüstlük, yardımseverlik, sorumluluk, nezaket, sevgi, hoşgörü, arkadaşlık ve işbirliği değerlerine yer verdikleri, Çengelci, Hancı ve Karaduman (2013) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlere göre okul ortamında öğrencilere kazandırılmaya çalışılan değerlerin sevgi, saygı, hoşgörü, dayanışma ve sorumluluk olduğu sonuçları elde edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmen değerlendirmelerine göre çocukların değer puanlarının cinsiyetleri açısından Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Öğretmen Değerlendirmelerine Göre Çocukların Değer Puanlarının Cinsiyetleri Açısından Mann Whitney U Testi Sonuçları

Değerler		Öğretmen					Mann Whitney U testi			
		n	$\bar{x}$	Median	Minimum	Maximum	ss	Sıra ort.	z	p
Sorumluluk	Kız	137	9,25	10,00	5,00	10,00	1,22	141,06	-4,1	0,000
	Erkek	113	8,51	9,00	2,00	10,00	1,62	106,63	1	
	Toplam	250	8,92	10,00	2,00	10,00	1,46			
Saygı	Kız	137	8,21	9,00	2,00	10,00	1,96	134,93	-2,3	0,021
	Erkek	113	7,66	8,00	1,00	10,00	2,08	114,06		
	Toplam	250	7,96	8,00	1,00	10,00	2,03			
İşbirliği	Kız	137	8,07	9,00	2,00	10,00	1,94	127,35	-	0,649
	Erkek	113	7,96	8,00	2,00	10,00	1,95	123,26	0,45	
	Toplam	250	8,02	8,00	2,00	10,00	1,94			
Dürüstlük	Kız	137	7,16	7,00	3,00	10,00	1,99	127,09	-	0,698
	Erkek	113	7,08	7,00	2,00	10,00	1,90	123,57	0,38	
	Toplam	250	7,12	7,00	2,00	10,00	1,95			
Dostluk/ Arkadaşlık	Kız	137	8,57	9,00	4,00	10,00	1,71	134,26	-2,1	0,029
	Erkek	113	8,20	9,00	4,00	10,00	1,69	114,88		
	Toplam	250	8,40	9,00	4,00	10,00	1,71			
Paylaşım/ Eşitlik	Kız	137	8,73	10,00	3,00	10,00	1,75	132,62	-1,8	0,066
	Erkek	113	8,39	9,00	3,00	10,00	1,90	116,87		
	Toplam	250	8,58	9,50	3,00	10,00	1,82			
Toplam	Kız	137	49,99	52,00	28,00	60,00	8,33	133,86	-	0,044
	Erkek	113	47,81	49,00	18,00	60,00	8,95	115,36	2,01	
	Toplam	250	49,01	51,00	18,00	60,00	8,67			

Tablo 4'te öğretmen değerlendirmelerine göre çocukların değer puanlarının cinsiyetleri açısından Mann Whitney U testi puanları incelendiğinde; cinsiyetler arasında sorumluluk, saygı ve dostluk/arkadaşlık değerlerinde anlamlı farklılıklar görülmektedir. Kız çocuklarının sorumluluk, saygı, dostluk/arkadaşlık değerleri ve toplam puanlarının erkek çocukların puanlarından yüksek olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). İşbirliği, dürüstlük ve paylaşım/eşitlik değerlerinde kız ve erkek çocuklar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$).

Sorumluluk değerinin kız çocuklarda puanı ($\bar{x}$:9,25) iken erkek çocuklarda puanı ($\bar{x}$:8,51) olduğu, saygı değerinin kız çocuklarda puanı ($\bar{x}$:8,21) iken erkek çocuklarda puanı ($\bar{x}$:7,66) olduğu, dostluk/arkadaşlık değerinin kız çocuklarda puanı ($\bar{x}$:8,57) iken erkek çocuklarda puanı ($\bar{x}$:8,20) olduğu, işbirliği değerinin kız çocuklarda puanı ($\bar{x}$:8,07) iken erkek çocuklarda puanı ($\bar{x}$:7,96) olduğu, dürüstlük değerinin kız çocuklarda puanı ($\bar{x}$:7,16) iken erkek çocuklarda puanı ($\bar{x}$:7,08) olduğu, paylaşım/eşitlik değerinin kız çocuklarda puanı ($\bar{x}$:8,73) iken erkek çocuklarda puanı ($\bar{x}$:8,39) olduğu, okul öncesi değerler ölçeği

toplamında kız çocukların puanı ($\bar{x}$:49,99) iken erkek çocukların puanı ($\bar{x}$:47,81) olduğu saptanmıştır.

Kız çocukların erkek çocuklara göre daha saygılı ve sorumluluk sahibi olmaları durumunda toplumda yer alan cinsiyet rollerinin etkili olduğu söylenebilir. Çünkü; toplumda aile yapısı incelendiğinde cinsiyet rollerine göre görevler paylaşıldığı için ortaya işbirliğine dayanmayan bir dağılım çıkmakta ve toplumsal kalıp yargılarına göre herhangi bir insanla ilgili beklentilerin neler olacağı doğrudan cinsiyete bağlanmaktadır. Buna göre erkeklerden güçlü olmaları, ailelerini geçindirmeleri, çevre üzerinde belirli bir etkinlik ve kontrol sağlamları; kadınlardan ise sabırlı, anlayışlı olmaları, saygılı olmaları, çocuklarına bakmaları ve diğer ev işlerini yapmaları, insan ilişkilerini düzenlemeleri beklenmektedir. Buna bağlı olarak da kız çocukların annelerini model alarak onun gibi saygılı ve sorumluluk sahibi olduğu söylenebilir. Genel olarak, çocukların anne-babalarının rollerine yönelik olarak geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde bir değer algısına sahip oldukları düşünülebilir. Kız çocukların erkek çocuklara göre daha dostluk ve arkadaşlık değerlerine önem vermelerinin nedenleri arasında ise kız çocuklarının anne, baba ve ailedeki diğer yetişkinler tarafından daha nazık, sakın ve arkadaş canlısı yetiştirilmelerinin etkili olduğu söylenebilir.

Ebeveynlerin çocuklarına yönelik davranış ve ilgilerinin çocuklarının cinsiyetine göre değişmekte ve bu durumun da çocukların toplumsal cinsiyet algısını etkilemektedir. Örneğin, ebeveynlerin erkek çocuklarıyla daha fazla bilimsel içerikli konuşma yaptıkları (Tenenbaum ve Leaper, 2003; Tenenbaum, Snow, Roach, ve Kurland, 2005), duyguları hakkında en çok kız çocukları ile konuştukları ve böylelikle kız çocuklarının daha sonra kendilerinin ve başkalarının bu tarz duygularıyla daha fazla ilgilenme eğiliminde oldukları görülmüştür (Buckner ve Fivush, 2000; Fivush, Brotman, Buckner ve Goodman, 2000).

Fulcher, Sutfin ve Patterson (2007) yaptıkları bir araştırmada, ebeveynlerin, toplumsal cinsiyete ilişkin benimsedikleri yaklaşımlar, aile içindeki iş paylaşımları ve yaptıkları işlerin, okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyete ilişkin fikirleri ile ilişkisini incelemişlerdir. Ebeveynler arasındaki geleneksel iş bölümlerinin erkek çocuklarının daha eril, kız çocuklarının ise daha dişil özelliklere sahip işleri tercih etmesine sebep olabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca ebeveynler arasında yapılan iş bölümünün çocukların toplumsal cinsiyete ilişkin tutumlarını da etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Aytekin, Artan, Kangal, Çalışandemir, ve Özkızıklı, (2017), "...babası evden çıkan veya çocuğun yanından ayrılmak durumunda olan baba için genellikle baba para getirecek, baba para kazanıp mama alacak gibi cümlelerle çocukların yatıştırıldığını..." bu durumun çocuğun babalık rolü algısını belirlediğini ifade etmektedirler. Geleneksel olarak belirlenen toplumsal cinsiyet rolüne göre, baba ekmek parası kazanma rolünü yüklenirken, annenin en önemli sorumluluğu çocukları büyütmek ve aile yaşamını sürdürmektir.

Beyazıt ve Mağden (2015)'e göre, kadının ve erkeğin, annenin ve babanın birbirini tamamlaması gerektiği anlayışına dayalı geleneksel aile yapısı, hem kadının hem de erkeğin sorumluluk alanlarını sınırlamakta, bu sınırlılıklar erkeklerin babalık rolüne de yansımaktadır. Erkekler sadece yaşamı sürdürmeyi sağlamaları öğretilmektedir. Geleneksel cinsiyet kalıp yargıları erkekleri evlerinin reisi, malların ve toplumsal yaşamın efendisi haline getirmekte bu da erkekleri, otoriter ve baskıcı kişiler haline dönüştürmektedir. Çocukla ilgili sorumluluklar, kadınlığa ve anneliğe atfedildiğinden, bir erkek tarafından bu rollerin benimsenmesi ve sürdürülmesi erkeklik statüsünün kaybı şeklinde algılanabilmektedir. Bu durum babaları, evden ve çocuk bakımından uzaklaştırmaktadır.

Değerler eğitiminde işbirliğinde bulunma ve paylaşma değerleri okul öncesi dönemde kazandırılan beceriler arasında yer almaktadır. Okul öncesi eğitim kurumunda arkadaş grubu içerisinde kabul edilen çocuklar, serbest oyun etkinlikleri sırasında işbirliği ve paylaşma becerilerini geliştirir (Aslan, 2008).

Aslan ve Arslan Cansever (2007), aile içi toplumsallaşma sürecinde kız çocukların yetiştiriliş tarzı olarak fedakar, tertipli, evi çekip çeviren, itaatkar bir örüntüde büyütüldüğünü; erkek çocukların ise güçlü, göreceli olarak bağımsız, otoriter ve istediği zaman dışarıda vakit geçirebilir bir birey olarak yetiştirildiğini aktarmıştır. Temel rolü işe gitmek ve para kazanmak olan baba, eve geldiğinde yemek hazır olana kadar dinlenmeyi, televizyon izlemeyi, yatmayı tercih edebilmektedir. Çocukların da babalarını ev içerisinde en çok bu durumlarda gözlemlemiş olma olasılıkları, babanın evde yaptığı işler konusunda bu algının oluşmasında etkili olmuş olabilir.

Ebeveyn ile çocuklarının toplumsal cinsiyet kalıp yargıları bakımından büyük benzerliklere sahip oldukları ortaya konmuştur (Epstein ve Ward, 2011). Günümüzde sürekli değişim gösteren toplumsal/kültürel yapı annelik ve babalık rollerini de değişime uğratmaktadır. Daha önceki yıllarda anne ve baba rolleri daha keskin bir çerçevede

belirlenmişken, günümüzde erkek ve kadının toplum içindeki tavırları da, aile içindeki rolleri de değişim göstermiştir (Tezel şahin, 2011).

Genel olarak toplumda bulunan insanların cinsiyet rollerine uygun davranması beklenmektedir. Günümüzde erkeklerde değişen babalık rolünün etkileri gözlemlense bile toplumda var olan geleneksel kurallardan etkilendikleri görülmektedir. Babalık rolü olarak dışarıda çalışıp eve para getirmek erkeğin görevi iken saygılı, dost olmak ve ev işlerindeki sorumluluklarının kadına ait düşünülmesi kız çocuklarının saygı, dostluk/arkadaşlık ve sorumluluk değerlerinde erkek çocuklara göre daha yüksek puanlara sahip olduğu şeklinde açıklanabildiği söylenebilir.

şahin (2017) resmi anaokuluna devam eden çocukların  ğretmen görüşlerine göre sahip oldukları değer düzeylerinin belirlenmesi araştırmasında kızların sorumluluk, saygı, dürüstlük, dostluk/arkadaşlık değerlerinde ve okul öncesi değerler  l eği toplamında erkek çocuklara göre puanlarının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık olduğunu saptamıştır.  nl  ve Metin (2016) tarafından yapılan cinsiyet değişkenine göre değerlere ulaşma düzeyleri araştırmasında kız öğrencilerin saygılı olmak, yardımsever olmak, işbirliği yapmak ve sorumluluk sahibi olmak değer düzeyleri erkek öğrencilerden yüksek çıkmıştır. Bu sonuçlar araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte araştırma bulgusu ile benzeşmeyen çalışma da bulunmaktadır. Neslitürk ve  elik z (2015) okul öncesi değerler  l eği aile ve  ğretmen formunun geçerlik ve güvenirlik çalışmasında cinsiyetler arasında anlamlı farklılık çıkmamıştır.

Araştırmaya katılan  ğretmen değerlendirmelerine göre çocukların değer puanlarının doğum sırası açısından Kruskall Wallis H Testi Sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Öğretmen Değerlendirmelerine Göre Çocukların Değer Puanlarının Doğum Sırası Açısından Kruskall Wallis H Testi Sonuçları

Değerler		Öğretmen					Kruskall Wallis H testi			
		n	$\bar{x}$	Median	Minimum	Maximum	ss	Sıra Ort.	H	p
Sorumluluk	Birinci Çocuk	126	8,96	10,00	2,00	10,00	1,56	131,07	2,1	0,3
	Ortanca Çocuk	22	8,73	9,00	6,00	10,00	1,35	111,75		41
	Son Çocuk	102	8,90	9,00	5,00	10,00	1,35	121,58		
	Toplam	250	8,92	10,00	2,00	10,00	1,46			
Saygı	Birinci Çocuk	126	8,06	8,00	1,00	10,00	2,10	130,67	1,3	0,4
	Ortanca Çocuk	22	8,09	8,00	6,00	10,00	1,15	118,00		99
	Son Çocuk	102	7,82	8,00	2,00	10,00	2,10	120,73		
	Toplam	250	7,96	8,00	1,00	10,00	2,03			
İşbirliği	Birinci Çocuk	126	8,25	9,00	2,00	10,00	1,81	132,85	3,2	0,1
	Ortanca Çocuk	22	7,50	8,00	2,00	10,00	2,20	108,41		98
	Son Çocuk	102	7,86	8,00	2,00	10,00	2,03	120,11		
	Toplam	250	8,02	8,00	2,00	10,00	1,94			
Dürüstlük	Birinci Çocuk	126	7,36	7,00	2,00	10,00	1,87	133,89	3,5	0,1
	Ortanca Çocuk	22	7,05	7,00	4,00	10,00	1,62	119,48		71
	Son Çocuk	102	6,85	7,00	3,00	10,00	2,08	116,43		
	Toplam	250	7,12	7,00	2,00	10,00	1,95			
Dostluk/ Arkadaşlık	Birinci Çocuk	126	8,50	9,00	4,00	10,00	1,64	127,63	0,4	0,8
	Ortanca Çocuk	22	8,50	9,00	4,00	10,00	1,74	129,48	4	02
	Son Çocuk	102	8,26	9,00	4,00	10,00	1,79	122,01		
	Toplam	250	8,40	9,00	4,00	10,00	1,71			
Paylaşım/ Eşitlik	Birinci Çocuk	126	8,75	10,00	3,00	10,00	1,82	133,79	4,4	0,1
	Ortanca Çocuk	22	8,77	9,00	5,00	10,00	1,54	127,14		09
	Son Çocuk	102	8,31	9,00	4,00	10,00	1,86	114,91		
	Toplam	250	8,58	9,50	3,00	10,00	1,82			
Toplam	Birinci Çocuk	126	49,87	53,00	18,00	60,00	8,89	134,49	3,9	0,1
	Ortanca Çocuk	22	48,64	48,50	35,00	58,00	6,69	114,39		38
	Son Çocuk	102	48,02	50,00	28,00	60,00	8,73	116,79		
	Toplam	250	49,01	51,00	18,00	60,00	8,67			

Tablo 5’te öğretmen değerlendirmelerine göre çocukların değer puanlarının doğum sırası açısından Kruskall Wallis H testi puanları incelendiğinde ölçekte yer alan değerlerin puanları açısından doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0,05$).

Sorumluluk değeri puanı birinci çocukta ($\bar{x}$:8,96), ortanca çocukta ($\bar{x}$:8,73), son çocukta ($\bar{x}$:8,90), saygı değeri puanı birinci çocukta ($\bar{x}$:8,06), ortanca çocukta ($\bar{x}$:8,09), son çocukta ($\bar{x}$:7,82), işbirliği değeri puanı birinci çocukta ($\bar{x}$:8,25), ortanca çocukta ($\bar{x}$:7,50), son çocukta ($\bar{x}$:7,86), dürüstlük değeri puanı birinci çocukta ($\bar{x}$:7,36), ortanca çocukta ($\bar{x}$:7,05), son çocukta ($\bar{x}$:6,85), dostluk/arkadaşlık değeri puanı birinci çocukta ($\bar{x}$:8,50), ortanca çocukta ($\bar{x}$:8,50), son çocukta ($\bar{x}$:8,26), paylaşım/eşitlik değeri puanı birinci çocukta ($\bar{x}$:8,75), ortanca çocukta ($\bar{x}$:8,77), son çocukta ($\bar{x}$:8,31), okul öncesi değerler ölçeği

toplamında birinci çocukta ($\bar{x}$:49,87), ortanca çocukta ($\bar{x}$:48,64), son çocukta ($\bar{x}$:48,02) olduğu görülmektedir.

Çocukların değer puanlarının doğum sırasına göre değişmemesi durumunda öğretmenlerin çocukların doğum sırası fark etmeksizin sınıfında bulunan tüm çocukların bu değerlere sahip olmaları gerektiğini düşündüğü şeklinde yorumlanabilir. Öğretmenlere göre tüm çocuklar içinde yaşanan toplumun huzuru ve kişinin kendi mutluluğu için bu değerlere sahip olmalı ve bu değerler kazanılırken de kaçınıcı çocuk olunduğunun çok önemli olmadığını düşündükleri söylenebilir.

Araştırmanın doğum sırası ile değer edinim düzeyleri arasında ilişkinin olmadığı destekleyen birçok araştırma bulunmaktadır. Şahin (2017) tarafından yapılan araştırma sonucunda; çocukların yaşı arttıkça değer edinim düzeyleri artmaktadır. Kardeş sayısı, doğum sırası ile değer edinim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır. Özgüleç (2001) Ankara’da bulunan sosyo-ekonomik düzeyi düşük semtlerden seçilen öğrencilerle yaptığı araştırmanın bulgularına göre doğum sırası ve cinsiyet değişkenleri ile çocukların ahlaki yargıları arasında önemli bir ilişki bulunmadığı belirtmiştir. Kanlıkılıçer, (2005) okul öncesi davranış sorunları tarama ölçeği isimli çalışmayı yapmıştır. Yaptığı çalışmada, davranış problemlerinin kardeş sayısına göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Evren Terzi (2009) anasınıfına devam eden çocuklarda görülen davranış sorunlarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi isimli araştırmasında, çocukların davranış sorunlarını gösterme sıklığının ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Yukarıdaki çalışmalarda görüldüğü gibi değer düzeylerinde ve davranışlarda doğum sırasının etkili olmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan ailelerin değerlendirmelerine göre çocukların değer puanlarının dağılımı Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

Ailelerin Değerlendirmelerine Göre Çocukların Değer Puanlarının Dağılımı

Çocukların sahip olduğu değerler	n	$\bar{x}$	Median	Minimum	Maximum	ss
Sorumluluk	250	6,55	7	2	9	1,64
Saygı	250	6,98	7	0	10	2,09
İşbirliği	250	7,44	8	3	10	1,3
Dürüstlük	250	7,33	8	3	10	1,34
Dostluk/Arkadaşlık	250	8,99	9	5	10	1,11
Paylaşım/Eşitlik	250	7,29	8	3	10	1,13
Toplam	250	44,57	45	23	53	4,91

Tablo 6’da, Okul Öncesi Değerler Ölçeği Aile Formu puanları incelendiğinde sorumluluk değerinin puanı ($\bar{x}$:6,55), saygı değerinin puanı ($\bar{x}$:6,98), işbirliği değerinin puanı ($\bar{x}$:7,44), dürüstlük değerinin puanı ($\bar{x}$:7,33), dostluk/arkadaşlık değerinin puanı ($\bar{x}$:8,99), paylaşım/eşitlik değerinin puanı ($\bar{x}$:7,29), ve toplam puanı ($\bar{x}$:44,57) olduğu görülmektedir.

Ailelere göre çocukların arkadaş edinmeleri, arkadaşlarıyla oyun oynamaları ve onları korumaları, arkadaşlarıyla olmaktan mutlu olmaları ile dostluk/arkadaşlık değerini kazandıklarını düşündükleri söylenebilir. Ailelere göre çocukların ev ortamında iş bölümü yapıldığında görevlerini yapmaları, eve gelen arkadaşları ile beraber oyunlar oynamaları ve arkadaşlarıyla ya da aileleriyle birlikte etkinlik yaparken mutlu olmaları ile işbirliği değerini kazandıkları; çocukların herhangi bir eşyaya zarar verdiklerinde söylemeleri, sevmedikleri durumları söylemeleri ve verdikleri sözleri tutma davranışları ile dürüstlük değerini kazandıkları; çocukların oyuncaklarını/eşyalarını başkaları ile paylaşmaları, market alışverişinde aldıkları yiyecekleri arkadaşları ya da kardeşleri ile paylaşmaları, duygu ve düşüncelerini paylaşmaları ile paylaşım/eşitlik değerini kazandıklarını düşündüğü şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca ailelere göre çocukların farklı özellikte birini görünce tuhaf karşılamamaları, birisi konuşurken sözünü kesmemeleri, yemek için herkesin masaya oturmasını beklemeleri ve oyuncak, kıyafet, kitap v.b. alındığında alan kişiye teşekkür etmeleri ile saygı değerini; çocukların yemek masası hazırlarken yardım etmeleri, kıyafetlerini çıkardıkları yerde bırakmamaları, tablet konusunda zaman sınırlamasına uymaları, uyku saatini hatırlatınca hazırlıklara başlamaları ve oyun oynadıklarından sonra oyuncaklarını ortada bırakmamaları ile sorumluluk değerini kazandıklarını düşündüğü söylenebilir. Genel olarak ailelerin görüşlerine göre okul öncesi dönemde çocukların sorumluluk, saygı, işbirliği, dürüstlük, dostluk/arkadaşlık, paylaşım/eşitlik değerlerine sahip oldukları ve ailelerin bu değerleri kazandırmak için

gerekli aile katılım çalışmalarına katıldıkları ve etkinlikleri evlerde uyguladıkları söylenebilir. Bunun sonucunda çocukların sahip olması beklenen değerler konusunda ailelerin gerekli farkındalığa sahip oldukları düşünülebilir.

Araştırma bulgularına benzer şekilde Yiğittir (2010)'in yaptığı çalışma sonucunda, ailelerin okulda en fazla aile birliğine önem verme, çalışkanlık, bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı, vatanseverlik, sorumluluk, dürüstlük, doğruluk, saygı, yardımseverlik ve cesaret değerlerine öncelik verdikleri, Uyanık Balat, Özdemir Beceren ve Adak Özdemir (2011), tarafından okulöncesi 5-6 yaş grubunda çocuğu alan ebeveynlerin çocuklarının hangi değerlere sahip olmalarını istedikleri ve bu değerlerin ev ortamında mı, okul ortamında mı öncelikli olarak verilmesine ilişkin görüşlerini almak amacıyla yaptıkları araştırmada ebeveynler çocuklarının sahip olmasını istedikleri evrensel değerleri sırasıyla dürüstlük, sorumluluk, saygı, mutluluk, adalet, merhamet ve güvenilirlik, iyi vatandaş olma ve barış şeklinde sıraladıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Yaka, Yalçın ve Denizli (2014) okul öncesi eğitimde verilecek öncelikli değerlerle ilgili veli görüşlerini inceledikleri çalışmada velilerin çoktan aza doğru tercih ettikleri değerler; özgüven sahibi olma, dürüst olma, sorumluluk sahibi olma, saygılı olma, çalışkan olma, kararlı azimli olma, kendini ifade edebilme, inançlı olma, vatansever olma, ailesine bağlı olma, temiz olma, paylaşımcı olma, adaletli olma, kendine saygılı olma, dostluk kurabilme, başkalarının haklarına saygılı olma, sevgi, sabırlı olma, bağımsız düşünebilme, bağımsız hareket edebilme, tutumlu olma, merhametli olma, barışçıl olma, yardımsever olma, çevreye duyarlı olma, gelenek göreneklerine bağlı olma, duyarlı olma, başkalarının duygularını anlayabilme, cömert olma, kibar olma şeklinde olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan aile değerlendirmelerine göre çocukların değer puanlarının cinsiyetleri açısından Mann Whitney U Testi Sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7

Aile Değerlendirmelerine Göre Çocukların Değer Puanlarının Cinsiyetleri Açısından Mann Whitney U Testi Sonuçları

Değerler		Aile					MannWhitney U testi			
		n	Mean	Median	Minimum	Maximum	ss	Sıra ort.	z	p
Sorumluluk	Kız	137	6,66	7,00	2,00	9,00	1,58	130,24	-1,1	0,245
	Erkek	113	6,42	6,00	2,00	9,00	1,71	119,76		
	Toplam	250	6,55	7,00	2,00	9,00	1,64			
Saygı	Kız	137	6,87	7,00	0,00	10,00	2,27	123,73	-	0,667
	Erkek	113	7,12	7,00	2,00	10,00	1,86	127,64	0,43	
	Toplam	250	6,98	7,00	0,00	10,00	2,09			
İşbirliği	Kız	137	7,34	7,00	3,00	10,00	1,28	120,66	-1,1	0,232
	Erkek	113	7,55	8,00	4,00	10,00	1,32	131,36		
	Toplam	250	7,44	8,00	3,00	10,00	1,30			
Dürüstlük	Kız	137	7,38	8,00	3,00	10,00	1,43	130,42	-1,2	0,215
	Erkek	113	7,27	8,00	3,00	10,00	1,23	119,53		
	Toplam	250	7,33	8,00	3,00	10,00	1,34			
Dostluk/ Arkadaşlık	Kız	137	9,12	9,00	5,00	10,00	1,02	132,38	-1,7	0,081
	Erkek	113	8,83	9,00	5,00	10,00	1,20	117,16		
	Toplam	250	8,99	9,00	5,00	10,00	1,11			
Paylaşım/ Eşitlik	Kız	137	7,29	8,00	3,00	10,00	1,11	124,95	-	0,891
	Erkek	113	7,28	8,00	4,00	9,00	1,16	126,16	0,13	
	Toplam	250	7,29	8,00	3,00	10,00	1,13		9	
Toplam	Kız	137	44,66	45,00	23,00	53,00	5,06	127,87	-	0,567
	Erkek	113	44,47	45,00	35,00	53,00	4,75	122,62	0,57	
	Toplam	250	44,57	45,00	23,00	53,00	4,91			

Tablo 7’de aile değerlendirmelerine göre çocukların değer puanlarının cinsiyetleri açısından Mann Whitney U testi puanları incelendiğinde; ölçekte yer alan değerlerin cinsiyete göre puanlar açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0,05$).

Sorumluluk değerinin kız çocuklarda puanı ($\bar{x}$:6,66) iken erkek çocuklarda puanı ($\bar{x}$: 6,42) olduğu, saygı değerinin kız çocuklarda puanı ($\bar{x}$:6,87) iken erkek çocuklarda puanı ($\bar{x}$:7,12) olduğu, işbirliği değerinin kız çocuklarda puanı ($\bar{x}$:7,34) iken erkek çocuklarda puanı ($\bar{x}$:7,55) olduğu, dürüstlük değerinin kız çocuklarda puanı ($\bar{x}$:7,38) iken erkek çocuklarda puanı ($\bar{x}$: 7,27) olduğu, dostluk/arkadaşlık değerinin kız çocuklarda puanı ($\bar{x}$:9,12) iken erkek çocuklarda puanı ($\bar{x}$: 8,83) olduğu, paylaşım/eşitlik değerinin kız çocuklarda puanı ($\bar{x}$:7,29) iken erkek çocuklarda puanı ($\bar{x}$:7,28) olduğu, okul öncesi değerler ölçeği toplamında kız çocukların puanı ($\bar{x}$:44,66) iken erkek çocukların puanı ($\bar{x}$: 44,47) olduğu saptanmıştır.

Değerlerin evrensel olması ve cinsiyet fark etmeksizin tüm insanların sahip olması gerektiği düşünüldüğünde, ailelerin cinsiyet fark etmeksizin, çocuklarının arasında ayrım

yapmadan değerleri kazandırdıkları söylenebilir. Ailenin kültürel mirası taşıma ve nesilden nesile aktarma işlevi, toplumsal yapının temel unsuru olmasıyla ve çocuk açısından sosyalleşmenin gerçekleştiği ilk ve en önemli yer olması (Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2010) sebebiyle değerler eğitiminde büyük bir önem taşımaktadır.

Çocuğa kendi toplumuna ait kültürel değerleri ve inancı yaşamasını sağlamak, olumlu davranış biçimleri kazandırmak, çocuğu kişilikli, bilgili ve sağlam karakterli yetiştirmek, başkalarıyla paylaşmayı öğretmek gibi öğelerin hepsi eğitim etkinliklerinin içerisinde yer almaktadır. Toplumların sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için önemsenmesi gereken ilk durum budur. Çocuk, aile tarafından kendisine verilecek olan eğitim, motivasyon ve terbiye ile biçimlenir. Aile içi ilişkiler iyiye ve çocuk güdüleniyorsa, sosyal bir birey olarak büyümektedir (Keskinöğlü, 2008, s. 33).

Neslitürk(2013), anne değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyine etkisini araştırmıştır. Buna göre 5-6 yaş çocuklarının annelerine verilen değerler eğitiminin onların sosyal beceri düzeylerine olumlu etki yaptığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırmada, uygulanan programın deney grubundaki çocukların iletişim, işbirliği, kendini ifade etme, sorumluluk, empati, grupla birlikte hareket etme ve kendini kontrol etme ile ilgili sosyal becerilerini anlamlı düzeyde arttırmada etkili olduğu gözlenmiştir. Ayrıca dört hafta sonrasında yapılan izleme testi sonucunda da bu etkinin iletişim dışında diğer sosyal becerilerde de kendini gösterdiği görülmüştür.

Tanrıverdi ve Eraslan (2015) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi çocukların değerlere yönelik kazanımları; cinsiyete göre değer kazanım düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu sonuç yapılan araştırmanın sonucunu desteklemektedir. Bununla birlikte yapılan araştırmayı desteklemeyen araştırmalar da bulunmaktadır. Dix ve Grusec (1983), davranışın içselleştirilmesini kolaylaştırmak için kuramcılarının katkısıyla varsayılan sosyal çıkarımlar ve ebeveynlerin çocuklarının elde ettikleri bu çıkarımları anlaması konusunda bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Ebeveynlerin sosyalleştirme teknikleri olan ceza tehdidi, model olma ve muhakeme yapmanın sonucu olarak kişisel özellikler incelenmiştir Araştırmaya katılanlar; 5-6 yaş, 8-9 yaş, 11-13 yaş dönemindeki çocuklar ve onların ebeveynleridir. Araştırma sonuçları, kızların muhakeme yapma konusunda erkeklere göre daha duyarlı olduğunu göstermiş, kızlar daha fazla fedakarlık değerlerini kabul etmiş ve tümevarımsal muhakemeye daha duyarlı olmuştur.

Araştırmaya katılan aile değerlendirmelerine göre çocukların değer puanlarının doğum sırası açısından Kruskall Wallis H testi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Aile Değerlendirmelerine Göre Çocukların Değer Puanlarının Doğum Sırası Açısından Kruskall Wallis H Testi Sonuçları

Değerler		Aile					Kruskall Wallis H testi			
		n	Mean	Median	Minimum	Maximum	ss	Sıra Ort.	H	p
Sorumluluk	Birinci Çocuk	126	6,55	7,00	2,00	9,00	1,76	127,56	0,382	0,826
	Ortanca Çocuk	22	6,50	6,50	4,00	9,00	1,37	117,77		
	Son Çocuk	102	6,57	7,00	3,00	9,00	1,56	124,63		
	Toplam	250	6,55	7,00	2,00	9,00	1,64			
Saygı	Birinci Çocuk	126	7,01	7,00	0,00	10,00	2,21	128,02	1,1	0,574
	Ortanca Çocuk	22	6,41	7,00	1,00	9,00	2,38	110,61		
	Son Çocuk	102	7,07	7,00	2,00	10,00	1,86	125,59		
	Toplam	250	6,98	7,00	0,00	10,00	2,09			
İşbirliği	Birinci Çocuk	126	7,50	8,00	3,00	10,00	1,27	128,29	0,592	0,744
	Ortanca Çocuk	22	7,14	7,00	4,00	9,00	1,67	116,70		
	Son Çocuk	102	7,42	7,00	4,00	10,00	1,25	123,95		
	Toplam	250	7,44	8,00	3,00	10,00	1,30			
Dürüstlük	Birinci Çocuk	126	7,39	8,00	3,00	10,00	1,34	128,29	0,432	0,806
	Ortanca Çocuk	22	7,23	8,00	4,00	9,00	1,38	124,45		
	Son Çocuk	102	7,27	8,00	3,00	10,00	1,34	122,28		
	Toplam	250	7,33	8,00	3,00	10,00	1,34			
Dostluk/ Arkadaşlık	Birinci Çocuk	126	9,04	9,00	5,00	10,00	1,08	128,34	0,866	0,649
	Ortanca Çocuk	22	9,09	9,00	6,00	10,00	1,06	131,27		
	Son Çocuk	102	8,90	9,00	5,00	10,00	1,16	120,75		
	Toplam	250	8,99	9,00	5,00	10,00	1,11			
Paylaşım/ Eşitlik	Birinci Çocuk	126	7,30	7,00	3,00	9,00	1,07	125,61	0,081	0,961
	Ortanca Çocuk	22	7,32	8,00	4,00	9,00	1,17	129,16		
	Son Çocuk	102	7,26	8,00	4,00	10,00	1,20	124,58		
	Toplam	250	7,29	8,00	3,00	10,00	1,13			
Toplam	Birinci Çocuk	126	44,79	46,00	23,00	53,00	5,00	129,58	1,1	0,574
	Ortanca Çocuk	22	43,68	43,00	29,00	53,00	5,73	113,75		
	Son Çocuk	102	44,50	45,00	35,00	53,00	4,64	123,00		
	Toplam	250	44,57	45,00	23,00	53,00	4,91			

Tablo 8’de aile değerlendirmelerine göre çocukların değer puanlarının doğum sırası açısından Kruskall Wallis H testi sonuçları puanları incelendiğinde doğum sırasına göre puanlar açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0,05$).

Sorumluluk değeri puanı birinci çocukta ($\bar{x}$:6,55), ortanca çocukta ($\bar{x}$:6,50), son çocukta ($\bar{x}$:6,57), saygı değeri puanı birinci çocukta ($\bar{x}$:7,01), ortanca çocukta ($\bar{x}$:6,41), son çocukta ($\bar{x}$:7,07), işbirliği değeri puanı birinci çocukta ($\bar{x}$:7,50), ortanca çocukta ($\bar{x}$:7,14), son çocukta ($\bar{x}$:7,42), dürüstlük değeri puanı birinci çocukta ($\bar{x}$:7,39), ortanca çocukta ($\bar{x}$:7,23), son çocukta ($\bar{x}$:7,27), dostluk/arkadaşlık değeri puanı birinci çocukta ($\bar{x}$:9,04), ortanca

çocukta ($\bar{x}$:9,09), son çocukta ($\bar{x}$:8,90), paylaşım/eşitlik değeri puanı birinci çocukta ($\bar{x}$:7,30), ortanca çocukta ($\bar{x}$:7,32), son çocukta ($\bar{x}$:7,26), okul öncesi değerler ölçeği toplamında birinci çocukta ($\bar{x}$:44,79), ortanca çocukta ($\bar{x}$:43,68), son çocukta ($\bar{x}$:44,50) olduğu görülmektedir.

Çocukların değerler ile ilgili ilk bilgileri öğrendikleri ve benimsedikleri yer ailedir. Birinci çocuklar anne babanın ilgi ve sevgi odağı olabilme şansına sahip, ortanca çocuklar daha çok rekabetçi ve diplomatik olduğu, son çocuk ise bencil ve her istediğini yaptırma eğilimi içinde olduğu söylenebilir. Çocukların doğum sırasına bağlı olarak bireysel farklılıklara sahip olsalar da anne babalar tüm çocuklarına değerleri kazandırmak istemektedir. Anne babaların tutumlarının çocuk yetiştirmede ve çocuklara değer kazandırma sürecinde etkili olduğu, doğum sırasının değer kazanım sürecinde etkili olmadığı söylenebilir.

Volling ve Elins (1998), ebeveyn tutumlarını inceledikleri çalışmada anne babaların küçük çocuklardan çok büyük kardeşi disipline etmeye meyilli oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Aktaş'ın (1995), çalışan annelerin karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, büyükannelerin geleneksel çocuk bakım ve yetiştirme yöntemleri ile anne-babanın çocuk eğitimi ve dolayısıyla disiplini konusundaki farklı tutumları nedeniyle bazı problemlerin ortaya çıktığı vurgulanmıştır. Şendoğdu (2000) çalışmasında aşırı koruyucu annelik ile ailedeki birey sayısı arasındaki ilişkinin önemli olduğunu belirtmiştir. Bu bulgudan farklı olarak, yapılan bazı araştırmalarda çocukların kardeş sayısının anne-baba tutumlarında cezalandırma, baskı-disiplinin arttığı bulunmuştur (Güneysu, 1982; Karadeniz, 1994; Mangır ve diğ.1995; Özcan, 1996; Şendoğdu, 2000; Özyürek, 2004).

Araştırmaya katılan öğretmen ve ailelerin değerlendirmelerine göre çocukların değer puanlarının dağılımı tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9

Öğretmen ve Ailelerin Değerlendirmelerine Göre Çocukların Değer Puanlarının Dağılımı

Değerler		Grup					MannWhitney U testi			
		n	$\bar{x}$	Median	Minimum	Maximum	ss	Sıra ort.	z	p
Sorumluluk	Öğretmen	250	8,92	10,00	2,00	10,00	1,46	342,00	-14,3	0,0001
	Aile	250	6,55	7,00	2,00	9,00	1,64	159,00		
	Toplam	500	7,73	8,00	2,00	10,00	1,95			
Saygı	Öğretmen	250	7,96	8,00	1,00	10,00	2,03	286,59	-5,6	0,0001
	Aile	250	6,98	7,00	0,00	10,00	2,09	214,41		
	Toplam	500	7,47	8,00	0,00	10,00	2,12			
İşbirliği	Öğretmen	250	8,02	8,00	2,00	10,00	1,94	284,20	-5,3	0,0001
	Aile	250	7,44	8,00	3,00	10,00	1,30	216,80		
	Toplam	500	7,73	8,00	2,00	10,00	1,68			
Dürüstlük	Öğretmen	250	7,12	7,00	2,00	10,00	1,95	242,00	-1,3	0,179
	Aile	250	7,33	8,00	3,00	10,00	1,34	259,00		
	Toplam	500	7,23	7,00	2,00	10,00	1,67			
Dostluk/ Arkadaşlık	Öğretmen	250	8,40	9,00	4,00	10,00	1,71	231,54	-3,06	0,002
	Aile	250	8,99	9,00	5,00	10,00	1,11	269,46		
	Toplam	500	8,70	9,00	4,00	10,00	1,47			
Paylaşım/ Eşitlik	Öğretmen	250	8,58	9,50	3,00	10,00	1,82	312,54	-9,8	0,0001
	Aile	250	7,29	8,00	3,00	10,00	1,13	188,46		
	Toplam	500	7,93	8,00	3,00	10,00	1,65			
Toplam	Öğretmen	250	49,01	51,00	18,00	60,00	8,67	300,21	-7,7	0,0001
	Aile	250	44,57	45,00	23,00	53,00	4,91	200,79		
	Toplam	500	46,79	47,00	18,00	60,00	7,38			

Tablo 9’da öğretmen ve ailelerin değerlendirmelerine göre çocukların değer puanlarının dağılımı incelendiğinde değer puanı açısından öğretmen ve aileler arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Sorumluluk, saygı, işbirliği, dostluk/arkadaşlık, paylaşım/eşitlik değerleri ve toplam puanları açısından öğretmen ve aile değerlendirmelerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Sorumluluk, saygı, işbirliği, dostluk/arkadaşlık, paylaşım/eşitlik değerleri ve toplam puanlar açısından öğretmen puanlarının aile puanlarından daha yüksek olduğu, dürüstlük değeri açısından ise anlamlı farklılık görülmemektedir ($p>0,05$).

Sorumluluk değerinin puanı öğretmenlerde ($\bar{x}$:8,92), iken ailelerde ($\bar{x}$:6,55) olduğu, saygı değerinin puanı öğretmenlerde ($\bar{x}$:7,96), iken ailelerde ($\bar{x}$:6,98) olduğu, işbirliği değerinin puanı öğretmenlerde ($\bar{x}$:8,02), iken ailelerde ($\bar{x}$:7,44) olduğu, dürüstlük değerinin puanı öğretmenlerde ($\bar{x}$:7,12), iken ailelerde ($\bar{x}$:7,33) olduğu, dostluk/arkadaşlık değerinin puanı öğretmenlerde ($\bar{x}$:8,40), iken ailelerde ($\bar{x}$:8,99) olduğu, paylaşım/eşitlik değerinin puanı öğretmenlerde ($\bar{x}$:8,58), iken ailelerde ($\bar{x}$:7,29) olduğu, okul öncesi değerler ölçeği toplam puanı öğretmenlerde ($\bar{x}$:49,01), iken ailelerde ($\bar{x}$:44,57) olduğu görülmektedir.

Sorumluluk, saygı, işbirliği, dostluk/arkadaşlık, paylaşım/eşitlik değer puanlarının öğretmenlerde ailelere göre daha yüksek olmasının sebepleri arasında ailelerin evlerde çocuklarına daha az sorumluluk yüklemeleri, çocukların ayakkabı, kıyafet giyme gibi yapabilecekleri becerileri de kendilerinin yapmaları, çocuklarının her istediklerini kabul etmeleri, çocuklarının istedikleri her şeyi almaları ya da evde tek çocuk olma gibi nedenlerle paylaşım/eşitlik ve işbirliği duygusunu tatmamaları, ben merkezci dönemin de getirdiği özelliklerden biri olarak kendilerini dünyanın merkezinde görmeleri ve alışveriş sırasında ya da alışveriş merkezlerinde yer alan sırayla kullanılan oyuncaklarda kendinden öncekileri beklemeyip direkt oyuncaklara yönelmesi ile saygı değerinin farkında olmayışı, ailelerin çocukların her şeye sahip olmalarını istemeleri nedeni ile çok çocuk sahibi olsalar bile her birine ayrı materyal, ayrı oyuncak, yiyecek vb. almaları ile paylaşma duygusunu çocukların yaşamamaları gibi nedenlerle çocuklarının bu değerlere okul ortamına göre daha az oranda dikkat etmelerinin neden olduğu söylenebilir. Ayrıca öğretmenlerin eğitim ortamında çocukların diğer çocuklarla olan ilişkilerini, bu ilişkiler esnasında çocukların sahip oldukları sorumluluk, saygı, işbirliği, dostluk/arkadaşlık, paylaşım/eşitlik gibi değerleri gözlemleme imkanlarının daha fazla olması ve çocukların arkadaşlarıyla ilişkilerinde, davranışlarında bu değerlere daha dikkat etmeleri gerektiğine yönelik kuralların da olmasından kaynaklanabilir.

Bulach ve Butler (2002) tarafından yapılan on altı karakter değerleri ile ilişkili davranışların oluşumu isimli araştırmalarında, hangi değerlerin öğretilmesi gerektiğine ilişkin bir çalışma yapmışlardır. Araştırmacılar toplum tarafından değer olarak adlandırılan karakter özelliklerine karar vermek için Georgia eyaletindeki karakter eğitimi yapan ve yapmayan ilköğretim okulu içerisinde yer alan anne babalar, öğretmenler ve din adamlarından toplum tarafından değer olarak bilinen 16 karakter özelliğini sıralamalarını istemişlerdir. Öğretmenler ve aileler diğerlerine, kendilerine ve mülkiyete saygının, dürüstlük ve öz denetim değerlerinin öğretilmesinin önemli olduğunu ifade etmişlerdir. On üç değer önem sırasına göre, işbirliği, sorumluluk, dürüstlük, kibarlık, affetmek, azim/motivasyon, şefkat/empati, nezaket, vatandaşlık, hoşgörü, alçakgönüllülük, yardımseverlik ve sportmenlik olarak bulunmuştur. Yapılan araştırmanın aile ve öğretmenlere göre saygı, sorumluluk, dürüstlük bilincinin çocuklara kazandırılması gerektiği görüşünde olan araştırmalar da bulunmaktadır. Şahan (2011) okul öncesi çocukların sorumluluk kazanma düzeylerini okul öncesi öğretmenlerle ve velilerle çalışarak araştırdığı çalışmanın sonucunda ailelerin sorumluluk duygusunu

önemsediklerini ve sorumluluk kazandırmak için istekli gördüklerini ayrıca bunun evde başladığını belirttikleri saptanmıştır. Öğretmenleri ise çocuklara verilen sorumlulukların yerine getirilmesi ile ilgili herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. Bu araştırmalar ile yapılan araştırmanın aile ve öğretmenlere göre saygı, sorumluluk, dürüstlük bilincinin çocuklara kazandırılması gerektiği görüşü ile benzerlik göstermektedir.

4.2. Öğretmen ve Aile Görüşlerine Göre Çocukların Değerler Eğitiminde Okul-Aile İşbirliğine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin değerler eğitiminde okul aile işbirliğine ilişkin görüşleri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10

Öğretmenlerin Değerler Eğitiminde Okul Aile İşbirliğinin Gerekliliğine İlişkin Görüşleri

Okul Aile İşbirliği		n	%
Okuldaki eğitim etkinliklerinde aile ile işbirliğinin gerekli olması	Evet	245	98
	Hayır	5	2
	Toplam	250	100
Ailelerin öğretmen, yönetici ve diğer personel ile işbirliği yapması	Evet	225	90
	Hayır	25	10
	Toplam	250	100
Ailelerin okulda çocuklarına yönelik çalışmalara katılmaya istekli olması	Evet	220	88
	Hayır	30	12
	Toplam	250	100
Ailelerin eve gönderilen etkinlikleri uygulaması	Evet	225	90
	Hayır	25	10
	Toplam	250	100
Ailelerin sınıf ve okul ile ilgili kararlara katılması ve fikirlerini söylemesi	Evet	220	88
	Hayır	30	12
	Toplam	250	100
Ailelerin çocukları ile ilgili yaşadıkları herhangi bir problem durumunda yardım istemesi	Evet	245	98
	Hayır	5	2
	Toplam	250	100
Aileler ile görüşme yapılmak istendiğinde ailelerin görüşmelere katılması	Evet	195	78
	Hayır	55	22
	Toplam	250	100

Tablo 10 öğretmenlerin değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin gerekliiliğine ilişkin görüşleri incelendiğinde, çalışmaya katılan öğretmenlerin % 98’i “Okuldaki eğitim etkinliklerinde aile ile işbirliğinin gerekli olması”, % 90’ı “Ailelerin öğretmen, yönetici ve diğer personel ile işbirliği yapması”, % 88’i “Ailelerin okulda çocuklarına yönelik çalışmalara katılmaya istekli olması”, % 90’ı “Ailelerin eve gönderilen etkinlikleri uygulaması”, % 88’i “Ailelerin sınıf ve okul ile ilgili kararlara katılması ve fikirlerini söylemesi”, % 98’i “Ailelerin çocukları ile ilgili yaşadıkları herhangi bir problem durumunda yardım istemesi”, % 78’i “Aileler görüşme yapılmak istendiğinde ailelerin görüşmelere katılması” ifadelerine evet cevabını verdikleri görülmektedir.

Öğretmenlerin okuldaki eğitim etkinliklerinde ailelerle işbirliği yaptığı ve bu konuda ailelerin istekli olduğu, ailelerin eve gönderilen etkinlikleri uyguladığı, sınıf ve okul ile

ilgili kararlara katıldıkları ve fikirlerini söyledikleri, çocukları ile ilgili herhangi bir problem yaşadıklarında yardım istedikleri ve ailelerin görüşme yapılmak istendiğinde görüşmelere katıldıkları görüşünde oldukları söylenebilir. Öğretmenlerin çocuklara okulda kazandırması istenen davranışların devamlılığının ancak okul-aile işbirliği ile sağlanabileceğinin farkında oldukları söylenebilir. Ayrıca öğretmenlerin bu işbirliği sayesinde çocukların akademik başarı, dil gelişimi, benlik algısı, sosyal gelişim, öğrenmeye istekli olmaları gibi birçok konuda olumlu etkileneceklerinin farkında oldukları ve okul aile işbirliği ve gerekliliği konusunda farkındalık sahibi oldukları düşünülebilir.

Çocukların gelişimlerini desteklemek ve okul öncesi dönemde onların kazanması istenen davranışları ve değerleri kazandırmada okulun ve ailenin birlikte çalışması, sağlıklı bir ilişki kurması gerekmektedir. Eren (2018) okul öncesinde değerler eğitiminin program, öğretmen ve aile görüşleri açısından incelediği araştırmada öğretmenlerin değerler eğitimi uygulanırken aile katılımının gerekli olduğunu düşündükleri ve çeşitli etkinliklerle aileyi değerler eğitime dahil ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Yuvacı, Şafak ve Şirin (2013), okulöncesinde değer eğitimi verirken kullanılan “Davranış Geliştirme Merkezli Öğrenme Yöntemi”ni uygulayan öğretmenlerin yöntemle ilgili düşüncelerini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin değerın çocukta yerleşmesi için bazı başlıkların önemli olduğunda hem fikir oldukları gözlemlenmiştir. Bu başlıklar; ailenin verilen değerden haberdar olması ve katkısının olması, eğitimcinin bir ay boyunca seçilen değerın her gün uygulaması, özellikle soyut olan değerlerin yöntemde bulunan basamakları takip edilerek verilmesi şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmalarda görüldüğü gibi okul ortamında çocuklara verilecek değerlerin aileler tarafından da desteklenmesinin önemli olduğu söylenebilir.

Epstein (1995) okuldaki eğitim sürecine ailelerin katılımı ve okul-aile işbirliğinin sağlanmasının okul programlarının iyileştirilmesine, okul atmosferinin iyileştirilmesine, aile hizmetleri ve desteklerinin sağlanmasına, ailelerin çocuğun eğitime ilişkin becerilerin artırılmasına, aileler arasındaki etkileşim ve iletişim oluşturulmasına ve öğretmenlerin işlerine katkıda bulunulmasına yardımcı olacağını ifade etmektedir. Çelenk (2003)’in elde ettiğı araştırma bulgularında okul ile işbirliği içerisine giren ve eğitim açısından destekleyici tutum içerisinde olan ailelerin çocuklarının daha başarılı olduğu görülmüştür. Üner (2011)’in elde ettiğı araştırma bulgularında öğretmenlerin farklılıklara saygı eğitiminde aile katılımının önemli olduğunu vurguladıkları görülmüştür. Yazar

(2012)'ın yaptığı araştırmada elde ettiği bulgulara, öğretmen adayları; ailenin değerler eğitiminde önemli bir rolü olduğunu ve öğretmen-veli işbirliğinin değerler eğitiminde önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

Yapılan araştırmalarda, aile katılımının ve aile eğitiminin anne babaların çocuk gelişimi hakkında bilgilerini artırdığı ayrıca çocukların öğrenme ve sınıfta davranışsal uyumlarına olumlu katkılar sağladığı ve akademik başarılarını artırdığı saptanmıştır. Araştırmalar, ailelerin çocukların eğitime katılmalarının gerekli olduğunu ortaya koymaktadır (George, 2003; Gürşimşek, Girgen, Harmanlı ve Ekinci, 2002; Fantuzzo ve diğerleri 2004; Turner, Richards ve Sanders 2007; Vural 2012). Ayrıca yapılan araştırmalarda öğretmenler aile ve çevrenin değerler eğitiminde yetersiz kalabildiği ya da olumsuz etkileri olabildiği düşüncesinde olduklarını ortaya çıkarmıştır. (Erkuş 2012, Yiğittir ve Keleş, 2011; Çengelci, 2010; Türk, 2009; Tepecik, 2008; Tokdemir, 2007). Bu sonuçlar çalışmanın okul aile işbirliğinin gerekli olması bulgusu ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ailelerle yaptığı çalışmalarda ailelerin sahip olduğu davranışlara ilişkin görüşleri Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11

Öğretmenlerin Ailelerle Yaptığı Çalışmalarda Ailelerin Sahip Olduğu Davranışlara İlişkin Görüşleri

Aile davranışları	Evet		Hayır	
	n	%	n	%
Güler yüzlüdür	225	90	25	10
Saygılıdır	220	88	30	12
İlgilidir	200	80	50	20
Anlayışlıdır	165	66	85	34
Uyumludur	150	60	100	40
Kibardır	145	58	105	42
Konuşmalarına dikkat eder	130	52	120	48
İşbirliği kabiliyeti yüksektir	125	50	125	50
Selamlaşmalara dikkat eder	120	48	130	52
Sevecendir	120	48	130	52
Dürüsttür	115	46	135	54
İyi bir dinleyicidir	110	44	140	56
Tarafsızdır	95	38	155	62
Sabırlıdır	85	34	165	66
Adaletlidir	75	30	175	70

Tablo 11 incelendiğinde, öğretmenlerin % 90’ı aileler “Güler yüzlüdür”, % 88’i “Saygılıdır”, % 80’i “İlgilidir”, % 66’sı “Anlayışlıdır”, % 60’ı “Uyumludur”, % 58’i “Kibardır”, % 52’si “Konuşmalarına dikkat eder”, % 50’si “İşbirliği kabiliyeti yüksektir”,

% 48'i "Selamlaşmalara dikkat eder", % 48'i "Sevecendir", % 46'sı "Dürüsttür", % 44'ü "İyi bir dinleyicidir", % 38'i "Tarafsızdır", % 34'ü "Sabırlıdır", % 30'u "Adaletlidir" ifadelerine evet cevabını vermiştir.

Genel olarak öğretmenlerin grubunda bulunan çocukların ailelerini güler yüzlü, saygılı, ilgili, anlayışlı, uyumlu ve kibar davranışlara sahip olduklarını düşündüğü söylenebilir. Öğretmenlere göre ailelerin bu davranışlara sahip olması ailelerin okulda çocukları ile ilgili yapılan çalışmalara katılım göstermesi, uyumlu olmaları, çocuklarını okula bırakma ve okuldan alma zamanlarında, bireysel görüşmelerde güler yüzlü, saygılı, kibar ve anlayışlı olmalarından kaynaklandığı düşünülebilir. Bununla birlikte öğretmenlerin aileleri adaletli, sabırlı ve tarafsız davranışlarına daha az sahip olduklarını düşündükleri söylenebilir. Ailelerin bu davranışlara daha az sahip olması ailelerin kişisel özelliklerine ve yetiştikleri sosyal çevrenin etkisine bağlı olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin çalıştığı ailelerin her biri farklı sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklere sahiptir. Aile katılım çalışmalarının en büyük engeli de bu kadar farklı özelliğe sahip heterojen bir grupta çalışmaktır. Ailelerin heterojen yapıda olmalarından dolayı her ailenin öncelik verdiği değerler farklılık göstermektedir. Bu nedenle öğretmenin ailelerle kurduğu iletişimde farklılıklar oluşabilecektir. Ayrıca anne babaların tarafsız düşünmeleri çok mümkün görülmemektedir. Genelde anne babalar çocuklarının tarafını tutmayı tercih ettikleri söylenebilir. Çünkü çocuklarına yapılan bir eleştiri onların anne babalıklarına yapılmış bir eleştiri olarak görülebilir. Bundan dolayı öğretmenlerin ailelerin daha az tarafsız davranışa sahip olduklarını düşündükleri söylenebilir.

Bu çalışma öğretmen görüşlerine göre anne babaları olumlu özelliklerle tanımlarken farklı araştırmalar da bulunmaktadır. Sezer Soydemir (2011) okul öncesi öğretmen ve ebeveynlerinin birbirlerini ve okul öncesi çocuklarını nasıl algıladıklarının metaforlar yoluyla incelediği araştırmada öğretmenler, ebeveynleri olumsuzluk unsuru olarak algılamaktadırlar. Ünal, Yıldırım ve Çelik (2010)'in, yaptığı araştırmada, müdür ve öğretmenlerin velilerinin bir bölümünü çocuklarının eğitim öğretimine ilişkin olarak; bilinçsiz, ilgisiz, çocukları için neyin iyi olduğunu bilmeyen, okulla yeterince işbirliği yapmayan ve içgüdüsel olarak çocuklarını koruma davranışı gösteren kişiler olarak algıladıkları, velileri eğitim öğretim etkinliklerinin paydaşları olarak görmedikleri, velilerden kendilerini uzman kabul ederek, sadece söylediklerini yapan, çalışmalarına müdahale etmeyen kişiler olmalarını bekledikleri sonucunu saptamışlardır. Balcı (1999),

yapmış olduğu araştırmada öğretmenlerin ebeveynleri okula karşı ilgisiz ve eleştiren olarak algıladıklarını ortaya koymuştur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin etkinliklerinde yer verdikleri değerlere ilişkin dağılım Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12

Öğretmenlerin Etkinliklerinde Yer Verdikleri Değerlere İlişkin Dağılım

Değerler eğitimi ile ilgili kazanım göstergelere yer verme durumu				Etkinliklerde verilen değerler	n	%
Evet		Hayır				
n	%	n	%			
245	98	5	2	Hoşgörü	235	95,92
				Sorumluluk	230	93,88
				Saygı	225	91,84
				Sevgi	225	91,84
				Sabır	220	89,80
				Yardımlaşma	205	83,67
				Dürüstlük	200	81,63
				Barış	195	79,59
				Paylaşmak	195	79,59
				Temizlik	195	79,59
				Arkadaşlık	185	75,51
				Nezaket	185	75,51
				İşbirliği	180	73,47
				Mutluluk	170	69,39
				Özgüven	165	67,35
				Adalet	165	67,35
				Eşitlik	160	65,31
				Grup Kuralları	155	63,27
				Duygular	155	63,27
				İyilik	150	61,22
				Affedicilik	145	59,18
				Cesaret	140	57,14
				Güven	140	57,14
				Özdenetim	135	55,10
				Çalışkanlık	135	55,10
				Liderlik	125	51,02

Tablo 12’de, öğretmenlerin değerler eğitimine yönelik kazanım göstergelere yer verme durumlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin değerlere ilişkin %98’i kazanım göstergelere yer verdiğini belirtirken %2’sinin yer vermediği görülmektedir. Öğretmenlerin eğitim programında yer verdikleri değerler %95,92 ile hoşgörü, %93,88 ile sorumluluk, %91,84 ile saygı, %91,84 ile sevgi, %89,80 ile sabır, %83,67 ile yardımlaşma, %81,67 ile dürüstlük, %79,59 ile barış, %79,59 ile paylaşmak, %79,59 ile temizlik, %75,51 ile nezaket, %75,51 ile arkadaşlık, %73,47 ile işbirliği, %69,39 ile mutluluk, %67,35 ile özgüven, %67,35 ile adalet, %65,31 ile eşitlik, %63,27 ile duygular, % 61,22

ile iyilik, %59,18 ile affedicilik, %57,14 ile güven, %57,14 ile cesaret, %55,10 ile özenetim, %55,10 ile çalışkanlık ve %51,02 ile liderlik olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin eğitim programlarında okul öncesi dönemde çocuklara kazandırılması gereken değerlere genelde yer verdikleri söylenebilir. Okul öncesi dönemde verilen eğitimin çocukları ilköğretime hazırlaması, öğrenme yaşantılarının temellerinin bu dönemde atılması, çocukların bütün gelişim alanlarını desteklemesi, olumsuz çevre koşullarından gelen çocukların eksik yaşitlarını yakalamalarına fırsat tanınması, çocuğun kendisini en iyi şekilde tanınması ve kendi kültürünün özelliklerinin bilincinde olması, problem çözme becerisi geliştirmesi, iyi alışkanlıklar kazanması ve var olan yeteneklerin ortaya çıkmasını sağlaması açısından büyük bir öneme sahiptir. Ayrıca değerler eğitiminin de temellerinin bu dönemde atıldığı söylenebilir. Okul öncesi dönemde çocuklara hoşgörü, sorumluluk, yardımlaşma, saygı, nezaket, işbirliği, sevgi, paylaşım, sabır, dostluk, dürüstlük vb. değerler uygun eğitim içerikleri ile verilebilir. Bundan dolayı öğretmenlerin de değerler eğitime yönelik kazanım ve göstergelere yer verdiği söylenebilir.

Bu çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitimde öncelikli olarak hoşgörü, sorumluluk, saygı, sevgi, sabır, yardımlaşma, dürüstlük vb. değerlere etkinliklerinde daha çok yer verdikleri ve bu değerlerin çocuklara kazandırılması gerektiği düşüncesinde oldukları belirlenmiştir. Bu sonuç, alan yazındaki benzer araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Erkuş (2012) okul öncesi öğretmenlerin öncelikli olarak saygı, sevgi, hoşgörü, temizlik, yardımlaşma, sorumluluk, dürüstlük, arkadaşlık, paylaşım, inanç, adil olma, barış, sabır değerlerinin verilmesi gerektiğini belirttikleri saptamıştır. Tarkoçin, Berktaş ve Uyanık Balat (2013) çalışmalarında okul öncesi öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerde çocuklarla olan iletişimlerinde en çok kullandıkları evrensel değerleri nezaket, yardımlaşma, sorumluluk, saygı ve sabır olarak belirlemişlerdir. Çetingöz (2015) okul öncesi öğretmen adayları ile yapmış olduğu çalışmada değer olarak kazandırılabilir kavramları saygı, sevgi, hoşgörü, arkadaşlık, iş birliği ve empati değerini olarak belirlemiştir. Pekdoğan ve Korkmaz'ın (2017) on beş okul öncesi öğretmeniyle yaptığı çalışmada, çocuklara en çok sevgi ve yardımlaşma değerlerinin öğretildiğini belirlemişlerdir. Akto ve Akto'nun (2017) okul öncesi öğretmenleriyle yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin sınıf etkinliklerinde sevgi, saygı, sorumluluk, dürüstlük, hoşgörü, iyilik ve paylaşım gibi değerleri tercih ettiklerini belirlemişlerdir. Kozikoğlu (2018) yapmış olduğu araştırmada okul öncesi öğretmenlerin öncelikli olarak saygı, sevgi,

dürüstlük, yardımlaşma/dayanışma, paylaşma, sorumluluk, hoşgörü ve temizlik değerlerinin çocuklara kazandırılması gerektiği düşüncesinde oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bulach ve Butler'ın (2002), yaptıkları araştırmadan elde ettiği bulgulara göre; öğretmenlerin okulda en çok verilmesi gerektiğini düşündükleri değerler önem sırasına göre, işbirliği, sorumluluk, dürüstlük, kibarlık, affetmek, azim/motivasyon, şefkat/empati, nezaket, vatandaşlık, hoşgörü, alçakgönüllülük, yardımseverlik ve sportmenlik olarak saptamışlardır. Bu bulgular da çalışma bulgularını destekler niteliktedir.

Değerler eğitiminin aileler tarafından desteklenmesinin gerekli olma durumuna ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13

Değerler Eğitiminin Aileler tarafından Desteklenmesinin Gerekli Olma Durumu

Çocuklara kazandırmak istenen değerlerin aileler tarafından desteklenmesinin gerekli olması				Çocuklara kazandırılmak istenen değerlerin aileler tarafından desteklenmesinin gerekli olma nedenleri	n	%
Evet		Hayır		Çocuklara kazandırılmak istenen değerler evde desteklenerek daha kolay kazanılır	220	88
n	%	n	%	Kazanılan değerler daha kalıcı olur	210	85,71
245	98	5	2	Çocuğun okuldaki etkinliklere katılımı kolaylaşır ve etkinlikler evde geliştirilerek sürdürülebilir	195	79,59
				Evde ve okuldaki eğitim farklılıkları ortadan kaldırılarak çocuğun kafasında oluşabilecek çatışmalar giderilmiş olur	175	71,43
				Çocuklar kendilerini daha güvenli ve desteklenmiş hissederler	170	69,39
				Çocuklar çevrelerine uyumlu ve mutlu hissederler	155	63,27
				Aileler kendileri ve becerileri konusunda güven kazanır	140	57,14

Tablo 13 incelendiğinde, öğretmenlere sorulan “Çocuklara kazandırmak istenen değerlerin aileler tarafından desteklenmesinin gerekli olması”na ilişkin öğretmenlerin % 98’i evet cevabını verirken % 2’si hayır cevabını vermiştir. Çocuklara kazandırılmak istenen değerlerin aileler tarafından desteklenmesinin gerekli olma nedenlerine öğretmenlerin %88’i, “Çocuklara kazandırılmak istenen değerler evde desteklenerek daha kolay kazanılır.”, % 85,71’i “Kazanılan değerler daha kalıcı olur.”, % 79,59’u “Çocuğun okuldaki etkinliklere katılımı kolaylaşır ve etkinlikler evde geliştirilerek sürdürülebilir.”, % 71,43’ü “Evde ve okuldaki eğitim farklılıkları ortadan kaldırılarak çocuğun kafasında oluşabilecek çatışmalar giderilmiş olur.”, % 69,39’u “Çocuklar kendilerini daha güvenli ve

desteklenmiş hissederler.”, % 63,27’si “Çocuklar çevrelerine uyumlu ve mutlu hissederler.” ve % 57,14’ü “Aileler kendileri ve becerileri konusunda güven kazanır.” cevabını verdikleri görülmektedir.

Öğretmenlerin okulda kazandırmak istediği değerlerin aileler tarafından desteklenmesinin gerekli olduğu, öğretmenin eğitim öğretimde tek başına kalmaması gerektiği görüşünde oldukları söylenebilir. Okulda verilmeye çalışılan değerlerin evde desteklendiği takdirde çocuklara bu değerlerin daha kolay kazandırılacağı, daha kalıcı olacağı, çocukların okuldaki etkinliklere katılımın kolaylaşacağı ve çocuğun kafasında oluşabilecek çatışmaların giderileceği, çocukların daha güvenli, desteklenmiş, uyumlu ve mutlu hissedeceği ailelerin kendileri ve becerileri konusunda güven kazanacağı düşünülebilir.

Aile katılım çalışmaları ile okul ve ev arasında bütünlük sağlanmaktadır. Bu bütünlük çocuklar üzerinde olumlu etkiler bırakmaktadır. Okul ile anne babanın iletişim halinde olması ile çocuk tutarlı olacaktır ve kendini güvende hissedecektir. Anne baba katılım çalışmalarıyla çocuk olası bir eğitim ikilemi ile karşılaşmamaktadır. Aile katılımının sağlanması ile çocuk okula karşı olumlu duygular hissetmekte ve okulda kendini güvende hissetmektedir. (Kandır vd.’den aktaran Abbak, 2008, s. 29-30). Bu noktadan hareketle öğretmenlerin değerler eğitimi konusunda da ailelerle işbirliği yapmalarının öneminin farkında oldukları söylenebilir.

Akman (2012), ailede değerler eğitiminin amacını; “Çocukları kendisi ile barışık ve topluma çeşitli şekillerde katkıda bulunan bireyler olarak yetiştirmek ve çocukların günlük hayatta kendilerini ve diğerlerini etkileyen konularda iyi-kötü ve doğru-yanlış arasında uygun seçimler yaparak hareket etmelerini sağlamaktır” şeklinde açıklamaktadır. Böylece çocuk okulda ve ailede öğrendiği değerleri sosyal hayata yansıtmış olacaktır.

Öğretmenlerin büyük bir kısmı değer eğitimi çocuklara uygularken aile katılımının olması gerektiğini, okul-aile işbirliği yapıldığı takdirde çocuk açısından ve aile açısından birçok yararı olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırma bulgusuna benzer olarak Tezel Şahin (2004), anne-babaların okul öncesi eğitim programına katılımlarına ilişkin görüşlerini incelediği çalışma sonunda yapılan aile katılım çalışmaları ile ilgili olarak anne babaların çocuklarını ve okulu daha iyi tanıdıklarını, okul ile aileler arasındaki ilişkinin daha da güçlendiği ayrıca aile katılım çalışmalarının sürmesini istedikleri ortaya çıkmıştır. Arslan ve Nural (2004), okul öncesi eğitimde okul-aile işbirliğinin önemi isimli araştırmalarının sonucunda, okul-aile işbirliğinin aileye olumlu katkıları olduğunu belirlemişlerdir.

Araştırma kapsamında “Aileler İçin Etkinlik Takvimi”nin aileye kazandırdıkları saptanmıştır. Velilerin bu takvimin aileye kazandırdıklarını; okul dışındaki bilgi kaynaklarıyla tanışması, çocukların okul öncesi eğitimiyle ilgili bilgi vermesi, çocukla aralarındaki ilişkinin kuvvetlenmesi, çocuğun eksik yönlerini tanımada fırsat vermesi, uygulaması kolay etkinlikler sunması gibi maddelere olumlu cevaplar vererek, bu takvimin aileye eğitimsel rehberlik yapması konusunda yararlı buldukları şeklinde belirtmişlerdir. Takvimin çocuğa kazandırdıkları ile ilgili olarak; etkinliklerde başarıyı daha kolay yakalamada yardımcı olması, sorumluluk duygusu kazandırması, kitap sevgisini aşılması, anlatım becerisini geliştirmesi, çocuğun seviyesine uygun etkinliklerle öğrenmeyi kolaylaştırması konularında yararlı olduğu araştırma sonuçları arasında yer almaktadır. Kotaman (2008)’ın yapmış olduğu araştırmada, aileler çocukların eğitimlerinde yer aldıklarında, çocukların okul hayatı boyunca daha başarılı olduklarını, çocukların okula karşı olumlu tutum geliştirdiklerini, eğitim kademelerine geçişte istekli olduklarını ve yüksek öğrenim şanslarının daha fazla olduğunu belirtmektedir. Anne ve babalar okulla işbirliği içerisinde olup etkinliklere katıldığında, çocukların okula devam etmesinde olumsuz sonuçların olmadığı, uyum problemlerinin yaşanmadığı ortaya çıkmıştır. Brooks (2004), çocuğun sosyalleşmesi ve akademik başarısı üzerinde aile katılımının etkisini incelediği araştırma sonucunda aile katılımının sağlandığı eğitim ortamlarında çocukların sosyal beceri ve akademik becerilerinin daha iyi desteklendiği sonucunu elde etmiştir (Brooks’tan aktaran Ünüvar, 2010).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin değerler eğitime yönelik eve gönderdiği çalışmalar Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14

Değerler Eğitime Yönelik Öğretmenlerin Eve Gönderdiği Çalışmalar

Sınıfta uygulanan değerler eğitime yönelik ailelere çalışma gönderilmesi				Değerler eğitime yönelik öğretmenlerin eve gönderdiği çalışmalar	n	%
Evet		Hayır		Okulda kazandırılmaya çalışılan değere ilişkin broşürler	115	47,92
n	%	n	%	Haber mektubu ile birlikte değer eğitime yönelik makale	115	47,92
240	96	10	4	Çocukları ile oynayabilecekleri değer eğitime yönelik oyun örnekleri	105	43,75
				Değerlere yönelik çocukları ile beraber izleyebilecekleri çocuklara uygun film önerisi	75	31,25
				Değerler eğitime yönelik kitap	50	20,83

Tablo 14 incelendiğinde “Sınıfta uygulanan değerler eğitimine yönelik ailelere çalışma gönderilmesi” ifadesine öğretmenlerin %96’sı evet derken %4’ü hayır cevabını vermiştir. Bu soruya evet cevabını veren öğretmenlere eve hangi etkinlik gönderdikleri, anne babalarla hangi çalışmalar yaptıkları sorulduğunda öğretmenlerin %47,92’si “Okulda kazandırılmaya çalışılan değere ilişkin broşürler”, % 47,92’si “Haber mektubu ile birlikte değer eğitimine yönelik makale”, %43,75’i “Çocukları ile oynayabilecekleri değer eğitimine yönelik oyun örnekleri”, %31,25’i “Değerlere yönelik çocukları ile beraber izleyebilecekleri çocuklara uygun film önerisi” ve %20,83’ü “Değerler eğitimine yönelik kitap” gönderdiklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin çoğunlukla değerler eğitimine yönelik broşür, makale ve oyun örneklerinden yararlandıkları, az oranda değerler ile ilgili çocuklara uygun kitap ve film önerisinde bulundukları söylenebilir. Okul öncesi eğitim programı ile bütünleştirilmiş aile destek eğitim rehberi (OBADER) (2013) incelendiğinde öğretmenlerin özellikle ailelere yönelik yapmaları gereken aile katılım çalışmaları yer almaktadır. Bu çalışmalar; telefon görüşmeleri, haber mektupları, toplantılar, duyuru panoları, bültenler, portfolyo, okul ziyaretleri, kitapçıklar, kısa ileti hizmetleri, fotoğraflar, yazışmalar, internet temelli uygulamalar, dilek kutuları, bireysel görüşmeler ve ev ziyaretleridir. Bu nedenle öğretmenlerin değerler eğitimi çalışmalarında da ailelerle işbirliği yapmak için broşür, makale, oyun örnekleri, kitap ve film önerisi gibi aile katılım çalışmalarına yer verdikleri söylenebilir.

Çetingöz (2015) okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitimde öğretmenin rolüne ilişkin görüşlerini incelemiştir. Yapmış olduğu araştırmada okul öncesi öğretmen adaylarının değerler eğitiminde okul aile işbirliğine yönelik görüşleri incelendiğinde en yüksek frekanstan aza doğru sıralandığında; aileyle görüşme, aile ziyaretleri, ailenin çocuklarının davranışlarıyla ilgili gözlem formu doldurması, seminerler, halk eğitim kursları, konuyla ilgili bülten hazırlama ve internet siteleri önerme, sivil toplum kuruluşlarından destek, uygulamada kullanılacak materyaller konusunda aileden destek isteme, ailenin değerler eğitimi etkinliklerine katılımı, okulda çalışan personeli bilgilendirme, çocuğun konuyla ilgili filmleri ebeveynleri ile birlikte izlemesi, çocuğun konuyla ilgili kitapları ebeveynleri ile birlikte okuması, ailenin çocukla açık alan gezileri yapması, okul-aile açık alan gezileri, konuyla ilgili çalışma yapraklarını eve gönderme, çocukların sahip oldukları değerlere yönelik gelişim raporlarını aileyle paylaşma olduğunu

saptamıştır. Bu araştırmada eve gönderilen film izleme ve kitap okuma bulguları ile yapılan araştırma benzerlik göstermektedir.

Uzun ve Köse (2017), okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşlerini incelediği araştırmada öğretmenlerin değerler eğitimi çalışmalarına aile katılımı sağlamaya yönelik okul içi ve okul dışı çalışmaları kullandıkları görülmüştür. Öğretmenlerin ailelerle yaptığı çalışmalar aileye gönderilen katılım etkinlikleri, davranış çizelgeleri, evde şiir öğretimi, haber mektupları, etkinlik dosyaları, afiş, broşür, kitapçık, bültenler olarak belirlenmiştir. Bu araştırmada eve gönderilen haber mektupları ve broşür bulguları ile yapılan araştırma benzerlik göstermektedir. Sapsağlam ve Ömeroğlu (2015)'nin çalışmasına katılan okul öncesi öğretmenlerinin büyük bir kısmının bazı etkinliklerde aile katılımına yer verdiklerini belirtmişlerdir. Çalışmada da okul öncesi öğretmenlerinin bazı etkinliklerde yer verdiği bulgusuyla örtüşmektedir.

Kurtdede Fidan'ın (2009) yapmış olduğu araştırmaya göre öğretmen adayları, değer öğretiminde öğrencilere değer boyutu olan sinema filmi, televizyon filmi ve tiyatro önerilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu çalışmada görüldüğü gibi eve sadece broşür değil az oranda gönderdiği kitap ve film önerilerde bulunulması, ailelere bu çalışmalardan gönderilmesi ve anne babaların bu konuda desteklenmesi gerekmektedir. Yukarıdaki araştırmalar değerlendirildiğinde öğretmenlerin ailelere değerler eğitime yönelik farklı çalışmalara yer vermesi gerektiği söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin değerler eğitimi ile ilgili yaptığı aile katılımı çalışmaları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15

Öğretmenlerin Değerler Eğitimi İle İlgili Yaptığı Aile Katılımı Çalışmaları

Aile katılımı çalışmaları		n	%
Aileleri sınıf içi etkinliklere davet etme	Evet	220	88
	Hayır	30	12
	Toplam	250	100
Ev ziyareti yapma	Evet	115	46
	Hayır	135	54
	Toplam	250	100
Okulda grup toplantısı yapma	Evet	130	52
	Hayır	120	48
	Toplam	250	100
Eğitim panosu hazırlama	Evet	170	68
	Hayır	80	32
	Toplam	250	100
Ebeveynlerle bireysel görüşme yapma	Evet	225	90
	Hayır	30	10
	Toplam	250	100
Değerler eğitimi konusunda konferans düzenleme	Evet	45	18
	Hayır	205	82
	Toplam	250	100

Tablo 15 incelendiğinde öğretmenlerin %88'i "Aileleri sınıf içi etkinliklere davet etme", %46'sı "Ev ziyareti yapma", %52'si "Okulda grup toplantısı yapma", %68'i "Eğitim panosu hazırlama", %90'ı "Ebeveynlerle bireysel görüşme yapma", %18'i "Değerler eğitimi konusunda konferans düzenleme" gibi aile katılımı çalışmalarını yaptıkları belirlenmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine göre çoğunlukla değerler eğitimi ile ilgili yaptıkları aile katılım çalışmalarına büyük oranda bireysel görüşme, sınıf içi etkinliklere davet, eğitim panosu hazırlama ve okulda grup toplantısı yaptıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte ev ziyareti ve değerler eğitimi konusunda konferans düzenleme çalışmalarına daha az yer verdikleri söylenebilir. Grup toplantılarının birden fazla kişiyle yapılabildiği, ev ziyaretlerinin daha fazla zaman gerektirdiği konferans düzenlemenin zor bir süreç olduğu da düşünüldüğünde bu sonucun ortaya çıktığı söylenebilir.

Tezel Şahin ve Turla (2003) araştırmalarında, öğretmenlerin aile katılımını sağlamak için hangi etkinliklere yer verdiklerini incelemişlerdir. Bu araştırmada öğretmenlerin %83'ünün ebeveyn toplantıları düzenlediği, %62'sinin bireysel görüşmeler gerçekleştirdiği, %57,6'sının eğitim panosu hazırladığı, %45,9'unun ev ziyareti yaptığı, %63,5'inin ise kurumlarında anne babalar için "konferans ve seminer" düzenlemedikleri, bulgularını elde

etmişlerdir. Koç, Taylan ve Bekman (2002) İstanbul, Diyarbakır ve Van olmak üzere üç ilde enlemesine bir alan çalışması yürütmüşlerdir. Yaptıkları araştırmada beş-altı yaşlarında çocuğu olan annelerin erken çocukluk eğitime ilişkin ihtiyaçlarının belirlenmesi ve ana sınıfı öğretmenlerinin okul öncesi eğitime ilişkin ihtiyaçları ve ilköğretim öğretmenlerinin görüş ve beklentilerinin belirlenmesi ile ilgili görüşme soruları yöneltmişlerdir. Tüm illerde öğretmenlerin %41.7'si 1-2, %30.6 'sı 3-4 defa veli toplantısı yaptıklarını belirtmişlerdir. Bunun dışında veli ya da kendileri talep ettikçe (%66.6) ya da veliler okula geldikçe (%33.3) görüşme yaptıklarını eklemişlerdir. Velilerle toplantılarda öğretmenler, malzeme temini (%69.4), çocuğun eğitimi ve okuldaki davranışı ile ilgili bilgi vermek (%41.7) ve velilerden evde olanlar ile ilgili bilgi almak (%41.7) konularında işbirliği yaptıklarını bildirmişlerdir. Uzun ve Köse (2017), araştırmalarında öğretmenlerin ailelerle yaptığı çalışmalar olarak yüz yüze görüşmeler, telefon görüşmeleri, alan gezilerine katılım, sınıf içi işbirliği, duyuru ve eğitim panoları, hikâye etkinliği katılımı, özel günlere katılım, yılsonu gösterilerine katılım ve değerler eğitimi toplantıları olarak belirlemişlerdir. Yıldırım ve Dönmez (2008) okul aile işbirliğine ilişkin çalışmalarında öğretmenlerin velilerle iletişim kurma yöntem ve tekniklerini belirlemeye çalışmışlardır. Öğretmen görüşlerine göre; velilerle iletişim kurmada yüz yüze görüşmeler, telefonla görüşme, veli toplantıları, haftalık görüşme saati, öğrencinin defterine not yazma, aylık toplantı, veliyi okula davet etme, ev ziyareti, sınıf eğlenceleri gibi yöntem ve teknikler kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yukarıda yer alan araştırmalarda görüldüğü gibi bu araştırma sonucu ile benzerlik görüldüğü, öğretmenlerin genelde aynı çalışmalara yer verdikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre değerler eğitimi çalışmalarına ailelerin katılım durumu Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16

Öğretmenlere Göre Değerler Eğitimi Çalışmalarına Ailelerin Katılım Durumu

Aile katılım durumu		n	%
Düzenlenen çalışmalara ailelerin yeterli katılım durumu	Evet	160	64
	Hayır	90	36
	Toplam	250	100
Ailelerin okulda verilen değerler eğitimi çalışmalarını evde destekleme durumu	Evet	200	80
	Hayır	50	20
	Toplam	250	100

Tablo 16 incelendiğinde, öğretmenlerin % 64'ü “Düzenlenen çalışmalara ailelerin katılım durumu” ifadesine evet cevabını verirken % 36'sı hayır cevabını vermiştir. Ayrıca öğretmenlerin % 80'i “Ailelerin okulda verilen değerler eğitimi çalışmalarını evde destekleme durumu” sorulduğunda evet cevabını verirken % 20'si hayır cevabını vermiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine göre anne babaların değerler eğitimi çalışmalarına katıldıkları ve okulda verilen değerler eğitimi çalışmalarını evde destekledikleri söylenebilir. Ev ve okul çocuğun hayatının büyük bir kısmını geçirdiği, çocukların gelişiminde destekleyici ve etkili bir çevre durumundadır. Bu nedenle araştırmacılar, son yıllarda öğrencinin okul başarısında anne babaların rollerine artan sıklıkta değinmektedir. Genellikle araştırmalarda konuya iki ayrı yönden yaklaşılmaktadır. Bunlardan birincisi, aile öğretmen iletişimi ve ailelerin okul toplulukları ile okuldaki kurumsal etkinliklere katılımını kapsamaktadır. İkincisi ise, çocukların akademik gelişimleri ile ilgili olarak ailenin ev ödevlerinde yardım etmesi, çocuğun bakımı gibi davranışların araştırılmasına yöneliktir (Rogers, Theule, Ryan, Adams ve Keating, 2009). Gürşimşek, Girgin ve Harmanlı (2001) araştırmalarında erken çocukluk döneminde, ailenin çocuk yetiştirme tutumu ile eğitime katılımının çocukların psiko-sosyal gelişimine etkisini incelemiş ve sonuç olarak ailenin eğitime katılımı ile çocukların psiko-sosyal gelişimi arasında anlamlı ilişki bulmuştur. Starr (2003), aileleri okula aktif katılımında bulunan çocukların okul başarısının daha yüksek, şiddet olaylarına katılma eğiliminin ise daha düşük olduğunu savunmakta; okula yönelik gönüllü aile katılımının sağlanması için okul yönetiminin, aileler ile sürekli ve düzenli iletişim kurmasının öneminden söz etmektedir. Yukarıda sözü edilen çalışmalarda ailenin de çocuğun eğitimi konusunda rolleri ve farkındalığının önemli olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan ailelerin değerler eğitiminde okul aile işbirliğine ilişkin görüşleri Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17

Ailelerin Değerler Eğitiminde Okul Aile İşbirliğinin Gerekliliğine İlişkin Görüşleri

Okul Aile İşbirliği		n	%
Okuldaki eğitim etkinliklerinde aile ile işbirliğinin gerekli olması	Evet	245	98
	Hayır	5	2
	Toplam	250	100
Öğretmenin, yöneticilerin ve diğer personelin aile ile işbirliği yapması	Evet	237	94,8
	Hayır	13	5,2
	Toplam	250	100
Öğretmenin okulda yaptığı çalışmalara aileleri katmaya istekli olması	Evet	229	91,6
	Hayır	21	8,4
	Toplam	250	100
Öğretmenin ailelerin uygulaması için eve etkinlik göndermesi	Evet	228	91,2
	Hayır	22	8,8
	Toplam	250	100
Öğretmenin, çocuğun sınıfı ve okulu ile ilgili kararlar alınırken ailenin fikirlerini sorması	Evet	222	88,8
	Hayır	28	11,2
	Toplam	250	100
Öğretmenden çocuk ile ilgili yaşanan herhangi bir problem durumunda yardım istendiğinde öğretmenin aileye destek olması	Evet	241	96,4
	Hayır	9	3,6
	Toplam	250	100
Öğretmenle görüşme yapmak istendiğinde öğretmenin görüşme günü belirlemesi	Evet	234	93,6
	Hayır	16	6,4
	Toplam	250	100

Tablo 17 ailelerin değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin gerekliliğine ilişkin görüşleri incelendiğinde, araştırmaya katılan ailelerin %98'i "Okuldaki eğitim etkinliklerinde aile ile işbirliğinin gerekli olması", %94,8'i "Öğretmenin, yöneticilerin ve diğer personelin aile ile işbirliği yapması", %91,6'sı "Öğretmenin okulda yaptığı çalışmalara aileleri katmaya istekli olması", %91,2'si "Öğretmenin ailelerin uygulaması için eve etkinlik göndermesi", %88,8'i "Öğretmenin, çocuğun sınıfı ve okulu ile ilgili kararlar alınırken ailenin fikirlerini sorması", %96,4'ü "Öğretmenden çocuk ile ilgili yaşanan herhangi bir problem durumunda yardım istendiğinde öğretmenin aileye destek olması" ve %93,6'sı "Öğretmenle görüşme yapmak istendiğinde öğretmenin görüşme günü belirlemesi" ifadelerine evet cevabını verdikleri görülmektedir.

Ailelerin görüşlerine göre okuldaki eğitim etkinliklerinde öğretmenin aile ile işbirliği yaptığı ve bu çalışmalara öğretmenin aileleri katmaya istekli olduğu, öğretmenin eve etkinlik gönderdiği ve çocuğun sınıfı/okulu ile ilgili kararlar alınırken ailenin fikirlerini sorduğu, öğretmenden çocuk ile ilgili yaşanan problem durumunda yardım istendiğinde öğretmenin aileye destek olduğu, öğretmenle görüşme yapmak istendiğinde öğretmenin

görüşme günü belirlediği söylenebilir. Okulla işbirliği içinde olan ailelerin çocuk gelişimi ve eğitimi hakkında bilgi düzeylerini artırdıkları, kendi çocuklarının eğitimlerini daha iyi anladıkları, çocuklarına saygı duyup onları birey olarak gördükleri, çocukla sağlıklı iletişim kurdukları, anne babalık becerilerini geliştirdikleri, çocukların öğrenme yaşantısına aktif olarak katılabildikleri, onların büyüme ve gelişmelerini yakından takip ettikleri, kendilerine olan güveni artırdıkları, çocuklarının eğitiminde kendi rollerinin önemli bir olduğunun farkına vardıkları ve kendi ilgi, yetenek ve becerilerinin neler olduğunu gördükleri düşünülebilir. Ailelerin okul ve öğretmenle işbirliği yaptığı takdirde çocuklarının okuldaki ya da evdeki problemlerine daha kolay ve daha yararlı çözümler bulabileceklerinin, çocuklarından beklentilerinin daha gerçekçi olabileceğinin ve çocuklarının davranışları hakkında daha çok fikir sahibi olabileceklerinin farkında oldukları söylenebilir.

Tezel Şahin ve Ünver (2005) okul öncesi eğitim programlarında aile katılımı sayesinde okul ve ev arasındaki devamlılığın sağlanacağına vurgu yapmışlardır. Böylece anne babalar okulda, öğretmenler de evde neler olduğu konusunda bilgi sahibi olacaktır. Okul ve ev arasındaki süreklilik eğitimdeki başarıyı arttıracaktır. Ayrıca anne babalar, programa katılarak çocuk yetiştirme konusundaki bilgi ve becerilerini artıracak bu sayede daha etkili ebeveynler olabileceklerdir. Kuşin (1991) anaokulu öğretmenlerinin ve anne babalarının okul-aile arasındaki işbirliğine nasıl baktıkları konusunda bir pilot çalışma yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğretmenlerin çoğunluğu ailenin okuldaki eğitim konusunda bilgilendirilmesini “çok önemli” bulduklarını belirtmiştir. Ailelerin anaokulu ile yakın destek ve işbirliği içinde olmak istedikleri, ailelerin uygulanan okul öncesi eğitim programının içinde bulunmak hatta bunun bir parçası olmak istedikleri sonucuna ulaşmıştır. Wolf (2007), öğretmen, aileler ve çocuklar arasında ilişkiler ile ilgili yaptığı çalışma sonucunda ailelerle öğretmenler arasında iyi ve nitelikli bir ilişki olursa çocukların okul başarılarının yükseleceği sonucuna ulaşmıştır.

Aile katılımı önemli olmakla birlikte yapılan çalışmaların yeterli düzeyde olmadığına yönelik araştırmalar da bulunmaktadır. Savaş (2012) yaptığı araştırmada, okul öncesi eğitiminde okul–aile işbirliğinin etkili bir sınıf yönetimine ne ölçüde katkısı olduğunu ve ailelerin–öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda istenen bu katkının nasıl olması gerektiği araştırma sonucunda hem aileler hem öğretmenler okul–aile işbirliği konusunda problemler yaşandığını ve okul–aile işbirliğini arttırıcı çalışmaların yapılması gerekliliği sonucuna

ulaşmıştır. Ailelerin öğretmenleri ile gerçekleştirecekleri bireysel görüşmeler, katılabilecekleri konferans ve seminerler, düzenli aralıklarla yapılan toplantılar sayesinde aile ve öğretmen arasında etkili bir iletişim ve işbirliği gelişeceği görüşü ortaya çıkmıştır. Gökçe (1998) yaptığı araştırma sonucunda; okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve velilerin tamamına yakınının sürekli etkileşim ve işbirliğinin sağlanması gerektiği konusunda görüş birliği içinde oldukları, okul yöneticileri ve öğretmenlerin öğrenci velilerinin öncelikle okula ve kendilerine yardımcı olmalarını isterlerken, öğrenci velilerinin ise, okul yönetimine aktif olarak katılmayı ve eğitimin niteliğinin artırılmasını istedikleri, yine okul yöneticileri ve öğretmenlerin, öğrenci velisinin okul etkinliklerine ve toplantılarına katılarak sorumluluklarını yerine getirmesini beklerlerken, öğrenci velilerinin ise, talep ve isteklerinin okul yönetimi tarafından dikkate alınmasını, sosyal faaliyetlerin artırılmasını ve okul aile birliğinin işlevsel hale getirilmesini istedikleri saptanmıştır.

Yukarıda yer alan araştırma sonuçları okul aile işbirliğinin gerekli olması bulgusu ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan ailelerin öğretmenlerle yaptığı çalışmalarda öğretmenlerin sahip olduğu davranışlara ilişkin görüşleri Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18

Ailelerin Öğretmenlerle Yaptığı Çalışmalarda Öğretmenlerin Sahip Olduğu Davranışlara İlişkin Görüşleri

Öğretmen davranışları	Evet		Hayır	
	n	%	n	%
Güler yüzlüdür	238	95,20	12	4,8
İlgilidir	208	83,20	42	16,8
Saygılıdır	207	82,80	43	17,2
Anlayışlıdır	185	74	65	26
Konuşmalarına dikkat eder	174	69,60	76	30,4
Kibardır	163	65,20	87	34,8
Selamlaşmalara dikkat eder	161	64,40	89	35,6
Tarafsızdır	156	62,40	94	37,6
Sabırlıdır	150	60	100	40
Dürüsttür	146	58,40	104	41,6
Sevecendir	145	58	105	42
Uyumludur	136	54,40	114	45,6
İyi bir dinleyicidir	136	54,40	114	45,6
İş birliği kabiliyeti yüksektir	130	52	120	48
Adaletlidir	127	50,80	123	49,2

Tablo 18 incelendiğinde; ailelerin %95,20'si öğretmen “Güler yüzlüdür”, %83,20'si “İlgilidir”, %82,8'i “Saygılıdır”, %74'ü “Anlayışlıdır”, %69,60'ı “Konuşmalarına dikkat eder”, %65,20'si “Kibardır”, %64,4'ü “Selamlaşmalara dikkat eder”, %62,40'ı “Tarafsızdır”, %60'ı “Sabırlıdır”, %58,40'ı “Dürüsttür”, %58'i “Sevecendir”, %54,40'ı “Uyumludur”, %54,40'ı “İyi bir dinleyicidir”, %52'si “İşbirliği kabiliyeti yüksektir” ve %50,8'i “Adaletlidir” ifadelerine evet cevabını verdikleri görülmektedir.

Genel olarak ailelerin çocuklarının öğretmenlerini güler yüzlü, ilgili, saygılı, anlayışlı, konuşmalarına dikkat eden ve kibar davranışlara sahip olduklarını düşündüğü söylenebilir. Ailelere göre öğretmenlerin bu davranışlarının nedeni olarak okul öncesi öğretmenlerinin çocukla çalışan meslek grubu olması, özellikle çocuklarla ilgilenirken güler yüzlü olması gerektiği, ailelerin çocuklarını okula bırakma ve okuldan alma zamanlarında öğretmenin çocukları hakkında ailelere birçok konuda bilgi vermesi, bu bilgi paylaşımı sırasında konuşmalarına, hitaplarına, selamlaşmalarına dikkat etmesi ve öğretmenlerin öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği anlayış, sabır, güler yüz, saygı, ilgi gibi davranışlarda bulunduğu söylenebilir.

Bununla birlikte ailelere göre öğretmenlerin adaletli, işbirliği ve dinleme davranışlarına daha az sahip olduklarını düşündükleri söylenebilir. Aileler için kendi çocukları biricik ve çok önemlidir. Kendi çocuklarının olumsuz bir durum yaşandığında bile doğru söylediğini ve en iyisini yaptığını düşünme eğilimi içindedirler. Okul ortamında yaşananları ise direkt kendi çocuklarından öğrendikleri düşünüldüğünde öğretmenlerin daha az adaletli olduklarını düşündükleri söylenebilir. Aileler genellikle öğretmenleri sınıf içinde aile katılımı sırasında, sabahları çocuklarını bırakma ve akşamları çocuklarını okuldan alma sırasında görmektedirler. Bu süre içerisinde öğretmen sınıfta bulunan diğer çocuklarla da ilgilenmekte, eğitim öğretim faaliyetlerini planlamakta ve aile ile konuşmaya çalışmaktadır. Bu nedenle aileler öğretmenlerin daha az oranda işbirliği kabiliyetinin olduğunu ve iyi bir dinleyici olmadığını düşündüğü şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmen güvenilir, öğrenci danışmanı, meslektaştır ve sosyal katılımcıdır. Bu imgeler öğretmenin daha çok mesleği ile ilgili özellikleridir (Balcı, 1991). Öğretmenin değerlendirilmesinde kişilik, halkla ilişkiler, bilgi, çevreye uyum, çevre kalkınmasına katılma gibi ölçütler de kullanılmaktadır (Çelikten ve Can, 2003). Demirel (2003), öğretmenin eğitimde başarısının sınıf yönetme başarısıyla ilişkili olduğunu ve sınıf yönetimi iyi olan öğretmenlerin, öğretmen niteliklerini taşıdıklarını ifade etmiştir. Etkili

öğretmenlerin nitelikleri; güvenilirlik, destekleme, coşku, yüksek başarı beklentisi içinde olma, içtenlik, bilgili, işbirliği ve esneklik olmaktadır.

Okul öncesi öğretmenlerinin belirli özellikleri vardır. Bunlar; etik davranışlarda bulunma, yüksek ahlak ve değerlere sahip olma, nazik, şefkatli, sabırlı, yardımsever olma, çocuklarla, ailelerle, meslektaşlarıyla ve diğer insanlarla kibar ve saygılı iletişim kurmadır. Ayrıca öğretmenler çocukları sevmeli, çocukları ve ailelerini anlamalı, empatik, arkadaşça, duyarlı, güvenli, saygılı, heyecanlı, zeki, onurlu, kendini adama gibi kişisel özelliklere de sahip olmalıdır (Oktay, 2000; Morrison, 2003; Essa, 2007;’dan aktaran Dağlıoğlu, 2010, s. 494).

2006 yılı okul öncesi eğitim programında da öğretmenlerin sahip olmaları gereken bazı özellikler olduğu vurgulanmaktadır. Bu özellikler ve yeterlilikler genel kültüre ve geniş dünya görüşüne sahip olmak, güler yüzlü, iyi huylu, uyumlu, anlayışlı, sabırlı, bilgili olmak, ahlaklı, güvenilir ve dürüst karakterli olmak, özgüvenli olmak, işbirliğine açık olmak, lider olmak, tarafsız olmak, mesleki açıdan yeterli birikime sahip olmak, adil olmak, işini sevmek, yeniliklere açık olmak, yaratıcı olmak, aktif olmak, düzenli ve temiz olmak, anlaşılır ve güzel konuşmaktır (MEB, 2006).

Yıldırım, Ünal ve Çelik (2011)’in, yapmış oldukları araştırmada öğretmenler, aydınlatıcı, biçimlendirici, çalışkan ve fedakâr olan olumlu yönde davranış gösteren kişiler olarak algılanmışlardır. Çubukcu, Eker Özenbaş, Çetintaş, Satı ve Yazlık Şeker (2012)’in yaptıkları araştırmada velilerin öğretmenin sahip olması gereken değerlere ilişkin görüşleri incelendiğinde adaletli davranma, sürekli kendini geliştirme, mesleğini sevgiyle yapma, sabırlı olma, rehberlik eden kişi olma, hoşgörülü olma, disiplinli olma, empati, iletişim becerisine sahip olma, çocuklara sevgiyle yaklaşma olduğu görülmektedir. Sezer Soydemir (2011) okul öncesi öğretmen ve ebeveynlerinin birbirlerini ve okul öncesi çocuklarını nasıl algıladıklarının metaforlar yoluyla incelediği araştırmada ebeveynler tarafından öğretmenlerin temel rolleri bilgi kaynağı ve aktarıcısı olmak ve öğrencileri şekillendirmek olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenler, ebeveynler tarafından olumlu duygular çağrıştıran çocukların gelişiminde önemli etkiye sahip kişiler olarak algılanmaktadır.. Bazı araştırmalarda (Aydın ve Pehlivan, 2010; Balcı, 2001; Cerit, 2006; Guerrero ve Villamil, 2000; Ocak ve Gündüz, 2006; Oğuz, 2009; Yılmaz, Göçen ve Yılmaz, 2013) öğretmenin bilgi kaynağı, bilgi veren bir kişi olarak algılandığını belirtmektedir. Bu sonuçlar ailelerin

görüşlerine göre öğretmenlerin sahip olması gereken olumlu özellikler bulgusu ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan ailelere göre öğretmenlerin etkinliklerinde yer verdikleri değerlere ilişkin dağılım Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19

Ailelere Göre Öğretmenlerin Etkinliklerinde Yer Verdikleri Değerlere İlişkin Dağılımı

Değerler eğitimi ile ilgili kazanım göstergelere öğretmenlerin yer verme durumu				Etkinliklerde verilen değerler	n	%
Evet		Hayır				
n	%	n	%			
247	98,8	3	1,2	Sorumluluk	226	91,50
				Saygı	218	88,26
				Yardımlaşma	215	87,04
				Paylaşmak	192	77,73
				Sevgi	188	76,11
				Temizlik	184	74,49
				Hoşgörü	178	72,06
				Grup kuralları	172	69,64
				İşbirliği	171	69,23
				Arkadaşlık	170	68,83
				Sabır	169	68,42
				Dürüstlük	159	64,37
				Eşitlik	152	61,54
				Adalet	148	59,92
				Mutluluk	133	53,85
				Özgüven	130	52,63
				Barış	124	50,20
				İyilik	124	50,20
				Nezaket	117	47,37
				Güven	112	45,34
				Duygular	110	44,53
				Çalışkanlık	89	36,03
				Affedicilik	88	35,63
				Cesaret	87	35,22
				Liderlik	75	30,36
				Özdenetim	74	29,96

Tablo 19’da ailelerin değerler eğitimi ile ilgili kazanım göstergelere öğretmenlerin yer verme durumlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde ailelerin %98,8’i evet cevabını verirken %1,2’si hayır cevabını vermiştir. Ailelere göre öğretmenlerin eğitim programında yer verdikleri değerler %91,5 ile sorumluluk, %88,26 ile saygı, %87,04 ile yardımlaşma, %77,73 ile paylaşmak, %76,11 ile sevgi, %74,49 ile temizlik, %72,06, %72,06 ile hoşgörü, %69,64 ile grup kuralları, %69,23 ile işbirliği, %68,83 ile arkadaşlık, %68,42 ile sabır, %64,37 ile dürüstlük, %61,54 ile eşitlik, %59,92 ile adalet, %53,85 ile mutluluk, %52,63 ile özgüven, %50,20 ile barış, %50,20 ile iyilik, %47,37 ile nezaket, %45,34 ile güven,

%44,53 ile duygular, %36,03 ile çalışkanlık, %35,63 ile affedicilik, %35,22 ile cesaret, %30,36 ile liderlik ve %29,96 ile özdenetim olduğu görülmektedir.

Ailelere göre öğretmenlerin eğitim programlarında değerlere yönelik kazanım ve göstergelerde yer alan değerlere yer verdikleri söylenebilir. Araştırma bulgularına göre araştırmada yer alan öğretmenlerin değerler eğitimi çalışmalarında okul aile işbirliğine önem verdikleri ve bu anlamda ailelerle aile katılım çalışmaları yaptıkları için ailelerin okulda yapılan değerler eğitimi çalışmalarından haberdar oldukları ve buna bağlı olarak da okulda özellikle bu değerlere yer verildiğini söyledikleri düşünülebilir. Öğretmenlerle ailelerin genel anlamda ortak görüşte oldukları söylenebilir.

Uyanık Balat, vd. (2011), okul öncesi 5-6 yaş grubunda çocuğu alan ebeveynlerin çocuklarının hangi değerlere sahip olmalarını istedikleri ile ilgili yaptıkları araştırma sonucunda, ebeveynler çocuklarının sahip olmasını istedikleri evrensel değerleri sırasıyla dürüstlük, sorumluluk, saygı, mutluluk, adalet, merhamet ve güvenilirlik, iyi vatandaş olma ve barış şeklinde sıralamışlardır. Okulda kazandırılması istenen değerleri ise, rekabetçi olmak, diğer çocuklarla işbirliği içinde çalışmak, toplumu geliştirmeye istekli olmak ve liderlik olarak sıralamışlardır. Çengelci (2010) çalışmasında, öğrencilerin değer denildiğinde saygı, sevgi, sorumluluk, hoşgörü, dürüstlük, temizlik gibi değerleri anladıklarını tespit etmiştir. Bunun yanı sıra saygı, hoşgörü ve yardımseverlik gibi değerleri günlük yaşama aktarmada sıkıntı çekmedikleri sonucuna varmıştır. Bu durumda, sevgi ve saygı değerlerini öğrencilerin erken yaşlarda içselleştirdikleri söylenebilir. Ailelerin çocuklarını okul öncesi eğitim kurumuna bazı beklentiler içerisinde göndermektedir. Türkiye genelinde yapılan bir araştırmada (UNİCEF, 2007) bu beklentiler sosyalleşme, kendine güvenme, arkadaşları ile iyi geçinme ve iletişim kurma, sevgi, saygı, paylaşma, bilgili olma, beceri kazanma, kendini geliştirme, okula uyum sağlama, okula hazırlanma şeklinde açıklanmaktadır. Yukarıda yer alan araştırmaların sonuçlarında ortaya çıkan çocuklara verilmesi gereken değerler ile yapılan araştırmanın sonuçları benzerlik göstermektedir.

Değerler eğitiminin öğretmenler tarafından desteklenmesinin gerekli olma durumu Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20

Değerler Eğitiminin Öğretmenler tarafından desteklenmesinin gerekli olma durumu

Çocuklara kazandırılmak istenen değerlerin okulda öğretmenler tarafından desteklenmesinin gerekli olması				Çocuklara kazandırmak istenen değerlerin öğretmenler tarafından desteklenmesinin gerekli olma nedenleri		n	%
Evet		Hayır					
n	%	n	%				
246	98,4	4	1,6	Çocuklara kazandırılmak istenen değerler evde desteklenerek daha kolay kazanılır		207	84,15
				Kazanılan değerler daha kalıcı olur		205	83,33
				Çocuğun okuldaki etkinliklere katılımı kolaylaşır ve etkinlikler evde geliştirilerek sürdürülebilir		184	74,80
				Evde ve okuldaki eğitim farklılıkları ortadan kaldırılarak çocuğun kafasında oluşabilecek çatışmalar giderilmiş olur		151	61,38
				Çocuklar kendilerini daha güvenli ve desteklenmiş hissederler		161	65,45
				Çocuklar çevrelerine uyumlu ve mutlu hissederler		144	58,54
				Aileler kendileri ve becerileri konusunda güven kazanır		87	35,37

Tablo 20 incelendiğinde, ailelere sorulan “Çocuklara kazandırmak istenen değerlerin öğretmenler tarafından desteklenmesinin gerekli olması”na ilişkin ailelerin %98,4’ü evet cevabını verirken %1,6’sı hayır cevabını vermiştir. Çocuklara kazandırmak istenen değerlerin öğretmenler tarafından desteklenmesinin gerekli olma nedenlerine ailelerin %84,15’i “Çocuklara kazandırılmak istenen değerler evde desteklenerek daha kolay kazanılır.”, %83,33’ü “Kazanılan değerler daha kalıcı olur.”, %74,80’i “Çocuğun okuldaki etkinliklere katılımı kolaylaşır ve etkinlikler evde geliştirilerek sürdürülebilir.”, %61,38’i “Evde ve okuldaki eğitim farklılıkları ortadan kaldırılarak çocuğun kafasında oluşabilecek çatışmalar giderilmiş olur.”, %65,45’i “Çocuklar kendilerini daha güvenli ve desteklenmiş hissederler.”, %58,54’ü “Çocuklar çevrelerine uyumlu ve mutlu hissederler.” ve %35,37’si “Aileler kendileri ve becerileri konusunda güven kazanır.” cevabını verdikleri görülmektedir.

Çocukların gözünde okul öncesi öğretmenlerinin her şeyin en iyisini, en doğrusunu bilen ve hata yapmayan kişiler oldukları düşünüldüğünde ailelere göre çocuklara kazandırılmak istenen değerlerin okulda öğretmenler tarafından desteklenmesinin gerekli olduğu söylenebilir. Okulda verilen değerlerin evde desteklendiği takdirde çocuklara değerlerin daha kolay kazandırılacağı, değerlerin daha kalıcı olacağı, okuldaki etkinliklere çocukların katılımının kolaylaşacağı, çocuğun kafasında oluşabilecek çatışmaların giderileceği, çocukların kendilerini daha güvenli, desteklenmiş, çevrelerine uyumlu ve mutlu

hissedeceği, ailelerin kendileri ve becerileri konusunda güven kazanacağı düşünülebilir. Genel olarak ailelerin öğretmenlerin eve verdiği etkinliklere farkında olarak evde bunları uyguladıkları, çocuklara değer kazandırma konusunda ailelerin ve öğretmenlerin beraber çalışmaları gerektiği düşünülebilir.

Gökçek (2007), okul öncesi eğitim alan çocuklar için hazırlanan yedi anahtar değerden oluşan karakter eğitimi programını çocuklara uygulamış ve çocukların ailelerine de karakter eğitimi ile ilgili görüşlerini sorduğu araştırma sonucunda; ailelerin karakter eğitiminin okul müfredatı içinde yer alması gerektiğini ve karakter eğitiminin okul öncesi eğitiminin bir parçası olması gerektiğini düşündüklerini belirlemiştir. Aileler; Okul öncesi eğitiminin pozitif karakter gelişimine yardımcı olduğunu, evde verilen karakter eğitiminin yetersiz olduğunu, okul öncesi eğitimcisinin, karakter eğitimi konusunda ebeveyn kadar iyi eğitim verebileceğini belirtmiş ve karakter eğitiminin sadece aile tarafından verilmesine katılmadıklarını da ifade etmişlerdir. Caspe ve Lopez (2006), erken çocukluk dönemi eğitiminde aile katılımını incelemek amacıyla Harward aile araştırma projesi geliştirmişler ve doküman incelemişlerdir. Proje kapsamında son altı yıl içerisinde yayınlanan 38 makale ve rapor incelemişlerdir. Makaleler aile katılım uygulamaları ve çocukların davranış şekilleri olarak ayrılmıştır. Araştırmada, aile katılımı ile çocukların akademik başarıları ve sosyal gelişiminin erken çocukluktan yüksek eğitime kadar etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır (Casper ve Lopezden aktaran Güven, 2011). Bilgin (1990), okul-aile işbirliği ve sorunları konusunda yaptığı çalışmada; öğretmenlerin okul-aile ilişkilerini geliştirmede başarılı çalışmalar yaptığı, anne-babaların ise okul-aile ilişkilerini geliştirmede yetersizlikler gösterdikleri, anne-baba eğitiminin okul-aile ilişkilerini düzenlemesinde ve çocukların okul başarılarının artırılmasında etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışma okul aile işbirliğinin yapıldığı ve önemli olduğunu vurgularken tam tersi olarak Kaplan (2002), okul aile işbirliği mevcut durumu ile ilgili yaptığı araştırma sonucuna göre okul aile işbirliğine yönelik çalışmaların yapılmamakta olduğunu ve buna karşılık aile ve öğretmenlerin işbirliği yapmak istediklerini saptamıştır.

Araştırmaya katılan ailelere göre değerler eğitimine yönelik öğretmenlerin eve gönderdiği çalışmalar Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21

Ailelere Göre Değerler Eğitime Yönelik Öğretmenlerin Eve Gönderdiği Çalışmalar

Sınıfta uygulanan değerler eğitime yönelik ailelere çalışma gönderilmesi				Değerler Eğitime yönelik öğretmenlerin eve gönderdiği çalışmalar	n	%
Evet		Hayır		Okulda kazandırılmaya çalışılan değere ilişkin broşürler	81	39,32
n	%	n	%	Çocukları ile oynayabilecekleri değer eğitime yönelik oyun örnekleri	75	36,41
206	82,4	44	17,6	Değerler eğitime yönelik kitap	63	30,58
				Haber mektubu ile birlikte değer eğitime yönelik makale	43	20,87
				Değerlere yönelik çocukları ile beraber izleyebilecekleri çocuklara uygun film önerisi	40	19,42

Tablo 21 incelendiğinde, “Sınıfta uygulanan değerler eğitime yönelik ailelere çalışma gönderilmesi” ifadesine ailelerin %82,4’ü evet cevabını verirken %17,6’sı hayır cevabını vermiştir. Bu soruya evet cevabını veren ailelere öğretmenlerin eve değerler eğitime yönelik hangi çalışmaları gönderdikleri sorulduğunda ailelerin %39,32’si “Okulda kazandırılmaya çalışılan değere ilişkin broşürler”, %36,41’i “Çocukları ile oynayabilecekleri değer eğitime yönelik oyun örnekleri”, %30,58’i “Değerler eğitime yönelik kitap”, %20,87’si “Haber mektubu ile birlikte değer eğitime yönelik makale” ve %19,42’si “Değerlere yönelik çocukları ile beraber izleyebilecekleri çocuklara uygun film önerisi” gönderdiklerini belirtmişlerdir.

Ailelere göre öğretmenlerin çoğunlukla eve değerler eğitime yönelik sohbet, broşür, oyun örnekleri ve kitaplardan gönderdikleri, az oranda değer eğitimi ile ilgili makale ve çocuklara uygun film önerisinde bulundukları söylenebilir. Bu durumun öğretmenlerin OBADER’de yer alan aile katılım çalışmaları uyguladıkları ve bu çalışmaları ailelerle işbirliği içerisinde yürüttüklerinden kaynaklanmış olabileceği düşünülebilir. Ayrıca ailelerin eve gönderilen çalışmalardan habersiz olmadıkları, öğretmenlerin gönderdikleri çalışmaları tanıdıkları ve uyguladıkları söylenebilir.

Üstübal (2015), okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılım çalışmalarının aile-öğretmen arasındaki iletişim ve işbirliğine etkisini incelemek amacıyla yaptığı araştırmasında anne katılım programı uygulamıştır. Araştırma sonucunda anne katılım programı içeriğinde yer alan veli toplantısı, grup toplantısı, bireysel görüşme, eğitim panosu, haber mektupları, broşür, fotoğraf, internet, yılsonu sergisi çalışmalarının anne ile öğretmen arasındaki ilişkiyi güçlendirdiği, anne-öğretmen arasındaki iletişim ve işbirliğini

olumlu yönde etkilediği saptanmıştır. Herhangi bir program uygulanmayan kontrol grubunda ise anne-öğretmen iletişim ve işbirliğinde bir değişiklik olmadığını belirlenmiştir. Akkaya (2007) araştırmasında öğretmen ve anne babaların aile katılımı ile ilgili görüşlerini saptadığı araştırma sonucunda öğretmenler okul öncesi eğitim kurumlarında uyguladıkları aile katılımı çalışmaları ile ilgili olarak; veli toplantıları yapma, bilgilendirme broşürleri ve bültenler gönderme, anne baba eğitim çalışmaları yapma, bireysel görüşmeler yapma, evde uygulanması için çalışma ödevleri verme, sınıf dışı gezi, sinema, tiyatro, vb. çalışmalara katılma, velileri sınıfa davet ederek mesleklerini tanıtmalarını sağlama ve kısa notlar gönderme gibi çalışmalar düzenlediklerini belirtmişlerdir. Anne babalar ise aile katılım çalışmaları olarak sınıf dışında yapılan sinema, tiyatro, gezi vb. çalışmalar, evde uygulanmak üzere verilen haftalık çalışma ödevleri ve sınıfta uygulanan eğitim etkinlikleri gibi çalışmalar düzenlendiğini belirtmişlerdir.

Yukarıda yer alan araştırmalar eve broşür gönderilmesi, sinema izleme gibi çalışmaların yapılması bulgusu ile yapılan araştırma ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan ailelere göre öğretmenlerin değerler eğitimi ile ilgili yaptığı aile katılımı çalışmalar Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22

Ailelere Göre Öğretmenlerin Değerler Eğitimi İle İlgili Yaptığı Aile Katılımı Çalışmaları

Aile katılımı çalışmaları		n	%
Aileleri sınıf içi etkinliklere davet etme	Evet	201	80,4
	Hayır	49	19,6
	Toplam	246	100
Ev ziyareti yapma	Evet	47	18,8
	Hayır	203	81,2
	Toplam	250	100
Okulda grup toplantısı yapma	Evet	107	42,8
	Hayır	143	57,2
	Toplam	250	100
Eğitim panosu hazırlama	Evet	137	54,8
	Hayır	113	45,2
	Toplam	250	100
Öğretmenle bireysel görüşme yapma	Evet	218	87,2
	Hayır	32	12,8
	Toplam	250	100
Değerler eğitimi konusunda konferans düzenleme	Evet	44	17,6
	Hayır	206	82,4
	Toplam	250	100

Tablo 22 incelendiğinde, ailelere göre öğretmenlerin %80,4'ü “Aileleri sınıf içi etkinliklere davet etme”, %18,8'i “Ev ziyareti yapma”, %42,8'i “Okulda grup toplantısı yapma”, %54,8'i “Eğitim panosu hazırlama”, %87,2'si “Öğretmenle bireysel görüşme yapma”, %17,6'sı “Değerler eğitimi konusunda konferans düzenleme” gibi aile katılımı çalışmalarını yaptıklarını belirtmiştir.

Aileler, öğretmenlerin değerler eğitimi ile ilgili yaptıkları aile katılım çalışmaları olarak çoğunlukla bireysel görüşme, sınıf içi etkinliklere davet, eğitim panosu hazırladıkları ve okulda grup toplantısı yaptıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte aile görüşlerine göre öğretmenlerin, ev ziyareti ve değerler eğitimi konusunda konferans düzenleme çalışmalarına daha az yer verdikleri söylenebilir. Ev ziyaretlerinin öğretmen ve aile açısından daha fazla zaman ve planlama gerektirdiği, konferans düzenlemenin zor bir süreç olduğu ve çalışan anne babaların bu etkinliklere katılımlarının az olabileceği de düşünüldüğünde bu sonucun ortaya çıktığı söylenebilir.

Öncül (2011) öğretmenlerin yapmış olduğu ev ziyaretlerinin aile üzerindeki etkisini incelemiş ve bu kapsamda ev ziyareti programı uygulamıştır. Ev ziyareti programı sonrasında; deney grubu ve kontrol grubu test puanları arasında anlamlı farklılık olduğu ve uygulanan ev ziyareti programının etkili olduğu görülmüştür. Ev ziyaretlerinin pek çok yararı olduğu yapılan çalışma sonucunda görülmüştür. Bunun sonucunda öğretmenlerin programlarında ev ziyaretlerine gereken önemi gösterip, ev ziyaretleri yapmalarının gerektiği düşünülmektedir. Schulting (2009), anasınıfında ev ziyareti projesinin etkisini incelediği araştırmasında ev ziyaretlerinin öğretmenlerin tutum ve inanışlarını olumlu şekilde etkilediği ve çocuklarda akademik başarıyı, motivasyonu ve sosyal becerileri arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Schulting (2009) ve Öncül (2011) araştırmalarında ev ziyaretlerinin çok önemli olduğunu vurgularken yapılan araştırmada ev ziyaretleri yapan öğretmenlerin oranının düşük olduğu görülmektedir.

Işık (2007) okul öncesi eğitim kurumlarında gerçekleştirilen okul aile işbirliği çalışmalarının anne baba görüşlerine dayalı olarak incelediği araştırma sonucunda okul tarafından en sık yer verilen çalışmaların, yüz yüze görüşmeler olduğunu belirlemiş, buna karşın telefon görüşmeleri, konferans ve seminerler, ev ziyaretleri, dilek şikayet kutusu ile aile tanışma ve kaynaşma toplantılarının hiç bir zaman düzenlenmediği sonucuna ulaşmıştır. Abbak (2008)'in okulöncesi eğitim programındaki aile katılımı etkinliklerinin anasınıfı öğretmenleri ve veli görüşleri açısından incelediği araştırmada velilerle yapılan

görüşmeler sonucunda çalışmayan velilerin hemen her gün okula uğradıkları çalışan velilerin ise haftada ya da ayda bir kez okula geldikleri sonucuna ulaşmıştır. Velilerin genel olarak öğretmenle yüz yüze görüşmeyi tercih ettikleri, yazışmalar kullandıkları, bu yazışmaların daha çok çalışma sayfaları ve günlük bilgilendirme notları olduğu, ev ziyaretlerinin gerçekleşmediği, velilerin acil bir durum anında arandıkları ve zaman zaman etkinlikler için materyal temini ve maddi destek istendiği bulgusunu elde etmiştir. Bu çalışmalarda yüz yüze görüşmelerin yapılması ve ev ziyaretlerinin hiç yapılmadığı ile yapılan çalışmada bireysel görüşmelerin yapılması ve ev ziyaretlerini çok az oranda yapılması benzerlik göstermektedir.

Çaltık ve Kandır (2006)'ın yaptıkları araştırmada; başlıca aile katılımı etkinliği olarak ebeveyn toplantıları, bilgilendirme toplantıları ve geziler düzenlendiği bulgusunu elde etmişlerdir. Öğretmenler, ailelerle iletişim kurmak için sırasıyla; selamlaşma, telefon görüşmeleri, bülten ve bülten tahtaları, haber mektupları, kitapçıklar, broşürler, afiş, fotoğraflar ve iki yönlü yazışma yapma tekniklerini kullandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Yıldırım ve Dönmez (2008) okul aile işbirliğine ilişkin bir araştırmada, öğretmenlerin velilerle iletişim kurma yöntem ve tekniklerini belirlemeye çalışmışlardır. Veli görüşlerine göre; öğretmen veli iletişiminde veli toplantıları, bireysel görüşmeler, telefon görüşmeleri, haftalık görüşmeler, ev ziyareti, sınıf eğlenceleri, ara karneler, öğrenciyle haber yollama gibi yöntem ve teknikler kullandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Atakan (2010) araştırmasında öğretmenlerin büyük çoğunluğunun aile iletişim etkinliklerinden veli toplantısını düzenli olarak uyguladıklarını vurgulamıştır. Binicioğlu (2010) aile iletişim etkinliklerini araştırdığı çalışmasında öğretmenlerin ailelerle iletişime geçmek için genellikle toplantı düzenleme, yüz yüze görüşme, telefonla görüşme, eve not gönderme ve ev ziyaretlerini kullandıklarını belirtmiştir. Bu çalışmalarda toplantıların yapılması, yüz yüze görüşmelerin yapılması ile yapılan çalışmada grup toplantılarının yapılması ve bireysel görüşmelerin yapılması benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan ailelere göre değerler eğitimi çalışmalarına ailelerin katılım durumu Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23

Ailelere Göre Değerler Eğitimi Çalışmalarına Ailelerin Katılım Durumu

Aile Katılım Durumu		n	%
Düzenlenen çalışmalara ailelerin yeterli katılım durumu	Evet	158	63,2
	Hayır	92	36,8
	Toplam	250	100
Öğretmenin okulda verdiği değerler eğitimi ile ilgili çalışmaların evde desteklenme durumu	Evet	244	97,6
	Hayır	6	2,4
	Toplam	250	100

Tablo 23 incelendiğinde, ailelerin %63,2'si “Düzenlenen çalışmalara ailelerin katılım durumu” ifadesine evet cevabını verirken %36,8'i hayır cevabını vermiştir. Ayrıca ailelerin %97,6'sı “Öğretmenin okulda verdiği değerler eğitimi ile ilgili çalışmaların evde desteklenme durumu” ifadesine evet cevabını verirken %2,4'ü hayır cevabını vermiştir.

Ailelerin görüşlerine göre düzenlenen değerler eğitimi çalışmalarına katıldıkları ve okulda verilen değerler eğitimi çalışmalarını evde destekledikleri söylenebilir. Ailelere göre değerler eğitimi ile ilgili okulda düzenlenen çalışmalara ailelerin katılım durumunun yüksek olması anne babaların eğitim durumlarının yüksek olması, ailelerin çocuklarının eğitimleri ve öğretimleri ile yakından ilgilenmesi, okuldaki çalışmaların evde desteklenmesi ile çocuklarının davranış kazanma sürecinde olumlu değişiklikler yaşanacağını farkında olması, aile katılımı ile çocukların akademik başarılarının yüksek olacağı, çocukların problem çözme becerilerinin ve sosyal ilişkilerinin daha iyi olacağını düşündükleri şeklinde açıklanabilir.

Dereli İman (2014), okul öncesi dönem çocuklarına uyguladığı aile katımlı değerler eğitimi programının çocukların psiko-sosyal gelişimleri, sosyal problem çözme becerileri ve sosyal becerileri üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Epstein (1995), ailenin ev ortamında çocuğun öğrenmesini destekleyici öğrenme ortamı oluşturmasının, çocukların çeşitli alanlardaki gelişimlerini ve akademik başarılarını arttırdığını belirtmektedir. Çocukların okulda öğrendikleri ile ilgili evde çalışmalar yapılması, ev ve okul arasındaki paralelliği sağlayacak ve öğrenmelerin daha kalıcı olmasını sağlayacaktır. Kaya Cihangir ve Dinç (2004) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, ailelerin okulöncesi eğitiminde uygulanan aile katılımı çalışmalarına karşı ilgili, işbirliğine açık ve istekli oldukları ve aile katılımı konusunda öğretmenlerden daha çok destek bekledikleri görülmüştür. Hoover Dempsey (2002)'nin aile katılımının yararları ve engelleri üzerine yaptığı çalışmada aile katılımının çocuğun akademik başarısı üzerinde etkili olduğu,

akademik başarı için gerekli davranış değişikliğinin oluşması, ailenin tatmini ve ailenin bu tatminle okulla işbirliğine girmesi gerektiği bulgular arasındadır. Diğer yandan ailenin sosyal durumundan kaynaklı sorunlar, zaman problemi ve ailenin psikolojik sorunları gibi nedenlerden dolayı katılımın gerçekleşmesi azalmakta olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırma sonuçları ile yapılan araştırmanın aile katılımının gerekliliği bulgusu benzerlik göstermektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma öğretmen ve aile görüşlerine göre okul öncesi dönemde çocukların sahip olduğu değerler ile değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim öğretim yılında, Amasya ilinde anasınıflarında ve bağımsız anaokullarında görev yapan okul öncesi öğretmenleri ve bu öğretmenlerin sınıflarına devam eden çocukların aileleri oluşturmuştur.

Evrenden basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle ulaşılan ve evreni temsil edecek sayıdaki 50 öğretmen, her öğretmenin sınıfından 5 çocuk olmak üzere 250 çocuk ve ailesi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak geçerlik ve güvenirliği Neslitrürk ve Çeliköz tarafından (2015) yapılan “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen ve Aile Formu”, araştırmacı tarafından hazırlanan “Değerler Eğitimi Öğretmen Anket Formu” ve “Değerler Eğitimi Aile Anket Formu” kullanılmıştır. Araştırmada 50 öğretmen, her öğretmenin sınıfından 5 çocuk için doldurduğu 250 adet “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formu”, “Değerler Eğitimi Öğretmen Anket Formu” ve bu çocukların ailelerinin doldurdukları 250 adet “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Aile Formu” ve “Değerler Eğitimi Aile Anket Formu” kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 21 paket programı ile analiz edilmiştir. İki gruplu karşılaştırmalarda Mann Whitney U testi, üç gruplu karşılaştırmalarda ise Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Araştırmada yer alan öğretmen ve ailelerin demografik bilgileri tablolarda frekans ve yüzde dağılımları olarak verilmiştir. Öğretmen ve ailelerin değerler eğitiminde okul aile işbirliği ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgular tablolarda frekans ve yüzde dağılımı olarak verilmiştir. Yapılan istatistiklerde anlamlılık

düzeyi olarak 0,05 seçilmiş ve $p>0,05$ olması durumunda ise anlamlı farklılığın olmadığı belirtilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenler çocukların sorumluluk, paylaşım/eşitlik, dostluk/arkadaşlık, işbirliği, saygı ve dürüstlük değerlerine sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlere göre kız çocuklarının sorumluluk, saygı, dostluk/arkadaşlık değerleri ve toplam puanlarının erkek çocukların puanlarından yüksek olduğu ($p<0,05$), işbirliği, dürüstlük ve paylaşım/eşitlik değerlerinde kız ve erkek çocuklar arasında anlamlı bir farklılık görülmediği sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Öğretmenlere göre ölçekte yer alan altı değer açısından doğum sırasına göre puanlar açısından anlamlı bir farklılık görülmediği sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan ailelerin çocukların dostluk/arkadaşlık, işbirliği, dürüstlük, paylaşım/eşitlik, saygı ve sorumluluk değerlerine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Ailelere göre cinsiyet ve doğum sırasına göre puanlar açısından anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Öğretmenlerin ve ailelerin görüşlerine göre çocukların sahip olduğu değerlere ilişkin görüşleri incelendiğinde sorumluluk, saygı, işbirliği, dostluk/arkadaşlık, paylaşım/eşitlik değerleri ve toplam puanları açısından anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,05$). Sorumluluk, saygı, işbirliği, dostluk/arkadaşlık, paylaşım/eşitlik değerleri ve toplam puanlar açısından öğretmen puanlarının aile puanlarından daha yüksek olduğu, dürüstlük değerleri açısından ise anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin okuldaki eğitim etkinliklerinde aile ile işbirliğinin yapılmasının gerekli olduğu, ailelerin öğretmen, yönetici gibi personellerle işbirliği yapmaya istekli olduğu, ailelerin okulda çocuklarına yönelik çalışmalara katılmaya istekli olduğu, ailelerin eve gönderilen etkinlikleri uyguladığı, ailelerin sınıf ve okul ile ilgili kararlara katıldıklarını ve fikirlerini söylediklerini, ailelerin çocukları ile ilgili herhangi bir problem yaşadıklarında yardım istedikleri ve ailelerin görüşme yapılmak istendiğinde görüşmelere katıldıkları görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlere göre grubunda bulunan çocukların ailelerinin güler yüzlü, saygılı, ilgili, anlayışlı, uyumlu ve kibar davranışlara sahip oldukları, bununla birlikte öğretmenlerin göre ailelerin adaletli, sabırlı ve tarafsız davranışlarına daha az sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin hoşgörü, sorumluluk, saygı, sevgi, sabır, yardımlaşma, dürüstlük, barış, paylaşma ve temizlik değerlerine etkinliklerinde daha çok yer verdikleri belirlenmiştir.

Öğretmenlerin kazandırmak istediği değerlerin aileler tarafından desteklenmesinin gerekli olduğu; bu değerlerin evde desteklendiği takdirde çocuklara değerlerin daha kolay kazandırılacağı, değerlerin daha kalıcı olacağı, okuldaki etkinliklere katılımın kolaylaşacağı ve etkinliklerin evde geliştirilerek sürdürülebileceği, evde ve okuldaki eğitim farklılıkları ortadan kaldırılarak çocuğun kafasında oluşabilecek çatışmalar giderileceği, çocukların daha güvenli, desteklenmiş, uyumlu ve mutlu hissedeceği, ailelerin kendileri ve becerileri konusunda güven kazanacağı görüşünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen görüşlerine göre öğretmenlerin ailelere değerler eğitime yönelik etkinlik gönderdikleri; bu etkinliklerin değerler eğitime yönelik broşür, makale ve oyun örnekleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin ailelere daha az oranda değerler ile ilgili çocuklara uygun film ve kitap önerisinde bulundukları sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin görüşlerine göre çoğunlukla değerler eğitimi ile ilgili aile katılım çalışmalarından büyük oranda ailelerle bireysel görüşme yaptıkları, sınıf içi etkinliklere davet ettikleri, eğitim panosu hazırladıkları ve okulda grup toplantısı yaptıkları, bununla birlikte ev ziyareti yapma ve değerler eğitimi konusunda konferans düzenleme çalışmalarına daha az yer verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin görüşlerine göre anne babaların değerler eğitimi çalışmalarına katıldıkları ve okulda verilen değerler eğitimi çalışmalarını evde destekledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Ailelerin okuldaki eğitim etkinliklerinde aile ile işbirliğinin gerekli olduğu, öğretmenin, yöneticilerin ve diğer personelin aile ile işbirliği yaptığı, öğretmenin okulda yaptığı çalışmalara aileleri katmaya istekli olduğu, öğretmenin ailelerin uygulaması için eve etkinlik gönderdiği, öğretmenin çocuğun sınıfı ve okulu ile ilgili kararlar alınırken ailenin fikirlerini sorduğu, öğretmenden çocuk ile ilgili yaşanan herhangi bir problem durumunda yardım istenildiğinde öğretmenin aileye destek olduğu, öğretmenle görüşme yapmak istendiğinde öğretmenin görüşme günü belirlediği görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Aileler çocuklarının öğretmenlerinin güler yüzlü, ilgili, saygılı, anlayışlı, konuşmalarına dikkat eden ve kibar davranışlara sahip oldukları; bununla birlikte öğretmenlerin adaletli, işbirliği ve dinleme davranışlarına daha az sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Ailelere göre öğretmenlerin sorumluluk, saygı, yardımlaşma, paylaşma, sevgi, temizlik ve hoşgörü değerlerine etkinliklerinde daha çok yer verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Ailelere göre çocuklara kazandırılmak istenen değerlerin okulda öğretmenler tarafından desteklenmesinin gerekli olduğu; bu değerlerin evde desteklendiği takdirde çocuklara değerlerin daha kolay kazandırılacağı, kazanılan değerlerin daha kalıcı olacağı, okuldaki etkinliklere katılımın kolaylaşacağı ve etkinliklerin evde geliştirilerek sürdürülebileceği, evde ve okuldaki eğitim farklılıkları ortadan kaldırılarak çocuğun kafasında oluşabilecek çatışmaların giderileceği, çocukların kendilerini daha güvenli, desteklenmiş, çevrelerine uyumlu ve mutlu hissedeceği, ailelerin kendileri ve becerileri konusunda güven kazanacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Ailelerin görüşlerine göre öğretmenlerin ailelere etkinlik gönderdikleri; bu etkinliklerin değerler eğitimiye yönelik broşür, oyun örnekleri ve kitap olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ailelere göre öğretmenlerin daha az oranda değerler ile ilgili makale ve çocuklara uygun film önerisinde bulundukları sonucu ortaya çıkmıştır.

Ailelerin görüşlerine göre öğretmenlerin değerler eğitimi ile ilgili yaptıkları aile katılım çalışmalarından büyük oranda öğretmenlerle bireysel görüşme yaptıkları, sınıf içi etkinliklere davet ettikleri, eğitim panosu hazırladıkları ve okulda grup toplantısı yaptıkları bununla birlikte ev ziyareti yapma ve değerler eğitimi konusunda konferans düzenleme çalışmalarına daha az oranda yer verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Ailelerin düzenlenen değerler eğitimi çalışmalarına katıldıkları ve okulda verilen değerler eğitimi çalışmalarını evde destekledikleri görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu öneriler getirilebilir.

- Bu çalışma farklı şehirlerde yapılarak Türkiye genelinde çocukların sahip olduğu değerler incelenebilir ve okul öncesinde yapılan değerler eğitimi çalışmaları yorumlanabilir.

- Bu çalışma kent ve kırsal bölgelerdeki çocuk, aile ve bu bölgelerde görev yapan okul öncesi öğretmenleri ile yapılabilir. Kent ve kırsal bölgedeki çocukların sahip olduğu değerlerin farklılıkları olup olmadığı, fark varsa bunu etkileyen değişkenler incelenebilir.
- Bu çalışma öğretmenlerden ve ailelerden ölçek ve anketler yoluyla veriler toplanarak yapılmıştır. Yapılacak farklı çalışmalarda öğretmen ve ailelerle yüz yüze görüşülerek okul öncesi dönem çocukların sahip oldukları değerler ve değerler eğitiminde okul aile işbirliği incelenebilir.
- Okul öncesi eğitim kurumlarında verilen değerlerin kazandırılması süreci öğretmen ve aile bakış açısına göre incelenebilir.
- Yapılacak farklı araştırmalarda sadece öğretmen ve aile değil bu sürece çocukların da katılımı ile planlanarak incelemelerde bulunulabilir.
- Okul öncesi eğitim kurumlarında yapılan değerler eğitimi çalışmalarına farklı aile katılım çalışmaları yapılarak etkisi incelenebilir.
- Çekirdek aile geniş aile gibi sahip olunan aile türünün çocukların sahip olduğu değerler üzerinde etkisi incelenmesi amacıyla araştırmalar yapılabilir.
- Öğretmenler değerler eğitimi çalışmaları yaparken ev ziyaretleri planlayarak ve bu doğrultuda aile yaşantıları da göz önünde bulundurularak eğitim çalışmalarını uygulayabilir.
- Değerler eğitiminde dikkat edilmesi gerekenler, çocuklarda hangi değerlerin nasıl öğretilmesi gerektiği ile ilgili öğretmenlere yönelik seminer, konferans ve atölye çalışmaları yapılabilir.
- Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlere okul öncesinde değerler eğitimi uygulamasına yönelik hizmetiçi eğitim çalışmaları yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Abbak, B. S. (2008). *Okul öncesi eğitim programlarındaki aile katılımı etkinliklerinin anasınıfı öğretmenleri ve veli görüşleri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Abrams, R. (2000). *İç Çamaşırların her zaman temiz olmalı*. İstanbul: Profilo.
- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2010). Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması, <https://ailetoplum.aile.gov.tr/uploads/pages/bilim-serisi/61-turkiyede-aile-degerleri.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Akbaba Altun, S. (2003). Eğitim yönetimi ve değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 7-18.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinde gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinde gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Değerler ve Eğitimi Uluslar Arası Sempozyumu (26-28 Kasım), (s. 673-695), İstanbul: DEM.
- Akbaş, O. (2008). Sosyal bilgilerde değerler ve öğretimi. B. Tay & A. Öcal (Ed.) *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi içinde*. (s.343-370) Ankara: Pegem Akademi.
- Akın, M. H., & Aydemir, M. A. (2013). *Çizginin değeri: kültürel çalışmalar ekseninde mizah ve değer ilişkisine yönelik bir çözümleme*. Uluslararası Antalya Değerler Eğitimi Sempozyumu (28-29 Mayıs), Antalya.

- Akkaya, M. (2007). *Öğretmenlerin ve velilerin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılımı çalışmalarına ilişkin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Akkök, F. (1999). Ailelerin eğitim sürecine katılımı, Y. Kuzgun (Ed.), *İlköğretimde rehberlik içinde* (s. 257-259). Ankara: Nobel.
- Akman, B. (2012). Okul Öncesi Dönem Değerler Eğitiminde Ailenin Rolü, A. Arıkan (Ed.), *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi içinde* (s. 149-164). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisi.
- Aktaş, Y. (1995). Çalışan annelerin karşılaştıkları sorunlar ve okul öncesi eğitim kurumlarının önemi. *Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Seminer Dergisi*, 10, 139-148.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde “yardımseverlik” değerinin etkinlik temelli öğretimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akto, A. & Akto, S. (2017). Okul öncesi değerler eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler (nitel bir araştırma). *E-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 1074-1095.
- Alberoni, F. (2006). *Dostluk*. (M. M. Çilingiroğlu, Çev.). İstanbul: Literatür.
- Alpöge, G. (2011). *Okul öncesinde değerler eğitimi*. İstanbul: Bilgi.
- Anderson, D. R. (2000). Character education: who is responsible? *Journal of Instructional Psychology*, 27(3), 139-142.
- Apuhan, R. Ş. (2003). *Çocuklarda ve gençlerde ahlak ve karakter eğitimi*. İstanbul: Timaş.
- Aral, N., Kandır, A. & Can Yaşar, M. (2002). *Okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programı*. İstanbul: Turan Ofset.
- Argon, T., & Kıyıcı, C. (2012). İlköğretim kurumlarında ailelerin eğitim sürecine katılımlarına yönelik öğretmen görüşleri, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 80-9.
- Arıkan A. (2011). Değerler eğitiminin tanımı, önemi ve kapsamı. A. Arıkan (Ed.) *Okulöncesi dönemde değerler eğitimi içinde* (s. 1-26). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisi.

- Ashton, E., & Watson, B. (1998). Values education: a fresh look at procedural neutrality. *Educational Studies*, 24, 183-193.
- Arseven, A. D. (2001). *Alan araştırma yöntemi*. Ankara: Gündüz Eğitim.
- Arslan, U., & Nural, E. (2004). Okul öncesi eğitiminde okul-aile işbirliğinin önemi, *Milli Eğitim Dergisi*, 162, 99-108.
- Aslan, N. & Arslan Cansever, B. (2007). Okuldaki sosyal etkinliklere katılımı ebeveyn çocuk etkileşimi (kültürlerarası bir karşılaştırma). *Ege Eğitim Dergisi*, 8(1), 113-130.
- Aslan, Ü. (2008). Okul öncesi eğitimde temel becerilerin ve sosyal davranışların kazandırılması. G. Haktanır (Ed.). *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s. 215-240). Ankara: Anı.
- Aspin, D. N. (1997). Logical empiricism and post-empiricism in educational discourse. N. D. Aspin (Ed.), London, Durban and Sydney: Heinemann.
- Ataç, F. (2003). *Öğretmen için öğrenci psikolojisi önce ruhsal eğitim*. İstanbul: Epsilon.
- Atakan, H. (2010). *Okul öncesi eğitiminde aile katılımı çalışmalarının öğretmen ve ebeveyn görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Atayeter, H. (2004). *İlköğretim okullarında okul-aile işbirliği (Diyarbakır il örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Aydın, A. (2005). *Dil tarih coğrafya fakültesi öğrencilerinin değer hiyerarşileri ile ilahiyat fakültesi öğrencilerinin değer hiyerarşilerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, İ. S., & Pehlivan, A. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğrenci kavramlarına ilişkin kullandıkları metaforlar. *Turkish Studies Academic Journals*, 5(3), 818-842.
- Aydın, M. (2003). Gençlerin değer algısı: Konya örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3, 121-144.
- Aydın, M. Z. (2005). *Ailede çocuğun ahlak eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- Aydın, M. Z., & Akyol Gürler, Ş. (2014). *Okulda değerler eğitimi yöntemler, etkinlikler, kaynaklar*. Ankara: Nobel.

- Aytekin, Ç., Artan, İ., Kangal, S. B., Çalışandemir, F., & Özkızıklı, S. (2017). Çocukların anne-babalarına yönelik algılarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(38), 168-188.
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal davranış eğitimi* (3 Baskı). Ankara: Nobel.
- Balcı, A. (1999). *Okul ile ilgili metaforlar: seçilmiş dört okulda öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin okul algıları*. Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Balcı, A. (2001). *Öğrenci, öğretmen ve velilerin okul kavramlaştırmaları: Okul'un metaforik bir analizi*. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Sempozyumu. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Balcı, E. (1991). *Öğretmenlerin rolleri* Eğitim Sosyolojisi, Ankara.
- Balcı, N. (2008). *İlköğretim altıncı sınıf sosyal bilgiler dersinde değer eğitiminin etkililiği*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Başal, H. A. (1998). *Okul öncesi eğitime giriş*. Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- Başal, H. A. (2003). *Gelişim ve psikoloji nasıl mutlu bir çocuk yetiştirebiliriz?* İstanbul: Morpa Kültür.
- Başar, H. (2001). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem.
- Baysal, J. (1990). *Din, ahlak ve toplumsal yaşam. Yaratıcı toplum yolunda çağdaş eğitim*. İstanbul: Cem.
- Beill, B. (2003). *İyi çocuk, zor çocuk doğru davranışlar çocuklara nasıl kazandırılır?* (C. Yorulmaz, Çev.). Ankara: Arkadaş.
- Berk, E. L. (2013). *Çocuk gelişimi*. (A. Dönmez Çev.). Ankara: İmge.
- Beyazıt, U. & Mağden, D. (2015). Üniversitede öğrenim gören erkek öğrencilerde aşırı cinsiyet ideolojisi ve babalık rolü algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3), 207-225.
- Bilgin, H. (2010). Okul öncesi eğitimde aile ile iletişim ve ailelere rehberlik. G. Uyanık Balat (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde. (s. 226-238). Ankara: Pegem.
- Bilgin, M. (1990). *Ankara merkez ilçelerindeki ortaokullarda okul ve ailenin işbirliği ve sorunları*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. İstanbul: Sistem.
- Binbaşıoğlu, C. (1968). *Eğitime giriş*. Ankara.
- Binicioğlu, G. (2010). *İlköğretimde okul-aile iletişim etkinlikleri: öğretmen ve veli görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Bishop, C. D. (1993). Report of the task force on values in education for the state of Arizona, Arizona Department of Education. ERIC Document: ED 386 270.
- Bolay, S. H. (2004). Değerlerimiz ve günlük hayat. *Değerler eğitimi merkezi dergisi*, 1(1), 12-19.
- Brynildssen, S. (2002). *Character education through children's literature. ERIC clearinghouse on reading english and communication*. ED 469929. <https://www.ericdigests.org/2003-3/character.htm> sayfasından erişilmiştir.
- Buckner, J. P., & Fivush, R. (2000). Gendered themes in family reminiscing. *Memory*, 8, 401-412.
- Bulach, C. R., & Butler, J. D. (2002) The occurrence of behaviors associated with sixteen character values. *Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*, 41, 200-214.
- Büyükdüvenci, S. (1987). *Eğitim sosyolojisine giriş "yazılar"*. Ankara: Yargıçoğlu.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A.
- Can, Ö. (2008). *Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Cavkaytar, A. (2004). Okul öncesi eğitimde okul, aile ve çevre işbirliği. Ş. Yaşar (Ed.), *Okul öncesi eğitimin ilke ve yöntemleri içinde* (s. 133-144). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Cerit, Y. (2006). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin okul kavramıyla ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 669-699.

- Coşkun, V., & Sargın, M. (2007). *Yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde ilköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitabında strateji*. 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri, 334-337.
- Crick, R. E. (2010). *Farklı kavramlar mı madalyonun iki değişik yüzü mü?* Değerler Eğitimi Uluslar Arası Konferansı, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü.
- Çağatay, Ş. M. (2009). *Öğretmen görüşlerine göre karakter eğitiminde ve karakter gelişiminde okulun rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Çağdaş, A., & Seçer, Z. (2002). *Çocuk ve ergende sosyal ve ahlak gelişimi*. Ankara: Nobel.
- Çalık, C. (2007). Okul çevre ilişkisinin okul geliştirmedeki rolü: kavramsal bir çözümleme. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(3), 123-129.
- Çaltık, İ., & Kandır, A. (2006). *Okul öncesi eğitim kurumlarında görevli öğretmenlerin 2002 okul öncesi programında aile katılımının sağlanmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. 1. Uluslararası Ev Ekonomisi Kongresi. Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu, Ankara.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu: okul aile dayanışması. *İlköğretim Online Dergisi*, 2(2), 28-34. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/429518> sayfasından erişilmiştir.
- Çelikten, M., & Can, N. (2003). Yönetici, öğretmen ve veli gözüyle ideal öğretmen. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 253-267.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çengelci, T., Hancı, B. & Karaduman, H. (2013). Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 33-56.
- Çetingöz, D. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitimde öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(3), 33-52.

- Çiftçi, N. (2003). Kohlberg'in bilişsel ahlâk gelişimi teorisi: *Ahlâk ve Demokrasi Eğitimi. Değerler Eğitimi Dergisi*, 1, 43-47.
- Çubukcu, Z., Eker Özenbaş, D., Çetintaş, N., Satı, D., & Yazlık Şeker, Ü. (2012) Yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli gözünde öğretmenin sahip olması gereken değerler. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 25-37.
- Dağlıoğlu, H. E. (2010). Erken çocukluk dönemi öğretmenlerinin özellikleri. H. Diken (Ed.) *Erken çocukluk eğitimi içinde* (s. 482-515). Ankara: Pegem Akademi.
- Dede, Y. (2007). Matematik öğretiminde değerlerin yeri, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 12-25.
- Demirel, Ö. (2003). *Planlamadan değerlendirmeye öğretme sanatı*. Ankara: Pegem A.
- Demirhan Işcan, C. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirtaş, S. (2009). *Çocuk yuvasında kalan korunmaya muhtaç çocukların değer eğitiminde yaratıcı dramının etkililiği*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dereli İman, E. (2014). Değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocukların sosyal gelişimine etkisi: sosyal beceri, psiko-sosyal gelişim ve sosyal problem çözme becerisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(1), 249-268.
- Deveci, H. (2008). Sosyal bilgilerde bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılması. Ş. Yaşar, (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s.187-206). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Dewey, J. (2004). *Demokrasi ve eğitim*. (T. Göbekçin, Çev.). Ankara: Yeryüzü.
- Dilmaç, B. (2007). *Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması*. Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler enstitüsü, Konya.
- Dinç, B. (2011). Okulöncesi dönemde değerler eğitiminin yeri ve önemi. A. Arıkan (Ed.), *Okul öncesi Dönemde Değerler Eğitim içinde* (s. 149-164). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisi.
- Dirim, A. (2004). *Kız meslek liseleri için okul öncesi eğitimi*. Ankara: Esin.

- Dix, T. & Grusec, J.E. (1983). Parental influence techniques: an attributional analysis. *Child Development*, 54, 645-652.
- Doğan, İ. (2007). *Türk eğitim sisteminde değer sorunu*. Değerler ve Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitapçığı, 615-634, İstanbul: Dem.
- Doğanay, A. (2006). Değerler Eğitimi, C. Öztürk (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı bir yaklaşım* içinde (s. 255-286). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, A. (2009). Değerler eğitimi. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik vatandaşlık eğitimi* içinde (s. 225-256). Ankara: Pegem.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazanılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-96.
- Ekşi, H., & Katılmış, A. (2014). *Karakter eğitimi el kitabı*. Ankara: Nobel.
- El Hassan, K. & Kahil, R. (2005). The effect of “living values: an educational program” on behaviors and attitudes of elementary students in a private school in Lebanon. *Early Childhood Education Journal*, 33, 81-90.
- Eldeleklioğlu, J. (2004). Çocuklarda özgüven gelişimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 111-121.
- Epstein, J. L. (1995). School, family and community partnerships: caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 76(9), 701-712.
- Epstein, J. L. (2001). School, family and community partnerships: preparing educators and improving schools. Boulder, Colorado: Westview Press.
- Epstein, M., & Ward, L. (2011). Exploring parent-adolescent communication about gender: Results from adolescent and emerging adult samples. *Sex Roles*, 65, 108-118.
- Erdal, K. (2009). Eğitim değerleri açısından çocuk kitapları. *Akademik Bakış Dergisi* 17, 1-18.
- Erdem, A. R. (2003), Üniversite kültüründe önemli bir unsur: değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Erdoğan, İ. (2000). *Okul yönetimi ve öğretim liderliği*. İstanbul: Sistem.

- Eren, E. (2018). Okul öncesinde değerler eğitiminin program, öğretmen ve aile görüşleri açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Ergin, H. (2007). Etkili okul-aile işbirliğinin sağlanmasının önemi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 86(8), 164-169.
- Erkuş, S. (2012). *Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Evren Terzi, E. (2009). *Anasınıfına devam eden çocuklarda görülen davranış sorunlarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Fantuzzo, J., Mcwayne, C., & Perry, A.M. (2004). Multiple dimensions of family involvement and their relations to behavioral and learning competencies for urban, low income children. *School Psychology Review*, 33(4), 467-480.
- Fernandes, L. (1999). *Value personalisation: a base for value education*. 15 Ocak 2016, from ERIC database, Service No. ED 434 880.
- Fichter, J. (2006). *Sosyoloji nedir*. (N. Çelebi Çev.). Ankara: Anı.
- Fivush, R., Brotman, M. A., Buckner, J. P., & Goodman, S. H. (2000). Gender differences in parent-child emotion narratives. *Sex Roles*, 42, 233-253.
- Fulcher, M., Sutfin, E., & Patterson, C. J. (2007). Individual differences in gender development: Associations with parental sexual orientation, attitudes, and division of labor. *Sex Roles*, 58, 330-341.
- George, S. M. (2003). *Fundamentals of early childhood education*, copyright by pearson education, inc., Upper saddle River, New Jersey.
- Giesecke, H. (2004). Was kann die Schule zur Werteerziehung beitragen? In: Was Schule macht. Hrsg. Von S.Gruehn, G.Kluchert, T.Koinzer; Beltz Verlag, Weinheim und Basel (s.235-246).
- Gleen, C. L. (1998). What real education requires. *Journal of Education*, 180(3), 41-50.
- Gordon, T. (1996), *Etkili Öğretmenlik Eğitimi* (E. Aksoy Çev.), İstanbul: Sistem.

- Gökçe, E. (1998). *İlköğretimde okul aile işbirliğinin geliştirilmesi* 4. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı*, 138-143.
- Gökçek, B. S. (2007). *5-6 yaş çocukları için hazırlanan karakter eğitimi programının etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Marmara üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gömleksiz, M. N. (2007). *Lise öğrencilerinin toplumsal değerlere ilişkin tutumları: Elazığ ili örneği*. Okul ve Değerler. Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- Guerrero, M. C. M., & Villamil, O. S. (2000). Exploring ESL teachers' roles through metaphor analysis. *TESOL Quarterly*, 34(2), 341-351.
- Gunnar, M. R. & Barr, R.G. (1998). Stress, early brain development, and behavior. *Infants and Young Children*, 11(1), 1-14.
- Güler, D. & Ulutak, N. (1992). Aile kavramının tarihsel gelişimi ve Türk toplum yaşantısında aile, *Kurgu Dergisi*, 11, 51-76.
- Güler, T. (2011). Okul öncesi eğitimde ailenin önemi ve okul aile işbirliği. G. Haktanır (Ed.), *Okul Öncesi Eğitime Giriş* içinde. (s. 289-316). Ankara: Anı.
- Gümüşeli, A. İ. (2004). Ailenin katılım ve desteğinin öğrenci başarısına etkisi, *Özel Okullar Birliği Bülteni*, 2(6), 14-17.
- Güneysu, S. (1982). *Ana-babaların çocuklarına karşı tutumları ve çocuktaki davranış problemleri*, Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güngör, A. (2003). *Gelişim ve öğrenme*, Ankara: Anı.
- Güngör E. (1998). *Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar: ahlak psikolojisi, ahlaki değerler ve ahlaki gelişme*. İstanbul: Ötüken.
- Güngör, E. (2010). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. İstanbul: Ötüken.
- Günindi, N. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne-babalarının empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Gürşimşek, I., Girgin, G., & Harmanlı, Z. (2001). *Ailenin çocuk yetiştirme tutumu ve eğitime katılımının okul öncesi dönemde psiko-sosyal gelişime etkisi*. Marmara Üniversitesi Uluslar Arası Katılımı 2000 Yıllarda Birinci Öğretme Ve Öğrenme Sempozyumu İstanbul.
- Gürşimşek, I., Girgin, G., Harmanlı, Z., & Ekinci, D. (2002). *Çocuğun Eğitiminde Aile Katılımının Önemi (Bir Pilot Çalışma)*. Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimi Sempozyumu. Ankara: Kök.
- Gürşimşek, I., Kefi, S., & Girgin, G. (2007). Okulöncesi eğitime babaların katılım düzeyi ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 181-191.
- Güven, G. (2011). *Farklı eğitim modelleri kullanılarak uygulanan aile eğitim ve aile katılım programlarının okul öncesi öğretmenlerinin uygulamalarına ve ebeveynlerin görüşlerine etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güven, S. (1999). *Toplum bilim*. Bursa: Ezgi.
- Halsey, N. H. (2008). *Investigating a parent implemented early literacy intervention: effects of dialogic reading using alphabet books on the alphabet skills, phonological awareness, and oral language of preschool children*. Doctor's Thesis. University of Massachusetts Amherst. UMI Number: 3325135.
- Halstead, J. M. (1996). Values and values education in schools. J. M. Halstead ve M. J. Taylor(Edt.). *Values in Education and Education in Values*. (s. 3-13). Oxon: Routledge Falmer.
- Halstead, J. M., & Taylor, J. M. (2000). Learning and teaching about values: a review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Heimsoeth, H. (1997). *Ahlak denen bilmece*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Konferansları. İstanbul.
- Hill, B. V. (2004). Values education in schools : issues and challenges. *Primary & Middle Years Educator*, 2(2), 8-20.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work related values*. Beverly Hills: Sage.

- Hofstede, G. (1981). Culture and organizations. *International studies of management & organization*, 10(4). 15-41.
- Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing cultures: the hofstede model in context. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1). <https://scholarworks.gvsu.edu/orpc/vol2/iss1/8/> sayfasından erişim sağlanmıştır.
- Hoover Dempsey, K.V., & Joan M. T. (2002). *Family-school Communication*, Vanderbilt University.
- Hökelekli, H., & Gündüz, T. (2007). *Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğitimleri. Eğitim ve değerler. Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- Huitt, W. (2004). Values. educational psychology interactive. Valdosta, GA: Valdosta State Universty <http://www.edpsycinteractive.org/topics/affect/values.html> sayfasından erişilmiştir.
- Işık, H. (2007). Okul öncesi eğitim kurumlarında gerçekleştirilen okul-aile işbirliği çalışmalarının anne-baba görüşlerine dayalı olarak incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1981). *Çocuğun değeri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). Okul öncesi eğitim programlarının uygulanmasında ailelerle yeterince işbirliği yapılamamaktadır. *Milli Eğitim Dergisi*, 132, 25- 26.
- Kale, N. (2007). *Nasıl bir değerler eğitimi?* Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu (26–28 Kasım 2004), 313–322, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- Kandır, A. (2001). Çocuk Gelişiminde Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Yeri ve Önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 102-104.
- Kanlıkılıçer, P. (2005). *Okul öncesi davranış sorunları tarama ölçeği: geçerlik güvenirlik çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaplan, S (2002). *İlköğretim I. kademe okul-aile işbirliği mevcut durum ve bir model önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaptan, S. (1999). *Bilimsel araştırma teknikleri*. Ankara: Gazi Büro.

- Karadeniz, A. (1994). *Lise son sınıf öğrencileri üzerinde demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarıyla çeşitli mesleki değerler arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Karslı, M. D. (2003). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Pegem A.
- Kaya, Ö. M., Cihangir, S., & Dinç, B. (2004). Okulöncesi eğitim kurumlarında aile katılımına yönelik bir model önerisi, 1. Uluslararası Okulöncesi Eğitim Kongresi, (s. 379-397) İstanbul: Ya-Pa.
- Kerschenstainer, G. (1977). *Karakter kavramı ve terbiyesi* (H. Fikret Kanad, Çev.), Ankara: Milli Eğitim.
- Keskinoğlu, M. Ş. (2008). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerine uygulanan mesnevi temelli değerler eğitimi programının ahlaki olgunluğa ve saldırganlık eğitimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kızılcı, S., & Erjem, Y. (1994). *Açıklamalı sosyoloji terimler sözlüğü*. Ankara: Atilla.
- Kirschenbaum, H. (1995). 100 Ways to enhance values and morality in schools and youth settings, Massachusetts: A Longwood Professional Book, Pearson Education.
- Koç, A., Taylan, E., & Bekman, S. (2002). Türkiye’de okulöncesi çocuk eğitimi: hizmete duyulan ihtiyaçların saptanması ve çocuğun dil yetisi düzeyinin değerlendirilmesi araştırma raporu. AÇEV. https://www.acev.org/wp-content/uploads/2017/11/turkiyede_okul_öncesi_egitimi_hizmete_duyulan_ihtiyaclarin_saptanmasi.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Koçyiğit, S. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarında personel. G. Uyanık Balat (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde. (s. 202-222). Ankara: Pegem.
- Kolay, Y. (2004). Okul- aile- çevre işbirliğinin eğitim sistemindeki yeri ve önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 164, 94-104.
- Kotaman, H. (2008). Türk ana babalarının çocuklarının eğitim öğretimlerine katılım düzeyleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 135-149.

- Kozikoğlu, İ. (2018) Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin tutum ve görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2698-2720.
- Köknel, Ö. (2007). *Çatışan değerlerimiz*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Kupchenko, İ., & Parsons, J. (1987). Ways of teaching values, an outline of oix values approaches (ERIC Document Reproduction Service No: 288806).
- Kurtdede Fidan, N. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2(2), 1-18.
- Kuşdil, M. E., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değerler yönelimi ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Kuşin, İ. (1991). *Okul öncesi eğitimde okul aile işbirliği*. Okul Öncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri. İstanbul: YA-PA.
- Leming, J. S. (1997). Whither goes character education? ;Objectives pedagogy, and research in education programs. *Journal of education*, 179(2), 11-34.
- Lickona, T. (1991). Educating for character (How our schools can teach respect and resposibility). New York: Bantam Books.
- Lott, L., Nelsen, J., Glenn, S. (2000). *A'dan z'ye pozitif disiplin* (M. Ersin, Çev.). İstanbul: Hayat.
- Lynch, S. M. (2013). Dostluk Üzerine (F. Lekesizalın, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Mangır, M., Aral, N., Haktanır, G., Baran, G., Başar, F., & Köksal, A. (1995). Fiziksel Yönden İstismar Edilen ve Edilmeyen Çocukların Ana-Baba Tutumlarının Algılayış Şekillerinin İncelenmesi. 10. Ya-Pa Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. İstanbul: Ya-Pa Yayın Paz. San. Tic. A.Ş., 81– 98.
- MEB. (1993). *XIV. Milli eğitim şurası okul öncesi eğitim komisyon raporu*. İstanbul: MEB.
- MEB. (2005). *İlköğretim 1, 2 ve 3. sınıflar hayat bilgisi dersi öğretim programı ve kılavuzu*, Ankara: MEB.
- MEB. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4–5 sınıf öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: MEB.
- MEB. (2006). *Okul öncesi eğitim programı (36-72 aylık çocuklar için)*, Ankara: MEB.

- MEB. (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. Ankara: MEB.
- MEB, (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı İle Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi(OBADER)*, Ankara: MEB.
- Mehmedoğlu, A. U. (2007). Üniversite öğrencilerinin değer yönelimleri ve dindarlık. R. Kaymakcan (Ed.), *Değerler ve eğitimi içinde* (s. 799-817). İstanbul: Dem.
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108.
- Morgan, C. (1998). *Psikolojiye giriş*, (H. Arıcı ve Diğerleri, Çev.), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji.
- Naylor, D. T. & Diem, R. (1987). *Elementary and middle school social studies*. New York: Random House.
- Neslitürk, S. (2013). *Anne değerler eğitimi programının 5–6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyine etkisi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Neslitürk, S., & Çeliköz, N. (2015). Okul öncesi değerler ölçeği aile ve öğretmen formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2015) 19-42.
- Ocak, G., & Gündüz, M. (2006). Eğitim fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 293-311.
- Oğan, M. (2000). *Okul aile birliği ile ana-baba iletişimi ve velilerin eğitim beklentisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Oğuz, A. (2009). Öğretmen adaylarına göre ortaöğretim öğretmenlerini temsil eden metaforlar. *Milli Eğitim*, 38(182), 36-57.
- Oğuzkan, F. (1981). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Oğuzkan, Ş., & Oral, G. (1997). *Okul öncesi eğitimi*. İstanbul: MEB.
- Oğuzkan, Ş., & Oral, G. (2001). *Kız sanat okulları için okul öncesi eğitimi*. İstanbul: Milli Eğitim.

- Okman Fişek, G., & Maktav Yıldırım, S. (1993). *Çocuk gelişimi*. İstanbul: MEB.
- Oktaý, A. (1999). *Yaşamın sihirli yılları okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon.
- Oktaý A.(2010). Okul öncesi eğitim ve ilköğretimin çocuğun yaşamındaki yeri ve önemi. A. Oktaý (Ed.), *İlköğretime hazırlık ve ilköğretim programları içinde* (s. 1-21). Ankara: Pegem.
- Öncül, F. (2011). *Öğretmenlerin yapmış olduğu ev ziyaretlerinin aile üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özcan, H. (1996). *İlkokul öğrencilerinin özgüvenleri, akademik başarıları ve annebaba tutumları arasındaki ilişkiler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Özden, Y. (2002). *Eğitimde dönüşüm eğitimde yeni değerler*. Ankara: Pegem.
- Özen, Y. (2001). *Yarına kalmamak adına sorumluluk eğitimi*. Ankara: Nobel.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217-239.
- Özgüleç, F. (2001). *7-11 Yaşlarındaki çocukların ahlaki yargılarının gelişimi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özgüven, İ. E. (2003). *Psikolojik testler*. Ankara: PDREM.
- Öztürk, E. (2009). Hayat bilgisi dersinde değer eğitimi ve uygulama örnekler, S. Öğülmüş (Ed.), *ilköğretim Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Pegem A.
- Öztürk Samur, A. (2011). *Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özyürek, A. (2004). *Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Pekdoğan, S., & Korkmaz, H. İ. (2017). Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarına verilen değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 59-72.

- Poyraz H., & Dere, H. (2006). *Okul öncesi eğitimin ilke ve yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Rogers, M. A., Theule, J., Ryan, B.A., Adams, G. R., & Keating, L. (2009). Parental involvement and children's school achievement. *Canadian Journal of School Psychology, 24*(1), 34-57.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*, New York: The Free Press.
- Ryan, K., & Bohlin, K. (1999). *Building Character in Schools*, Jossey-Bass Inc, California.
- Sanchez, T. R. (1998). *Heroes, Values, and Transcending Time: Using Trade Books to Teach Values*. www.eric.ed.gov , ERİC Document No: ED 426 923.
- Sapsağlam, Ö. (2009). *Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan usta öğretmenlerin öğretmenlik yeterliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Tokat ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Sapsağlam, Ö. (2015). *Anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan sosyal değerler eğitimi programının sosyal beceri kazanımına etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sapsağlam, Ö. (2016). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi: teoriden uygulamaya*. E. Ömeroğlu(Ed.), Ankara: Pegem Akademi.
- Sapsağlam, Ö. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının değer algılarının çizdikleri resimler ve sözlü anlatımlarına göre incelenmesi: Sorumluluk Değeri Örneği. *Eğitim ve Bilim, 42*(189), 287-303.
- Sapsağlam, Ö., & Ömeroğlu, E. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin eğitim programlarında değerler eğitimine yer verme düzeylerinin belirlenmesi. *International Journal of Eurasia Social Sciences, 6*(21), 244-264
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun eğitim fakültesi örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi, 3*(10), 73-88.
- Savaş, A. C. (2012) Educational consultancy and research center. *Educational Sciences: Theory & Practice – Special Issue, 7*, 3099-3110.

- Schulting, A.B (2009). *The kindergarten home visit project: a kindergarten transition intervention study department of psychology and neurosciences*. Duke University Dissertation Submitted In Partial Fulfillment Of The Requirements For The Degree Of Doctor Of Philosophy In The Department Of Psychology And Neurosciences In The Graduate School Of Duke University.
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the schwartz theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture International Association for Cross-Cultural Psychology*,
<https://scholarworks.gvsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1116&context=orpc> sayfasından erişilmiştir.
- Schwartz, S. H. & Bilsky, W. (1987). Toward a universal psychological structure of human values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 550- 562.
- Selçuk, Z. (2003). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel.
- Senemoğlu, N. (1994). Okul öncesi eğitim programı hangi yeterlikleri kazandırmalıdır? *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 21-30.
- Sezer, T. (2008). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin öğretimine ilişkin öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sezer Soydemir, Ş. (2011). *Okul öncesi eğitimi bilim dalı okul öncesi öğretmen ve ebeveynlerinin birbirlerini ve okul öncesi çocuklarını nasıl algıladıklarının metaforlar yoluyla incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Suh, B. K. & Traiger, J. (1999). Teaching Values Through Elementary Social Studies And Literature Curricula. *Education*. 119(4), 723–727.
- Suparka, D. P. & Johnson P. L. (1975) Values education: Approaches and materials, ERİC Document Reproduction Service No: ED103284).
- Stanley, W. B. (1983). Training teachers to deal with values education : a critical look at social studies methods texts. *Social Studies*. 74(6). 242-246.
- Starr, L. (2003). A Dozen activities to Promote Parent Involvement.
http://www.educationworld.com/a_admin/admin1 sayfasından erişilmiştir.

- Şahan, B. (2011). *Okul öncesi 5-6 yaş grubu öğrencilerin sorumluluk kazanma düzeylerinin öğretmen ve veli görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Şahin, H. (2017). Resmi anaokuluna devam eden çocukların öğretmen görüşlerine göre sahip oldukları değer düzeylerinin belirlenmesi. *Turkish Studies Academic Journal* 12(28), 663-680.
- Şen, Ü. (2007). *Milli eğitim bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şendoğdu, M. C. (2000). *Anaokuluna devam eden 5-6 yaş çocuklarının anneyababalarını algılamaları ile anne babaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Şimşek, H., & Tanaydın, D. (2002). İlköğretimde veli katılımı: öğretmen-veli psikolojik danışman üçgeni, *İlköğretim Online E-Dergi*, 1(1), 12-16.
- Şişman, M. (2000). *Öğretmenliğe giriş*. Ankara: Pegem A.
- Tan, M. (1981). *Toplum bilimine giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Tanrıverdi H., & Erarslan, N. (2015). Okul öncesi çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile değer kazanımları arasındaki ilişki. *KTÜ SBE Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 9-23.
- Tarkoçin, S., Berktaş, D., & Uyanık Balat, G. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içi etkinliklerde çocuklarla olan iletişimlerinde kullandıkları değerlerin incelenmesi. Ahmet Doğanay (Ed.), *Eğitim ve öğretim dergisi* içinde (s. 73-43). Ankara: Pegem A.
- Tay, B., Durmaz, F. & Şenol, M. (2013). Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin değer ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim fakültesi Dergisi*, 33(1), 67-93.
- Taylor, M. J. (1996). Voicing their values: pupils' moral and cultural experience. J.M. Halstead and M. J. Taylor (Eds). *Values education and education in values*. New york: Routledge Falmer.

- Tenenbaum, H. R., & Leaper, C. (2003). Parent-child conversations about science: The socialization of gender inequities? *Developmental Psychology*, 39, 34-47.
- Tenenbaum, H. R., Snow, C. E., Roach, K., & Kurland, B. (2005). Talking and reading science: Longitudinal data on sex differences in mother-child conversations in low-income families. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 26, 1-19.
- Tepecik, B. (2008). *Sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin kazandırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Tezcan, M. (1974). *Türklerle ilgili stereotipler (kalıp yargılar) ve Türk değerleri üzerine bir deneme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Tezel Şahin, F. (2004). *Anne-babaların okul öncesi eğitim programına katılımlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. I. Uluslar arası Okul öncesi Eğitim Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı, s. 231-240. Ankara: Ya-pa.
- Tezel Şahin, F. (2011). Sosyal değişim sürecinde değişen babalık rolü. Z. Dilek, M. Akbulut, Z. C. Arda, Z. B. Özer, R. Gürses, B. Karababa Taşkın (Haz.). Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi “Kültürel Değişim, Gelişim ve Hareketlilik”: 10-15 Eylül 2007 – Ankara: Bildiriler (s. 765-773 – Cilt 2). Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- Tezel Şahin, F., & Atabey, D. (2011). Aile öğretmen iletişim ve işbirliği ölçeği, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), 793-804.
- Tezel Şahin, F., & Özbey, S. (2007). *Aile Eğitim Programlarına Niçin Gerekseşim Duyulmuştur? Aile Eğitim Programları Neden Önemlidir? T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*. 3(12), 9-10.
- Tezel Şahin, F., & Turla, A. (2003). *Okul öncesi eğitim kurumlarında yapılan aile katılım çalışmalarının incelenmesi*. Haktanır, G. ve Güler, T. (Ed.), OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı ve Bildiri Kitabı (s. 379- 392), Kuşadası, Türkiye.
- Tezel Şahin, F., & Ünver, N. (2005). Okul öncesi eğitim programlarına aile katılımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 23-30.

- Thornberg, R., & Oğuz, E. (2013). Teachers' views on values education: a qualitative study in Sweden and Turkey. *International Journal of Educational Research*, 59(1), 49-56.
- Tillman, D. (2000). Living values activities for young adults. Deerfield Beach-Florida: Health Communications Inc.
- Titus, N. D. (1994). Values education in American secondary schools. www.eric.ed.gov, ERIC Document No: ED 381 423.
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Tozlu, N., & Topsakal, C. (2007). *Avrupa Birliği'ne uyum çerçevesinde değerler eğitimi. Toplum ve Değerler*. Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, İstanbul: DEM.
- Turan, S., & Aktan, D. (2008). Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259.
- Turner, K., Richards, M. & Sanders, R. (2007). *Randomised Clinical Trial Of A Group Parent Education Programme For Australian Indigenous*. *Journal of Paediatrics and Child Health* 43, 429-437.
- Tuzcuoğlu, N. (2003). *Bir aile olmak: anne baba olmanın altın kuralları*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Türk Dil Kurumu (2019). *Büyük Türkçe Sözlük*. Web: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts sayfasından erişilmiştir.
- Türk, İ. (2009). *Değerler eğitiminde saygı*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- UNESCO, (2010). Living values education overview, s:1. <http://www.livingvalues.net/common/about/LVEP%20Overview.%20Oct%202010%20s.doc> sayfasından erişilmiştir.
- UNICEF. (2007). Okul öncesi eğitimde bilgi tutum ve uygulama araştırması. UNICEF, Ekim.

- Uyanık Balat, G. (2006). Erken dönemlerde değerler eğitimi, 1. Uluslar Arası Okul Öncesi Eğitim Kongresi Bildiri Kitabı, III.Cilt, s. 9-16.
- Uyanık Balat, G. (2012). *Okul öncesi değerler eğitimi ve etkinlik örnekleri*. Ankara: Pegem A.
- Uyanık Balat, G. (2014). *Çocuklar ve değerler eğitimi* <http://www.kimpsikoloji.com/wp-content/uploads/2014/02/Do%C3%A7.-Dr.-G%C3%BClden-Uyan%C4%B1k-Balat-Okul-%C3%96ncesinde-De%C4%9Ferler-E%C4%9Fitimi.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Uyanık Balat, G. & Balaban Dağal, A. (2009). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi etkinlikleri*. Ankara: Kök.
- Uyanık Balat, G., & Özdemir Beceren, B. (2010). Okul öncesi dönemde değerler eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18), 59-63.
- Uyanık Balat, G., Özdemir Beceren, B., & Adak Özdemir, A. (2011). The evaluation of parents' views related to helping pre-school children gain some universal values. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 15, 908-912.
- Uzun, M., & Köse, A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12,(23), 305-338.
- Ünal, A., Yıldırım, A., & Çelik, M. (2010). İlköğretim okulu müdür ve öğretmenlerinin velilere ilişkin algılarının analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 261-272.
- Üner, E. (2011). *Okul öncesi eğitim programındaki 36-72 aylık çocuklara farklılıklara saygı eğitimi kazandırmanın öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Ünlü, İ., & Metin, Ö. (2016). İlköğretim öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre değerlere ulaşma düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 17(2), 697-713 .
- Ünüvar, P. (2010). Aile katılımı çalışmalarına yönelik ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırılması, *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 18(3),719-730.

- Üstübal, Ö. (2015). *Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılım çalışmalarının aile-öğretmen arasındaki iletişim ve işbirliğine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Varış, F. (1978). *Eğitimde program geliştirme: Teori ve teknikler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Veugelaers, W. (2000). Different ways of teaching values, educational review. 52(1). 37-46.
- Volling, B. L. ve Elins J. (1998). Family relationships and children's emotional adjustment as correlates of maternal and paternal differential treatment: a replication with toddler and preschool siblings. Child Development, 69(6), 1640-1656.
- Vural, D. E. (2012). *Okul öncesi eğitimin ilköğretime etkisinin aile katılımı ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Whitney, I. B. (1986). The status of values education in the middle and junior high schools of tennessee. Ph.D Thesis, Tennessee State University, USA.
- Wolf, A. T. (2007). *Building relationship a study of families, Children and Teachers* presented to the faculty of the University of Missouri Kansas City in fulfillment of the requirements for the degree of doctor.
- Wood, R. W., & Roach, L. (1999). Administrators' perceptions of character education. *Education*, 120, 213-238.
- Wright, I. (1993). Civic education is values education. *Social Studies*. 84(4). 149- 152
- Yağbasan, M., & İmİK, N. (2006). Öğretmenlerin aile içi iletişimi. Malatya ili örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 227-245.
- Yaka, Ş. Yalçın, D., & Denizli, E. (2014). Okul öncesi eğitimde verilecek öncelikli değerlere ilişkin veli görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(28), 169-192.
- Yalar, T., & Yanpar Yelken, T. (2011). Değerler eğitiminin iyileştirilmesi ile ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi ve bir program modülü örneğinin geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(38), 79-98.
- Yavuzer, H. (2011). Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi. İstanbul: Remzi.

- Yazar, T. (2012). Öğretmen adaylarının değerler hakkındaki görüşleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5, 61-68.
- Yazar, T., & Erkuş, S. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitime ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 196 – 211.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitime genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522.
- Yazıcı, M. (2014). Değerler ve toplumsal yapıda sosyal değerlerin yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 209-223.
- Yeşil, R., & Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65-84.
- Yıldıran, G. (1983). *Okul öncesi eğitimde okul, ana-baba ve çevre arasında işbirliğinin sağlanması Okul Öncesi Eğitim ve Sorunları* (Türk Eğitim Derneği VII. Eğitim Toplantısı). Ankara: Şafak.
- Yıldırım, A., Ünal, A., & Çelik, M. (2011). Öğretmenlik mesleğine ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettiş algılarının analizi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 92- 109
- Yıldırım, C., & Dönmez, B. (2008). Okul aile işbirliğine ilişkin bir araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(23), 98-115.
- Yıldız, N. (1999). *Çocukların okul başarısında aile ve çevresel faktörlerin rolü: orta ikinci sınıf öğrencileri ile ilgili bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, F., Göçen, S., & Yılmaz, F. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algıları: bir metaforik çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 151-164.
- Yılmaz, M. (2010). *Ergenlerde şiddetin önlenmesinde din eğitiminin rolü*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yiğittir, S. (2010). İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19), 207-223.

- Yiğittir, S., & Keleş, H. (2011). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitime ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 40(189), 144-154.
- Yiğittir S., & Öcal A. (2011). *Lise tarih öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi konusundaki görüşleri. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 13(20), 117-124.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür.
- Yuvacı, Z., Şafak, M. & Şirin, N. (2013). Okulöncesi çocuklarına değer eğitimi verirken davranış geliştirme merkezli öğrenme yöntemi uygulayan öğretmenlerin görüşleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 122-135.
- Zembat, R., & Zülfikar S. T. (2006). Okul öncesi öğretmenlerinin sohbet ve hikaye etkinliklerinde kullandıkları öğretim yöntemlerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 587-608.

EKLER

EK 1. Okul Öncesi Değerler Ölçeği Aile Formu

Aşağıda **çocuğunuzun** bazı değerleri hangi sıklıkla sergilediği ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve çocuğunuz aşağıda verilen davranışlara hangi ölçüde sahipse objektif olarak karşısına işaretleyiniz.

DAVRANIŞLAR	EVET	BAZEN	HAYIR
1. Yemek masası hazırlarken yardım eder.			
2. Kıyafetlerini çıkardığı yerde bırakır.			
3.TV/bilgisayar konusunda zaman sınırlamasına uyar.			
4. Uyku saatini hatırlatınca hazırlıklara başlar.			
5. Boyama yaptıktan sonra boya kalemlerini ortada bırakır.			
6. Farklı özellikte (kilolu, saçsız, çok esmer vb) birini görünce tuhaf karşılar.			
7. Yemek için herkesin masaya oturmasını bekler.			
8. İsteddiği bir eşyayı karşısındakinin elinden çekerek alır.			
9. Oyuncak, kitap, kıyafet vb alındığında alan kişiye teşekkür eder.			
10.Başkası ile konuşurken konuşmaya müdahale eder.			
11.Eve gelen arkadaşı ile birlikte oyun oynar.			
12. Kendi istediği oyunu oynamak ister.			
13. Evde işbölümü yapılırken uyar.			
14. Birlikte faaliyet yaparken mutlu olur			
15. Aile büyükleri yardım istediğinde rahatsız olur.			
16. Sevmediği/rahatsız olduğu şeyleri ifade eder.			
17. Okulda yaşadığı olumsuzlukları gizler.			
18. Verdiği sözleri tutar.			
19. Bir eşyaya zarar verdiğinde söyler			
20. Başkalarına söylemesini istemediğimiz şeyleri söyler			
21. Genelde arkadaşları tarafından sevilir.			
22. Arkadaşlarıyla oyun oynamayı sever.			
23.Arkadaşlarını korur, kırıncı davranmaz.			
24. Arkadaşları ile olmaktan zevk alır			
25. Arkadaşları ile olmaktansa tek başına olmayı tercih eder			
26. Eve gelen arkadaşı ile ortak kullanması gereken eşyalar (boya, kalem, kağıt vb.) olunca rahatsız olur			
27. Oyuncak ve eşyalarını başkaları arkadaşı /kardeşi ile paylaşır.			
28. Eve gelen arkadaşı ile yiyeceklerini (çikolata, şeker, kek vb) Paylaşmayı tercih etmez.			
29.Duygu ve düşüncelerini ailesi ile paylaşır.			
30. Market alışverişinde kendisine alınan çikolata, şeker, bisküvi vb aynısını kardeşleri/yeğeni/ arkadaşı içinde ister.			

EK 2. Değerler Eğitimi Aile Anket Formu

Bu çalışma “Öğretmen ve aile görüşlerine göre okul öncesi dönemde çocukların sahip olduğu değerler ile değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin incelenmesi” amacı ile yapılmaktadır. Sizlerden gelecek verilerin ışığında öğretmenlerin anasınıflarında uyguladığı değerler eğitime yönelik çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde okul aile işbirliğine yönelik sorular/ifadeler yer almaktadır.

Katılımınızdan dolayı teşekkür ederim.

Ayşegül YILDIRIM

Gazi Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

I. DEMOGRAFİK BİLGİLER

1.Yaş : Anne: ()20-25 ()26-30 ()31-35 ()36-40 ()41-45 ()46-50 ()51 ve üstü
Baba: ()20-25 ()26-30 ()31-35 ()36-40 ()41-45 ()46-50 ()51 ve üstü

2. Eğitim durumu

Anne: () Okur yazar değil () Okur yazar () İlkokul () Ortaokul () Lise
() Yüksekokul () Üniversite () Yüksek lisans () Doktora
Baba: () Okur yazar değil () Okur yazar () İlkokul () Ortaokul () Lise
() Yüksekokul () Üniversite () Yüksek lisans () Doktora

3. Çalışma Durumu: Anne : () çalışıyor () çalışmıyor
Baba : () çalışıyor () çalışmıyor

4.Ailedeki toplam çocuk sayısı: ()1 ()2 ()3 ()4 ()5ve üstü

5.Çocuğun baştan kaçınıcı çocuk olduğu: ()Birinci çocuk ()Ortanca çocuk ()Son çocuk

6.Çocuğun cinsiyeti: ()Kız ()Erkek

II. DEĞERLER EĞİTİMİNDE OKUL AİLE İŞBİRLİĞİNE DAYALI SORULAR/İFADELER

Aşağıda çocuğunuzun devam ettiği okul öncesi eğitim kurumunda öğretmeninizin sizinle işbirliği yapma konusundaki istekliliği ve değer eğitiminde okul- aile işbirliğinin gerekliliğine yönelik sorular yer almaktadır. Bu soruları görüşlerinize göre doldurunuz.

1.Okuldaki eğitim etkinliklerinde aile ile işbirliğinin gerekli olduğuna inanıyor musunuz?

()EVET ()HAYIR

2.Okulun öğretmeni, yöneticileri ve diğer personeli aile ile işbirliği yapmaya istekliler mi?

()EVET ()HAYIR

3.Öğretmen okulda yaptığı çalışmalara aileleri katmaya istekli mi?

()EVET ()HAYIR

4.Öğretmen ailelerin uygulaması için eve etkinlik gönderiyor mu?

()EVET ()HAYIR

5.Öğretmen, çocuğunuzun sınıfı ve okulu ile ilgili kararlar alırken sizin de (ailelerin) fikirlerinizi sorar mı?

()EVET ()HAYIR

6.Siz öğretmenden çocuğunuz ile ilgili yaşadığınız herhangi bir problem durumunda yardım istediğinizde öğretmen size destek olur mu? ()EVET ()HAYIR

7.Öğretmenle görüşme yapmak istediğinizde öğretmen size görüşme günü belirler mi?

()EVET ()HAYIR

8.Öğretmenlerle yapılan çalışmalarda öğretmenler aşağıda yer alan ifadelerden hangilerine sahiptirler?

Lütfen işaretleyiniz.(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

()Güler yüzlüdür ()Dürüsttür ()Sevecendir ()Selamlaşmalara dikkat eder
()Saygılıdır ()Adaletlidir ()Uyumludur. ()İşbirliği kabiliyeti yüksektir
()İlgilidir ()Kıbardır ()Tarafsızdır ()Konuşmalarına dikkat eder.
()İyi bir dinleyicidir ()Anlayışlıdır ()Sabırlıdır

9.Öğretmenler okulda değerler eğitimi ile ilgili çalışmalara yer veriyor mu? ()EVET ()HAYIR

10. 9. Soruya cevabınız evet ise sizce öğretmenler eğitim programında özellikle hangi değerlere yönelik etkinlik planlıyor?(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

☐ Saygı	☐ Eşitlik	☐ Affedicilik	☐ Arkadaşlık	☐ Yardımlaşma
☐ Güven	☐ Temizlik	☐ İşbirliği	☐ Dürüstlük	☐ Nezaket
☐ Sabır	☐ Mutluluk	☐ Sevgi	☐ Özgüven	☐ İyilik
☐ Adalet	☐ Sorumluluk	☐ Paylaşmak	☐ Çalışkanlık	☐ Hoşgörü
☐ Özdenetim	☐ Duygular	☐ Grup kuralları	☐ Barış	☐ Liderlik
☐ Cesaret				

11. Çocuklara kazandırmak istenilen değerlerin okulda öğretmenler tarafından desteklenmesi sizce gerekli midir? ()EVET ()HAYIR

12. Cevabınız evet ise neden gereklidir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

☐ Kazanılan değerler daha kalıcı olur	☐ Çocuklara kazandırılmak istenen değerler evde desteklenerek daha kolay kazandırılır
☐ Çocuklar kendilerini daha güvenli, desteklenmiş hissederler.	☐ Çocuğun okuldaki etkinliklere katılımı kolaylaşır ve etkinlikler evde geliştirilerek sürdürülebilir.
☐ Çocuklar çevrelerine uyumlu ve mutlu hissederler.	☐ Aileler kendileri ve becerileri konusunda güven kazanır
☐ Evde ve okuldaki eğitim farklılıkları ortadan kaldırılarak çocuğun kafasında oluşabilecek çatışmalar giderilmiş olur.	☐ Diğer Açıklayınız).....

13. Sınıfta uygulanan değerler eğitimine yönelik etkinlikleri ailelerinde evde uygulayarak desteklemesi için öğretmenler eve gönderiyor mu? ()EVET ()HAYIR

14. Cevabınız “evet” ise öğretmenler eve ne tür etkinlikler gönderiyorlar? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- ☐ Değerler eğitimine yönelik kitap
☐ Okulda kazandırılmaya çalışan değere ilişkin broşürler
☐ Değerlere yönelik çocukları ile beraber izleyebilecekleri çocuklara uygun film önerisi
☐ Çocukları ile oynayabilecekleri değer eğitimine yönelik oyun örnekleri
☐ Haber mektubu ile birlikte değer eğitimine yönelik makale

Öğretmen sınıfta değerler eğitimi ile ilgili kazanım ve göstergelere yönelik çalışma yaparken aileleri (sizi) değerler eğitimi konusunda çalışmalara katmak ve bilgilendirmek için:

15. Sizi (aileyi) sınıf içi etkinliklere davet ediyor mu?	()EVET	()HAYIR
16. Öğretmen ev ziyareti yapıyor mu?	()EVET	()HAYIR
17. Öğretmen okulda grup toplantısı yapıyor mu?	()EVET	()HAYIR
18. Öğretmen eğitim panosu hazırlıyor mu?	()EVET	()HAYIR
19. Öğretmen sizinle bireysel görüşme yapıyor mu?	()EVET	()HAYIR
20. Öğretmen değerler eğitimi konusunda konferans yapıyor mu?	()EVET	()HAYIR
21. Öğretmenin düzenlediği çalışmalara siz yeterince katılabiliyor musunuz?	()EVET	()HAYIR
22. Öğretmenin okulda verdiği değerler eğitimi ile ilgili çalışmaları evde destekliyor musunuz?	()EVET	()HAYIR

EK 3. Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formu

Aşağıda öğrencilerinizin bazı değerleri hangi sıklıkla sergilediği ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve öğrenciniz aşağıda verilen davranışlara hangi ölçüde sahipse objektif olarak karşısına işaretleyiniz.

DAVRANIŞLAR	EVET	BAZEN	HAYIR
1.Etkinlik sonrası malzemeleri dolaba yerleştirir.			
2. Süreli etkinliklerin süresine ilişkin yönergeye uyar.			
3.Yetişkin denetimi olmasa da gerektiği gibi davranır.			
4.Beslenme saatinde gerekli hazırlıkları (el temizliği, beslenmeyi çıkarma vb) yapar ve yemeğini kendi yer.			
5. Sınıfta verilen görevleri yerine getirir.			
6.Başkalarının farklı özellikleri olabileceğini kabul eder			
7 Başkalarının da hakları olduğunu kabul eder.			
8.Arkadaşları konuşurken rahatsız eder.			
9.Nezaket sözcüklerini kullanır.			
10.Farklı özellikteki(kilolu,gözlüklü,çok esmer,engelli vb) arkadaşlarını tuhaf karşılar.			
11.Grup etkinliklerinde zorlanır.			
12.Grupta aldığı sorumluluğu yerine getirir.			
13.Kendi istediği oyun olmazsa gruba katılmaz.			
14.Birlikte faaliyet yaparken mutlu olur.			
15.Arkadaşının ihtiyacı olduğunda yardım eder.			
16.Sevmediği/rahatsız olduğu şeyleri ifade eder.			
17.Evde yaşadığı olumsuzlukları gizler.			
18.Verdiği sözleri tutar.			
19.Hata yaptığında gizler.			
20.Başkalarına söylemesini istemediğimiz şeyleri söyler. (Sır tutmaz)			
21.Genelde arkadaşları tarafından sevilir.			
22.Arkadaşlarıyla oyun oynamayı sever.			
23.Arkadaşlarını korur, kırıncı davranmaz.			
24.Arkadaşları ile olmaktan zevk alır.			
25.Arkadaşları ile olmaktansa tek başına olmayı tercih eder.			
26.Sanat çalışmalarında ortak kullanılan(boya,kalem vb) malzemeyi uygun şekilde arkadaşları ile kullanır.			
27.Oyuncak ve eşyalarını arkadaşı ile paylaşır.			
28.Arkadaşı ile yiyeceklerini(çikolata,şeker,keke vb) paylaşmayı tercih etmez.			
29.Duygu ve düşüncelerini öğretmeni ve arkadaşları ile paylaşır.			
30.Evden getirdiği çikolata,şeker,bisküvi vb tüm arkadaşlarına eşit dağıtmaya çalışır.			

EK 4. Değerler Eğitimi Öğretmen Anket Formu

Bu çalışma “Öğretmen ve aile görüşlerine göre okul öncesi dönemde çocukların sahip olduğu değerler ile değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin incelenmesi” amacı ile yapılmaktadır. Aşağıda bulunan maddeler sizlerden gelecek veriler ışığında siz değerli öğretmenlerin anasınıflarında uygulanan değerler eğitimine yönelik çalışmalara katkı sağlayacaktır.

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde okul aile işbirliğine yönelik sorular/ifadeler yer almaktadır.

Katılımınızdan dolayı teşekkür ederim.

Ayşegül YILDIRIM

Gazi Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

I. DEMOGRAFİK BİLGİLER

1.Yaşınız:

2.Mesleki deneyim yılınız: ()1-5 yıl ()6-10 yıl ()11- 15 yıl ()16-20 yıl
()21-25 yıl ()26 yıl ve üzeri

3.Çalıştığınız kurum türü ()MEB’e bağlı bağımsız anaokulu
()MEB’e bağlı ilkokul/ortaokul bünyesindeki anasınıfı
()MEB’e bağlı özel anaokulu
()MEB’e bağlı özel ilkokul bünyesindeki anasınıfı

4. Çalıştığınız gruptaki çocuk sayısı

()1-10 çocuk ()11-15 çocuk ()16-20 çocuk ()21-25 çocuk ()26 ve üzeri çocuk

II. DEĞERLER EĞİTİMİNDE OKUL AİLE İŞBİRLİĞİNE DAYALI SORULAR/İFADELER

Aşağıda çalıştığınız gruptaki çocukların ailelerinin sizinle işbirliği yapma konusundaki isteklilikleri ve değer eğitiminde okul- aile işbirliğinin gerekliliğine yönelik sorular yer almaktadır. Bu soruları görüşlerinize göre doldurunuz.

1.Okuldaki eğitim etkinliklerinde aile ile işbirliğinin gerekli olduğuna inanıyor musunuz?

()EVET ()HAYIR

2.Aileler öğretmen, yönetici ve diğer personel ile işbirliği yapmaya istekliler mi?

()EVET ()HAYIR

3.Aileler okulda çocuklarına yönelik çalışmalara katılmaya istekliler mi?

()EVET ()HAYIR

4.Aileler eve gönderilen etkinlikleri uygular mı?

()EVET ()HAYIR

5.Aileler sınıf ve okul ile ilgili kararlara katılır ve fikirlerini söylerler mi?

()EVET ()HAYIR

6.Aileler çocukları ile ilgili yaşadıkları herhangi bir problem durumunda yardım isterler mi?

()EVET ()HAYIR

7.Aileler görüşme yapılmak istendiğinde görüşmelere katılırlar mı?

()EVET ()HAYIR

8.Ailelerle yapılan çalışmalarda aileler aşağıda yer alan ifadelerden hangilerine sahiptirler? Lütfen işaretleyiniz.(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

()Güleryüzlüdür	()Dürüsttür	()Sevecendir	()Selamlaşmalara dikkat eder
()Saygılıdır	()Adaletlidir	()Uyumludur.	()İşbirliği kabiliyeti yüksektir
()İlgilidir	()Kibardır	()Taraftıdır	()Konuşmalarına dikkat eder.
()İyi bir dinleyicidir	()Sabırlıdır	()Anlayışlıdır	

9.Değerler eğitimi ile ilgili kazanım göstergelere yer veriyor musunuz? ()EVET ()HAYIR

10.9. soruya cevabınız evet ise eğitim programınızda özellikle hangi değerlere yönelik etkinlik planlıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

()Saygı	()Eşitlik	()Affedicilik	()Arkadaşlık	()Yardımlaşma
()Güven	()Temizlik	()İşbirliği	()Dürüstlük	()Nezaket
()Sabır	()Mutluluk	()Sevgi	()Özgüven	()İyilik
()Adalet	()Sorumluluk	()Paylaşmak	()Çalışkanlık	()Hoşgörü
() Özdenetim	() Duygular	() Grup kuralları		
()Barış	()Liderlik	()Cesaret		

11.Çocuklara kazandırmak istediğiniz değerlerin aileler tarafından desteklenmesi sizce gerekli midir?

()EVET ()HAYIR

12.Cevabınız evet ise neden gereklidir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

☐ Kazanılan değerler daha kalıcı olur ☐ Çocuklar kendilerini daha güvenli, desteklenmiş hissederler. ☐ Çocuklar çevrelerine uyumlu ve mutlu hissederler ☐ Aileler kendileri ve becerileri konusunda güven kazanır	☐ Çocuğun okuldaki etkinliklere katılımı kolaylaşır ve etkinlikler evde geliştirilerek sürdürülebilir. ☐ Evde ve okuldaki eğitim farklılıkları ortadan kaldırılarak çocuğun kafasında oluşabilecek çatışmalar giderilmiş olur. ☐ Çocuklara kazandırılmak istenen değerler evde desteklenerek daha kolay kazandırılır ☐ Diğer (Açıklayınız).....
--	---

13.Sınıfta uyguladığınız değerler eğitime yönelik etkinlikleri ailelerinde evde uygulayarak desteklemesi için eve gönderiyor musunuz? ()EVET ()HAYIR

14. 13.soruya cevabınız “evet” ise ne tür etkinlikler gönderiyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- () Değerler eğitime yönelik kitap
() Okulda kazandırılmaya çalışan değere ilişkin broşürler
() Değerlere yönelik çocukları ile beraber izleyebilecekleri çocuklara uygun film önerisi
() Çocukları ile oynayabilecekleri değer eğitime yönelik oyun örnekleri
() Haber mektubu ile birlikte değer eğitime yönelik makale
() Diğer (Açıklayınız).....

Sınıfınızda değerler eğitimi ile ilgili kazanım-göstergelere yönelik çalışma yaparken aileleri değerler eğitimi konusunda çalışmalara katmak ve bilgilendirmek için:

- 15.Aileleri sınıf içi etkinliklere davet ediyor musunuz? ()EVET ()HAYIR
16.Ev ziyareti yapıyor musunuz? ()EVET ()HAYIR
17.Okulda grup toplantısı yapıyor musunuz? ()EVET ()HAYIR
18.Eğitim panosu hazırlıyor musunuz? ()EVET ()HAYIR
19.Ebeveynlerle bireysel görüşme yapıyor musunuz? ()EVET ()HAYIR
20.Değerler eğitimi konusunda konferans düzenliyor musunuz? ()EVET ()HAYIR

21.Sizce düzenlediğiniz bu çalışmalara aileler yeterince katılıyor mu?

()EVET ()HAYIR

22.Sizce aileler okulda verilen değerler eğitimi çalışmalarını evde destekliyor mu?

()EVET ()HAYIR

EK 5. Araştırma İzni

T.C.
AMASYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 47613789-44-E.1014546

15.01.2018

Konu: Anket İzni

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: (a) Ayşegül Yıldırım'ın 28.12.2017 tarihli dilekçesi.

(b) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 14.12.2017 tarih ve 48386 sayılı yazısı.

İlgi dilekçe (a) ve ilgi yazı (b) ile; Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilimi Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Ayşegül YILDIRIM'ın Doç. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN danışmanlığında "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Değer Düzeylerinin Belirlenmesi ve Değerler Eğitiminde Okul-Aile İşbirliğinin Gerekliliği Konusunda Öğretmen ve Ailelerin Görüşlerinin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında ilgi yazı (b) ekindeki anketi Müdürlüğüze bağlı ilkököl ve ortaokul bünyesinde bulunan anasınıflarında ve bağımsız anaokullarında uygulamak için izin talep edilmektedir.

Bu bağlamda, Müdürlüğümüzce yapılan değerlendirme sonucunda; Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilimi Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Ayşegül YILDIRIM'ın Doç. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN danışmanlığında "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Değer Düzeylerinin Belirlenmesi ve Değerler Eğitiminde Okul-Aile İşbirliğinin Gerekliliği Konusunda Öğretmen ve Ailelerin Görüşlerinin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında ilgi yazı (b) ekindeki anketi Müdürlüğüze bağlı Zübeyde Hanım Anaokulu, Kumru Hatun Anaokulu, Merkez 65 Bin Dev öğrenci Sevgi Anaokulu, YHKB Zeynep Hatun Anaokulu, Amasya Üniversitesi Dr. Hikmet Develi Anaokulu olmak üzere (5) anaokulunda, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 35558626-10.06.01-E.12607291 sayı ve 2017/25 sayılı Genelge (Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlikler İzinleri) de belirtilen hususlar doğrultusunda ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve insan hakları alanındaki uluslararası sözleşmeler başta olmak üzere 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun ile yürürlükte olan tüm yasal düzenlemeler ve politika belgelerine uygun, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri ilgili okul müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere, derslerin aksatılmaması ve gönüllülük esasına göre yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü taktirde Olur'larınızı arz ederim.

Hakkı DEĞERLİ
Müdür a.
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

Sofular Mahallesi Pirler Sokak No:3 05100 Merkez/AMASYA
Elektronik Ağ: amasya.meb.gov.tr
e-posta: istatistik05@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Strateji Geliştirme Birimi
Tel: (0 358) 212 29 92 / 162
Faks: (0 358) 218 50 31

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 64f8-58f2-3b07-84a9-2d42 kodu ile teyit edilebilir.

EK 6. Etik Kurul İzni

Gazi Ü. Evrak Tarih ve Sayısı: 14/12/2017-E.48386

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 80287700-302.08.01-
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı
(Ayşegül YILDIRIM)

T.C.
AMASYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğüne

Enstitümüz Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi **Ayşegül YILDIRIM**, Doç. Dr. Fatma Tezel ŞAHİN danışmanlığında "*Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Değer Düzeylerinin Belirlenmesi Ve Değerler Eğitiminde Okul-Aile İşbirliğinin Gerekliği Konusunda Öğretmen Ve Ailelerin Görüşlerinin İncelenmesi*" konulu tezi ile ilgili olarak Amasya ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokul ve ortaokul bünyesinde bulunan anasınıflarında ve bağımsız anaokullarında dilekçe ekinde bulunan anketleri uygulamak istemektedir.

Söz konusu öğrenciye müsaade edilmesi hususunda gereğini bilgilerinize saygılarımla arz/rica ederim.

e-imzalıdır
Doç. Dr. Gürcü ERDAMAR
Enstitü Müdür Yardımcısı

Evrakı Doğrulamak İçin: <https://belgedogrulama.gazi.edu.tr>
Gazi Üniversitesi Rektörlüğü Tarihi Bina (Rektörlük girişinin arkası) 06500 Teknik
Okullar / Ankara
Tel:0 (312) 202 37 59-63-66-69-70... Faks:0 (312) 202 37 79
e-Posta : egtbil@gazi.edu.tr İnternet Adresi : <http://www.egtbil.gazi.edu.tr/>

Pin: 56122
Bilgi için :Südüz Çelik
Bilgisayar İşletmeni
Telefon No:03122023769

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır. (PIN:56122)

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..